

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor Stores, Plazas, Hotels

All Types of Loans
Residential & Commercial

RAJ S. SHERGILL Realtor
Land Mark Realty

41637 Ford Road, Suite A, Canton, MI 48187
Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

Truck Insurance Specialist

• Preferred Carriers (A++)
• Bobtail Insurance
• Cargo and Primary Liability

TRI COUNTY INSURANCE

734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1 Sixteenth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 16, Issue 33, August 15, 2015 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਜਬਰ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ

ਛੇਤ-ਛਾਤ ਤੋਂ ਅੱਕੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਅਤੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲ ਬੰਜਾਰਾ ਦੀ 16 ਸਾਲਾ ਕੁੜੀ ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਿਘਰਦੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਕੁਝ ਮੁੰਡੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਚਾਰ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਬੱਸ ਵਿਚ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਕੀਤੀ। ਬੇਅੰਤ ਨੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਲਈ। 80 ਫੀਸਦੀ ਝੁਲਸੀ ਬੇਅੰਤ ਨੂੰ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਲਦੀ ਰਹੀ। ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ

ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬੱਸ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 13 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੱਠ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ (ਜਨਵਰੀ 2011 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2014 ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਦੇ 4548 ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਉਂ ਔਸਤਨ ਹਰ ਮਹੀਨੇ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ 'ਨਿਰਭੈ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਾਂਡ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 1091 ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। 3-4 ਮਹੀਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 181 ਨੰਬਰ ਦੀ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਰਾਹੀਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਗਰਾਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

94 ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2013 ਵਿਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਦੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ 1051, 2011 ਵਿਚ 792 ਅਤੇ 2014 ਵਿਚ 705 ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਬੁਝੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ 17 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਚੌਰਾ ਤੇ ਮਾਡਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੁਝੈਲ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਡੀ.ਐਸ. ਰਾਣਾ, ਡੀ.ਐਸ. ਸੰਧੂ, ਵੇਦ ਮਿੱਤਲ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਬੋਗ, ਐਚ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਰਚਾ ਦਰਜ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਛੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਦੋ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਹਨ। ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਚੌਰਾ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੰਗਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬੱਤੀ ਗੁੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਉੱਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ।

ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਰਾ ਅਤੇ ਭਿਓਰਾ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਤਰੀਕ ਭੁਗਤਣ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਵਾਰਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਵਿਰੁਧ ਚੱਲੇਗਾ ਵੱਖਰਾ ਕੇਸ

ਫੈਸਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਵੱਖਰਾ ਕੇਸ ਚੱਲੇਗਾ। ਤਾਰਾ ਮਾਡਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੁਝੈਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਬੇਅੰਤ ਕਤਲ ਕੇਸ ਤੇ ਬੁਝੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬੇਧੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਨੂੰ ਭਗੌੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਹਿਮੂਦ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers

WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ

*ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
*ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
*ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
*ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Ph: 248-254-3441

Fax: (248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro

7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Herman Singh Dhade
Immigration Lawyer

Estb. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ

DETROIT 734 838 9998 TOLL FREE 866 66 INDIA CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 12 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਓਹਾਇਓ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਆਉਂਦੀ 12 ਸਤੰਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਓ ਏ ਪਾਰਕ (7850 ਵੀ ਓ ਏ ਪਾਰਕ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਡਰਾਈਵ, ਵੈਸਟ ਚੈਸਟਰ, ਓਹਾਇਓ 45069) ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸਾਕਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ, ਦੌੜਾਂ ਅਤੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਵੇਗੀ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਆਕਰਸ਼ਣ ਗਾਇਕ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਸੇਵਕ ਮਾਨ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਲਾਈਵ ਸ਼ੋਅ 'ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਘ' ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ।

ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਦਾਉਦ ਇਬਰਾਹੀਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਾਉਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 2013 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਨੇਤਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਖਬਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤਤਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਉਦ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਦਾਉਦ 1993 'ਚ ਹੋਏ ਮੁੰਬਈ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ਼ਿਵਸ਼ੰਕਰ ਮੈਨਨ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਪ ਨੇਤਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੈੱਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਨਾਲੋਂ 1622 ਵੋਟਾਂ ਵੱਧ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੀ ਪੈਂਥ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਲਾਲੀ ਨੂੰ 4447 ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਨੂੰ 2825 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਖੁਸ਼ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਨੂੰ 1222, ਦੀਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ 527, ਦਮਨ ਕੌਰ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ 377 ਅਤੇ ਪੂਨਮ ਕਾਂਗੜ ਨੂੰ 220 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਜ਼ੀਰਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਉੱਥੇ, ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਧੜੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਭਰਾ ਫਤਹਿਜੰਗ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਲੜਕਾ ਕੰਵਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ, ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜੇਇੰਦਰ ਸਿੰਘਲਾ ਮਰਹੂਮ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਸੰਤਰਾਮ

ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ

ਸਿੰਘਲਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਲਾਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲੀ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾਲੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ

ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਆਉਣ।

ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ, ਖੁਸ਼ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਅਤੇ ਦਮਨ ਕੌਰ ਬਾਜਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕੰਵਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ, ਫਾਰੂਕ ਅਹਿਮਦ ਅਨਸਾਰੀ, ਗਗਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਗੁਰਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਟਿੱਬੀ, ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ, ਗੁਰਕੀਮਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਜਗਦੀਪ ਕੰਬੋਜ ਗੋਲਡੀ ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਭਾਟੀਆ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦੀਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਨਿਤਿਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ।

Personalized Service-Committed To Quality

Purchase and Refinance Your Home Loans.

Pre approval in one day, no cost, no obligation.

Conventional, ARM, Jumbo, FHA, VA,
USDA & HARP Loan Programs

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਘਰ ਉਪਰ ਲੋਨ
ਰੀਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS # 232904

7788 N. Milwaukee Ave.
Niles, IL 60714
Ph: 847-966-6700
Fax: 847-966-6723

Illinois Residential
Mortgage Licensee.

Cell 312-608-0006

Email: asingh@candrmortgage.com
Website: www.candrmortgage.com

ਜਪਾਨੀ ਤੇ ਜੀ ਐਮ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ

ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ
ਇੰਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ
ਖਰੀਦ/ਵੇਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ

Specialist in:

Camry, Accord, Corolla, Civic, Sienna, Odyssey Altima,
Maxima (Cargo Van For Business use), SUV & Pickup Trucks.

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਗੱਡੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਫੋਨ: 765-337-5151

Best Buy Motors

1805 Elmwood Ave., Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490, Fax: 765-449-8310
WWW.BESTBUYMOTORSIN.COM

Second location: Lafayette Auto Auction
2250 Concord Rd., Lafayette, IN 47909,
Ph: 765-471-1313, Fax: 765-838-1006
www.lafayettepublicautoauction.com

Jaspal Singh Ghotra

Fuel Tanker Truck Drivers Wanted

Make \$1,500 per week
Home Daily. local Indiana drive

For more info., please call Manjit Nagra
Office 317-291-2300 X 23
or Cell 317-750-1900

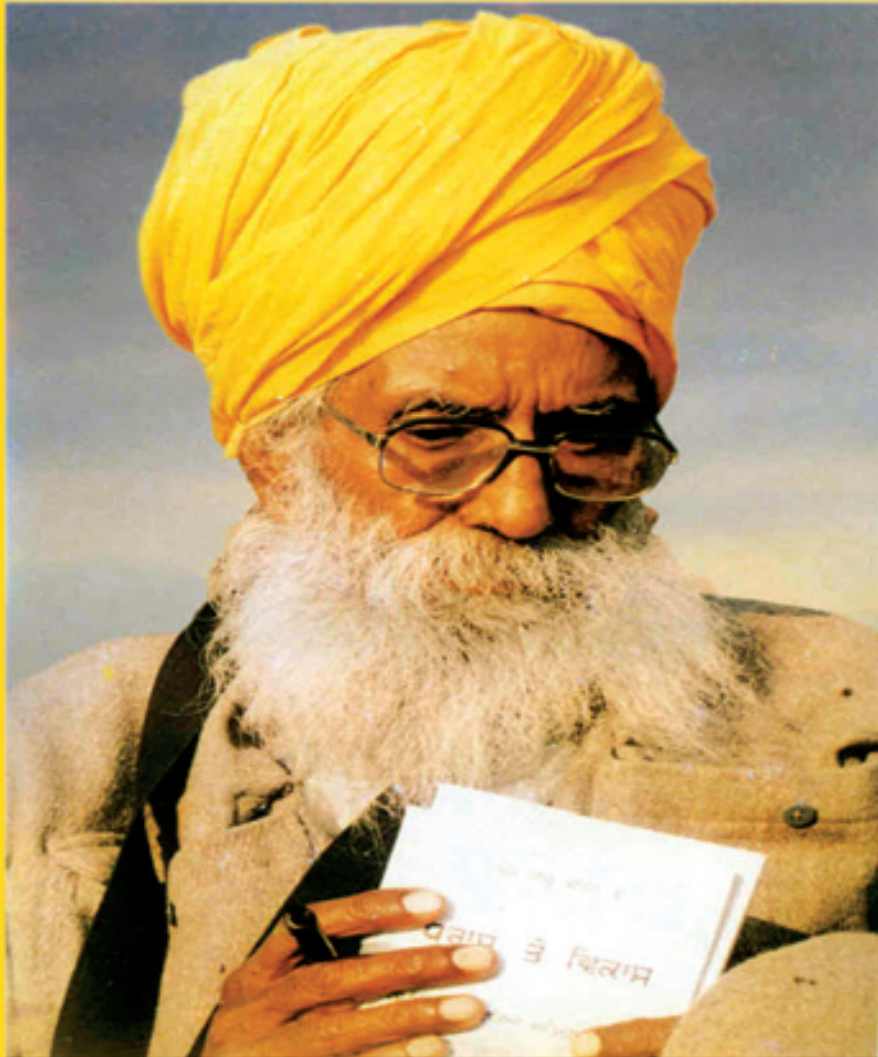

ਮਨੁੱਖਤਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 23ਵੀਂ ਬਰਸੀ

BHAGAT PURAN SINGH JI's 23rd BARSII

ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਸਮੂਹ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਤੇ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
Sikh community of Midwest commemorating the Barsi (Death Anniversary) of Bhagat Puran Singh Ji at various Gurdwara Sahib.

Program schedule:

MILWAUKEE

Sunday Aug. 23, 11:00am
Sikh Religious Society of Wisconsin
3675 N. Calhoun Road Brookfield, WI 53005
(262) 790-1600

MILWAUKEE

Sunday Aug. 23, 11:00am
Sikh Temple of Wisconsin
7512 South Howell St, Oak Creek WI 53154
(414) 764-7454

CHICAGO

Sunday Aug. 30, 10:00am
at Sikh Religious Society
1280 Winnetka St., Palatine IL. 60067
Phone: (847) 358-1117

CHICAGO

Sunday Sept. 13, 10:00am
Illinois Sikh Community Center
2131 Creekside Dr., Wheaton IL. 60187
Phone: (630) 655-0307

CHICAGO

Sunday Sept. 20, 10:00am
Gurdwara Sahib Chicago
2341 W. Devon Ave. Chicago IL. 60658
Phone: (773) 274-3133

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਅਜ ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਨਿਸ਼ਕਪਟ, ਨਿਮਰ ਅਤੇ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਸੇਵਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਇਸ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ ਜੀ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਾ ਜੀ।

more info Chicago:

Harjit Singh Gill (847) 833-5340, Lakhbir Singh Sandhu (847) 975-3877,
Dr. Jasbir Kaur Saluja (847) 676-4576, Narinderpal Singh Marwaha (630) 313-9121,
Dr. Balwant Singh Hansra (847) 991-7761, Lakhwant Singh Komal (847) 674-9074, Jairam Singh Kahlon (224) 456-8096

more info Milwaukee:

Brookfield: Dr. Gurcharan Singh Grewal (414) 559-3434, Lali Sidhu (414) 788-9813
Oak Creek: Dr. Kulwant Singh Dhaliwal (262) 657-9390, Bikram Singh Sekhon (414) 687-8413,
Beant Singh Boparai (414) 349-3449

For more information on PINGALWARA visit: www.pingalwara.co

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੰਸਥਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ।

PUNJABI HERITAGE ORGANIZATION OF CHICAGO

P.O. BOX 2556, PALATINE, IL. 60078

Web address: www.phochicago.org Email: phochicago@hotmail.com

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਡੀਆਂ ਹਵਾਈਆਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਣੇ ਚਾਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤਕਰੀਬਨ 252 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਆਦਮਪੁਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਰੁਤਬਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਡਾਣਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਘਾਟਾ 74.46 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਤੇ 2012-13 ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟਾ 61.13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਹੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਡਾਣਾਂ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 200 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 400 ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਹਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ 18.77

ਚਾਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦਾ ਘਾਟਾ 250 ਕਰੋੜ

ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਹੇਠ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ 4.84 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟਾ 5.19 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਡਾਣਾਂ ਬੰਦ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ 13.16 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਹੈ। 2013-14 ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ 3.47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਡਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 2010-11 ਵਿਚ 35.19

ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟਾ 85.98 ਕਰੋੜ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਉਡਾਣਾਂ ਕਾਫੀ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਹੈ। 2013-14 ਵਿਚ ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਘਾਟਾ 19.40 ਕਰੋੜ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਘਾਟਾ 23.13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਰਗੋ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲਾਇੰਗ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਸਕੂਲ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾਈ

ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਬੰਦ ਪਿਆ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ

ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਹਾਲੇ ਚੱਲਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਦਘਾਟਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ 16 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਨਾ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ 3.21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀ ਇਥੋਂ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਡੇ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਦਾ ਕਾਫੀ ਖਰਚਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਭੈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਡਾਣਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਫੇਸਬੁਕ ਉੱਤੇ ਛਾਈ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਸਾਈਟ ਫੇਸਬੁਕ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੀ.ਆਈ.ਏ., ਐੱਫ.ਬੀ.ਆਈ., ਨਾਸਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਫੇਸਬੁਕ ਉੱਤੇ ਛਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦਾ

ਫੇਸਬੁਕ ਪੇਜ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਜੋਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ

ਪੇਜ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਪੇਜਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਜ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਫੇਸਬੁਕ ਪੇਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਆਏ ਹਫ਼ਤੇ 25 ਲੱਖ ਲੋਕ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2013 ਨੂੰ ਫੇਸਬੁਕ ਪੇਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਕਰੋੜ 90 ਲੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ?

ਲੰਡਨ: ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਆਈ.ਐਸ. ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਕਟਰੀ ਡੇਅ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈੱਥ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ

ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਚਾਰਲਸ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡੇਵਿਡ ਕੈਮਰੋਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬੁਰੀ ਫਸੀ ਰਾਧੇ ਮਾਂ; ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਖੌਤੀ ਧਰਮਗੁਰੂ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੱਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਕਾਂਦੀਵਲੀ ਪੁਲਿਸ

ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸੱਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੱਛ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ, ਅਸਲੀਲਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਉੱਪਰ ਵਾਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਉਰਫ਼ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਲਈ

ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਕੀ ਗੁਪਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਨਿੱਕੀ ਦੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬੋਲਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਨੇ 'ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਡਰਾਮਾ' ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ!

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਸਾਰਥੀ ਦੇਵ ਖੁਦ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਥੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਗਨਨਾਥ ਐਲਾਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਥੀ ਨੇ ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਮ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਖੁਦ ਦੀ ਰਬ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕੱਢੀ। ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਜਗਨਨਾਥ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੁਰੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਬ ਯਾਤਰਾ ਸੀ। ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਥੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਲਗਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਥੀ ਦੇਵ ਨੇ ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵੀ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਸਾਰਥੀ ਦੇਵ ਮੰਦਰ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਜਗਮਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਥੀ ਬਾਬਾ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਰਾਉਲਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗੰਜਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰਪਾਤਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ ਰਾਉਲਾ ਬਿਜਲੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੀਟਰ ਰੀਡਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਾਲ 1985 ਵਿਚ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੇਂਦਰਪਾਤਾ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ 1992 ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੂਸਰਾ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡੇਅਟਨ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਅਤੇ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦੇ 83 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਚਲੇ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ

ਗਈਆਂ। ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ।

ਕੈਂਪ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਕੱਢੀ ਗਈ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੈਂਪ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕੈਂਪ ਵੱਡੀ ਧੱਪ 'ਤੇ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਜਪਾਨ 'ਚ 70 ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਕੀ

ਟੋਕੀਓ: ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਜਪਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉੱਤੇ 70 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਹਮਲੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅਜੇ ਵੀ ਅੱਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਝਟਕੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਲੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ

ਸੌਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲਾ ਸੈਨਿਕ ਫ਼ਾਉਣੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤਕਰੀਬਨ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਇਸ ਮਹਾਂਵਿਨਾਸ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਹਿਬਾਕੂਸ਼ਿਆ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ 86 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੁਮਿਤੋਰੂ ਤਾਨੀਗੁਚੀ

ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਖ਼ਸ ਹੁਣ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 16 ਸਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਡਾਕੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਣੂ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਈਕਲ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾ ਡਿੱਗਾ ਜਦੋਂ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਮਾਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮਾਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ 21 ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਢਿੱਡ ਪਰਨੇ ਲੇਟਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਕਈ ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਦਰਦ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰੀਮ ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

70ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ

ਟੋਕੀਓ: ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉੱਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਦੇ 70 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੈਨਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੌਨ ਰੱਖਿਆ। ਨੌਂ ਅਗਸਤ, 1945 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਬਚੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਆਬੇ ਨੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਦੂਤ ਕੈਰੋਲੀਨ ਕੈਨੇਡੀ ਸਣੇ 75 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਆਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਰਮਾਣੂ ਨਿਰਸਤਰੀਕਰਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧੰਧਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਦੋਹਰਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਪਾਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Suitable match for US citizen Khatri Sikh girl 28, 5'5" Doctor of Pharmacy, Pharmacist in New Mexico. Boy should be 28 to 31 years, tall, Highly educated (medicine or engineering), Well settled in USA, non-smoker, non-drinker, non-trimmer. Contact Harmohinder S. Vij at hvij@aol.com or call at Ph: 505-216-1644.

Wanted suitable match in India/USA for Punjabi Ravidasia girl living in India 31, 5' M.Sc. PhD Bio-chem., working as research associate in a reputed University in India. Contact: 91-98880-69822 (India) or binneyksod@gmail.com

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਗਰੇਵਾਲ, ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੀ M.Sc., MCA, ਕਾਲਜ ਲੈਕਚਰਾਰ ਲੱਗੀ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ 26 ਸਾਲਾ, 5'-7" ਲੜਕੀ ਲਈ ਨਸ਼ਾ ਰਹਿਤ ਯੋਗ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਫੋਨ (ਇੰਡੀਆ) 91-94785-68011 ਜਾਂ ਈਮੇਲ: san_deol@yahoo.com

Suitable Jatt Sikh match sought for Jatt Sikh U.S. Citizen girl 26, 5'2" BSc nursing and employed. The boy should be, well educated. Contact: 630-930-8820 or bkaur0521@gmail.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable girl for Jatt Sikh Gill boy, 28, 6'-2", computer engineer, US citizen. Family settled in America from past 30 years. Contact 330-968-8191 or pkg89@yahoo.com

ਸਈਦ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਮ 'ਫੈਂਟਮ' ਉਤੇ ਰੋਕ ਦੀ ਮੰਗ

ਲਾਹੌਰ: ਜਮਾਤ ਉਦ ਦਾਵਾ (ਜੇ.ਯੂ.ਡੀ.) ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਮੁੱਖੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਹਾਵਿਜ਼ ਸਈਦ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ 'ਫੈਂਟਮ' ਨੂੰ ਰਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਈਦ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ 26/11 ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਆਲਮੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਖਿਲਾਫ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਅਖਾੜਾ ਭਖਿਆ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਚੋਣ ਅਖਾੜਾ ਭਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਰਾਹਿਆਂ 'ਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦਿਸਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 338 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ

ਆਉਂਦਿਆਂ 38 ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ 12 ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ., ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਅਤੇ ਲਿਬਰਲਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਬਹਿਸ

ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਿਸ 'ਚ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਵੋਟਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਬਿੱਲੀ ਬੈਲਿਓਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰੀ ਦੇ ਨਿਊਟਨ

ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਿੰਨੀ ਸਿਮਜ਼ (ਜੁਗਿੰਦਰ ਕੌਰ), ਸੁੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਪੰਤਰਕਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਸਰੀ ਸੈਂਟਰਲ ਤੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਸਬੀਰ ਸੰਧੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਚਾ ਬਿੰਦ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਹਨ। ਲਿਬਰਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਇਥੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਹੈ।

ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 262-391-7666

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Lowest Fares & Reliable Service

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਵਚੀਟਾ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ ਸਟਾਫ਼, ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 918-984-8390

ਜਾਂ 918-576-1899

Liquor Store Sale by Owner

Liquor store with Grocery, Beer, Wine and lottery in Kalamazoo, Michigan is on sale.

Very good location, 2 acres of land, Huge building for extra business or storage, huge parking lot and

Monthly Sale: \$95,000

For more info, Call (972) 838-8370

ਕੈਲਮਜੂ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਰੋਸਰੀ, ਬੀਅਰ, ਵਾਈਨ ਅਤੇ ਲਾਟਰੀ-ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੋਕੇਸ਼ਨ, ਦੋ ਏਕੜ ਦਾ ਪਲਾਟ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਿਜਨਸ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ

ਮਾਸਿਕ ਵਿਕਰੀ \$95,000

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ (972) 838-8370

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

■ ਖਾਣਾ ਸੁੱਖ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ

■ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

■ ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ

■ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

Flat Rate Funding Group

Are you tired of waiting to get paid on your outstanding freight invoices?

Get your \$\$\$ now!

At Flat Rate Funding Group, we offer the lowest fixed factoring rate in the transportation industry-

*****1.5%!*****

Call Goldy Dhillon 734-444-9625

sales@flatratefunding.com

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਰੇਟ ਇਨਵਾਇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਅੱਜ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੈਸਾ ਲਓ

ਫਲੈਟ ਰੇਟ ਫੰਡਿੰਗ ਗਰੁਪ ਵੱਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦਰਾਂ ਉਤੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੋਨ: 734-444-9625

Punjab Times**Established in 2000
16th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Photographer**Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703**Our Columnists**Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular
Corrpondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਭਾਜਪਾ ਦਾ ‘ਕਮਲ’ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ‘ਚ ਡੁੱਬਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ
ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੀ
ਭਾਜਪਾ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ‘ਤੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਘਿਰ ਗਈ
ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ
ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ
ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਗੂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ
ਜਿਮੀ ਸੰਧੂ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮਾਰਕਿਟ
ਕਮੇਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕਟੋਰਾ ਤੇ
ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ
ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ
ਭਾਈਵਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਦੇ ਚੋਰਫਾ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਮਲ
ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਅਕਸਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਫੈਲਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦੇ
ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ
ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ
ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ

ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ

ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ
ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਨ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ
ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਤੱਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ
ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ
ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਲ

ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੇੜੂ ਕੇਸ ‘ਚ ਸਜ਼ਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਇਕ ਕਾਰਕੁਨ ਨੇ ਹਮਲਾ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਵੀਡੀਓ
ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਉਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼
ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ
ਸਕੇ। ਹਵਾਰਾ ਅਤੇ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ
ਭੱਜਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ
ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਓਰਾ
ਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸੀ ਦੇਬੀ
ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਮਾਡਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੁਝੌਲ ਵਿਚੋਂ ਜਨਵਰੀ
2004 ਵਿਚ 104 ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟ ਕੇਫਰਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਭਿਓਰਾ ਅਤੇ
ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਾਰਾ ਇਸੇ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ
ਬਾਈਲੈਂਡ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੇਬੀ
ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਜਬਰ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ
ਸਬੱਬ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਵਰਗ
ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜ ਚੁੱਕਿਆ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:** ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੁੱਡਾ
ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ 41 ਮੈਂਬਰਾਂ ‘ਤੇ ਆਧਾਰ
‘ਤੇ ਜੋ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ
ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਰ
ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਲ.
ਦੱਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਬੈਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ
ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ
ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ
ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਕਰ ਕੇ ਮਾਮਲਾ
ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕ ਗਿਆ।

ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਫਟਕਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਰਿਹਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਫਟਕਾਰਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ‘ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ’
ਦੇ ਬਾਨੀ ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 85 ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ
ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ
ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ
ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ
ਮਾਰਗ ਬਾਣੇ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ
ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ।ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ
ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਸੰਕੇਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ
ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਵਾਹੀ ਵਾਲਾ ਹਲ 15 ਅਗਸਤ ਤਕ
ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ
ਜਦਕਿ ਰੋਸ ਕੋਰਸ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਟੁੱਟ ਪਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਤੋਂ ਖਫ਼ਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ
ਲੈਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ
‘ਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ**‘ਆਪ’ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਾਗ਼ੀ ਸੁਰਾਂ****ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ
ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਝੁਕਾਅ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਦਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਹੋਰ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ
ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ‘ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ’ ਤਹਿਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ‘ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ
ਧਰਨੇ ‘ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਹੋਰ ਤਰੇਤਾਂ ਪੈਣ ਦੇ ਸੰਕੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ
ਤਿਮਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪੰਕਜ ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ
ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ
ਤੋਂ ਕਰੀਬ 700 ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਧਰਨੇ ‘ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨਾਲ
ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ।ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਉਹ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ
ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣ।ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਦਿਨ ਲਈ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਰੋਸ ਕੋਰਸ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਕਰ ਲਿਆ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆਤਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ 20 ਲੱਖ ਵਸੂਲਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੇਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਕਮ-ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਅਪਰਾਧ) ਇਕਬਾਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿਪ ਦਿਖਾ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕੰਟੇਨਰ ਏਰੀਆ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਜਬਰੀ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲਏ ਸਨ। ਉਹ 22 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਨ।

ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਭਗਦਤ ਕਾਰਨ 11 ਮੌਤਾਂ

ਦਿਓਗੜ੍ਹ: ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਈ ਜੁੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਮਚੀ ਭਗਦਤ ਕਾਰਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 11 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ 40 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਾਂਚੀ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਦਿਓਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੈਦਿਆਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੇੜੇ ਵਾਪਰੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸੋਮਵਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਵਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ 1.50 ਲੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਭੀੜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 18 ਜੂਨ 2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧਾਰਾ 420, 406 ਤੇ 120 ਬੀ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੂਠਾ ਮੰਨ ਕੇ 21 ਸਤੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ, 24 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਚੁੱਕ ਕੇ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਮੇਤ 10-10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੋ ਚੈੱਕ ਗਰੰਟੀ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 25

ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਜਾਨ ਛੁਡਾਈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ. ਭੰਗੂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੋਹਤਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਹੀ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਭੰਗੂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕੁੱਕ, ਤੰਦੂਰੀਆ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 850-510-3046

Looking for Cook, Tandoria and Dishwasher for Indian restaurant in Florida.

Please call: 850-510-3046

33-34

ਕੁੱਕ/ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ

ਨੋਬਲਜ਼ਵਿਲ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਦੀ ਕਿਚਨ ਵਾਸਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ/ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

508-410-2244 ਜਾਂ 317-214-7401

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰਕਨਸਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 501-309-4140

33

SIKH RELIGIOUS SOCIETY OF CHICAGO

LOOKING FOR GRANTHI SINGH

Qualifications for GRANTHI SINGH

- Should have formal Sikh Religious Education from Taksal, University or any Religious foundation approved by SGPC.
- Should be an Amritdhari Sikh
- Should be a Graduate (B.A.) from India or High School from USA or Canada.
- Well versed in Gurbani Viakhya, Recitation and Keertan
- Should be able to speak and write English fluently.

Job/Experience and other Requirements:

- Perform All Nit Nem Routines on daily basis. (Prakash, Maha Vak, Ardas and Sukhaassan).
- Perform all duties associated with Granthi's Job including Anand Karaj and Paths (Sehaj and/or Akhand Paths as and when needed)
- Teach Keertan and Sikh Music Traditions to students on a regular basis.
- Must be trained to do Viyakhya of the Shabads & be conversant with Gurburabs and Special Days and Events in the Sikh History and must be able to highlight their places and importance in Punjabi and English.
- Follow and ensure Rehat Maryada in the Gurdwara Sahib and attend to local Sikh Sangat, on need basis.
- Must have some knowledge of other world religions, as they relate to Sikhism.
- Should be able to explain our religion to Non Sikhs and participate in Interfaith Meets.
- Demonstrate Passion for Sikh Religious Education.
- Work with management to ensure that day to day needs of Sikh Sangat and Gurdwara Sahib are met.
- Minimum of Five (5) Years Experience of Granthi is required.
- References are required and will be Checked/Verified.
- Compensation commensurate with Experience and Qualifications.

Please send your detailed profile by September 7, 2015. to iamsingh@live.com or to

Executive Secretary

SIKH RELIGIOUS SOCIETY OF CHICAGO,
1280 Winnetka Street, Palatine, Illinois 60067, USA.

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਖੁਲ੍ਹਾ ਗਿਆ ਹੈ

Truck Driving School

Lic. # 0027

A-One Truck Driving School

2302 South West Street, Indianapolis, IN 46225

Gurinder Nagra, Ben Singh Bashal, Gurnam Dhaliwal

Ph: 317-653-6666

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦਾ ਮੁੜ ਪਰਛਾਵਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁੜ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੰਮੂ-ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਕੌਮੀ ਰਾਜਮਾਰਗ ਉਤੇ ਉਧਮਪੁਰ ਨੇੜੇ ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 'ਜੰਗ' ਹੋਰ ਭਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਦੋ ਜਵਾਨ ਤੇ ਇਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਦੋਂਕਿ ਇਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਤਿਆ ਗਿਆ ਅਤਿਵਾਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਹ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਨਾਵੇਦ ਯਾਕੂਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਮੁੰਬਈ ਉਤੇ ਨਵੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਫੜੇ ਗਏ ਅਫ਼ਜ਼ਲ

ਕਸਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੀਨਾਨਗਰ ਵਿਖੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸੱਯਦ ਕਾਜ਼ੀ ਖਲੀਲਉਲਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੰਸਦੀ ਸੰਘ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੇਗਾ ਭਾਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਸੰਸਦੀ ਸੰਘ ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸੱਦਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਵਧੇ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਸੁਮਿਤਰਾ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਸੰਸਦੀ ਸੰਘ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪੀਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ?

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੰਜੀਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਬਲਮਬਰਗ ਵਿਊਜ਼ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨਿਸਿਦ ਹਾਜਰੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਇਨ ਮਿਡਨਾਈਟਜ਼ ਫਿਊਰੀਜ਼: ਦਿ ਡੈਂਡਲੀ ਲੈਗੇਸੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਜ਼ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ' ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਉਤੇ ਹੰਢਾਏ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖਦਰਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਤੇ ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੇਟਨ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, 1. ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਗੁਆਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੰਡ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਿਨਾਹ ਉਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆਇਲੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਧੜਾਧੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰਚ 2014 ਤੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ 239 ਨਵੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1866 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਸਾਲ 24 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ 1866 ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 56 ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ 464 ਪਾਰਟੀਆਂ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। 10 ਮਾਰਚ 2014 ਤੱਕ 1593 ਰਜਿਸਟਰਡ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਸੇ ਸਾਲ 11 ਤੇ 21 ਮਾਰਚ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ 24 ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੋਰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਈਆਂ।

26 ਮਾਰਚ ਤੱਕ 10 ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਤੱਕ 1627 ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਹੋਰ 239 ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 1866 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਰਟੀਆਂ

ਹੀ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚੁੜੇਲਾਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ ਪੰਜ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਰਾਂਚੀ (ਝਾਰਖੰਡ): ਰਾਂਚੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਨਜੀਆ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁੜੇਲਾਂ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਹਿਸੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਲਾਠੀਆਂ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ 27 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ 2001 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 400 ਔਰਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ. ਜ਼ਰੀਏ 24 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ 24 ਅਰਬ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ 6.23 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 9.06 ਅਰਬ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2014-15 ਵਿਚ ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ 8.20 ਅਰਬ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2015-16 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਵੇਸ਼ 1.39 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਸੀ। ਅਪਰੈਲ 2012 ਤੋਂ ਮਈ 2015 ਤੱਕ ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ 24.91 ਅਰਬ

ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਵਪਾਰ ਪੱਖੋਂ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਥੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਫਰੀ ਟਰੇਡ ਐਗਰੀਮੈਂਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਉਤੇ ਬਰੌਡਬੇਸਡ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਐਂਡ ਟਰੇਡ ਐਗਰੀਮੈਂਟ (ਬੀ.ਟੀ.ਆਈ.ਏ.) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਬਾਰੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਮਈ 2013 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਰੁਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬੀਮਾ, ਬੈਂਕ ਤੇ ਪਰਚੂਨ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਪੱਖੋਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਲਾਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ

ਗਯਾ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਿੱਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖਿਲਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭੜਾਸ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਥੇ ਇਕ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜੰਗਲ ਰਾਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ।

ਉਧਰ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਿਹਾਰ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਰਾਜ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਸਖਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਜੰਗਲ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਵੱਲੋਂ 2002 ਦੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਧਰਮ

ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਵਕਾਰ ਘਟਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਨਿਵਾਣਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ 'ਬਿਮਾਰ' ਠੱਪੇ ਨੂੰ ਧੋ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਹੈਂਕੜਬਾਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਯਾਕੂਬ ਮੈਮਨ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁੰਬਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਯਾਕੂਬ ਮੈਮਨ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਅੰਤਰ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕਮੇਟੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਘੋਖੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਵੀ ਚੈਨਲ ਉਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤਹਿਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਮਾਨਿਟਰਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਤਕਰੀਬਨ 600 ਚੈਨਲਾਂ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਅੰਡਰ ਵਰਲਡ ਸਰਗਨੇ ਛੋਟਾ ਸਕੀਲ ਦੀ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਜਦਕਿ ਤੀਜੇ ਚੈਨਲ ਨੇ ਮੈਮਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਧਮਕੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ 1993 ਦੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਯਾਕੂਬ ਮੈਮਨ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਗਲਕ ਰੋਡ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਧਮਕੀ ਭਰੀ ਚਿੱਠੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਰੰਤ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ।

ਜੰਗਬਾਜ਼ ਸੋਚ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੂਟਨੀਤੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਜੰਮੂ-ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਹਾਈਵੇ ਉਤੇ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ (ਬੀ ਐਸ ਐਫ) ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਵੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਵਿਗਾੜ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਹਰ ਸੁਹਿਰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਨਿਰੇ ਝੂਠ ਦਾ ਗੁਤਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤਿਲਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੋਣ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਓਧਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਦੀ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਵੀ ਏਸੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇੱਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਿੰਦਾ ਫਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਉਸ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੇ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਜਿੰਦਾ ਫੜੇ ਗਏ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਨਵੀਦ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮਲ ਕਸਾਬ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਮੁੱਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨਵੀਦ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੱਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਫਰਕ ਬੱਸ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਉਥੇ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂ ਸੀ, ਅੱਜ ਪਾਸੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਮਲ ਕਸਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀ

ਸਰਕਾਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਦਲ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਉਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਮਾਂਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਬੱਸ ਮੋਹਰੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮਿਆਦ

ਊਧਮਪੁਰ ਵਿਚ ਬੀ ਐਸ ਐਫ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਕਾਸਿਮ ਖਾਨ ਉਰਫ ਉਸਮਾਨ ਉਰਫ ਮੁਹੰਮਦ ਨਵੀਦ ਖਾਨ

ਸਰਕਾਰ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਚੱਲਦੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਏਸੇ ਲਈ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਗਲਬੇ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਗਵਾਂਢੀ ਬਣ ਕੇ ਵੱਸਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਓਧਰੋਂ ਕਦੇ ਇਹ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੀਤੀ ਭਾਰਤ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉਤੇ ਟਿਕੀ ਹੈ। ਹਰ ਲੀਡਰ ਦਾ ਖਾਸ ਸੁਗਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਹਰ ਬੰਦੂਕਬਾਜ਼ ਦਾ ਸੁਗਲ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਾਲੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਰਨਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨੇਵੀ ਸੀਲ ਕਮਾਂਡੋ ਆਏ ਤੇ ਐਬਟਾਬਾਦ ਦੀ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਓਸਾਮਾ ਉਥੇ ਲੁਕ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਕੋਈ ਹੋਰ' ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਤੱਥ ਹੋਰ ਵੀ ਰੰਗੀਲੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ 'ਕੋਈ' ਕਰੇ ਤਾਂ ਬਚ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਓਸਾਮਾ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਲੈਟੈਸਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਟੈਕਨੀਕ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦ ਵਾਲੀ ਬਾਹੀ ਉਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਇਹੋ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਬਾਹੀ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਅੱਖ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਝਲਕ ਭਾਰਤ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਬੇਬੰਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਭਾਰਤ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਾਦਿਰ ਖਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਇੰਸਦਾਨ। ਕਾਦਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਪਣਾ ਆਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਦਿਰ ਖਾਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ, ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਐਟਮੀ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਗੱਫੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੰਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ।

ਤੀਸਰੀ ਝਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਰਤ ਨੇ 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ', ਦੂਸਰੀ ਦਾ ਨਾਂ 'ਨਾਗ' ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਦਾ 'ਅਗਨੀ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਹਨ। ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜਦੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬਾਬਰ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੌਰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਬਾਬਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ 'ਗਜ਼ਨਵੀ' ਰੱਖ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬੋਰਹਿਮ ਹਮਲਾਵਰ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਿੜਾਉਣਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਗੌਰੀ' ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਵਾਲੇ ਗਜ਼ਨੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਦੂਸਰੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਮਲਾਵਰ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਗਜ਼ਨੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਹੜੀ ਗਜ਼ਨੀ ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਅਬਦਾਲੀ' ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਰਹੀ ਕਸਰ ਉਦੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ 'ਤੈਮੂਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ' ਰੱਖ ਲਿਆ। ਤੈਮੂਰ ਵੀ ਅਜੋਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਜ਼ਬੇਕ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਗੱਲ ਮੁੱਕੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਲੁਕਵੇਂ ਤੌਰ ਉਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਮਲਾਵਰ 'ਹਲਾਕੂ' ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪਾਸ ਵੀ ਹੋ

ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਹਮਲਾਵਰ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖਲਨਾਇਕ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਨਾਇਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਇਸੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਰ ਆਗੂ, ਹਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਹਰ ਕਮਾਂਡਰ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਆਢਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹਿਲਜੁਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਜ਼ਾ ਹਮਲਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ, ਏਦਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਇਲਾਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਬਹੁਤਾ ਔਖਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਲਵੇ। ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਰਤ ਜੰਗਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦਾ ਅੰਗ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਲਾਵਰੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤੇ ਨਾ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਾਂਗ ਦੋ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਲੱਜ ਰਖੰਦਾ ਅੰਦਰ ਵੜੇ, ਮੂਰਖ ਆਖੇ ਮੈਥੋਂ ਡਰੇ' ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਜਾਪ ਰਹੇ ਹਨ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

■ IFTA Fuel & Mileage Reporting (100% Accurate)

■ Form 2290 (Heavy Vehicle Use Tax Return)

■ Temporary/Permanent Fuel & Trip Permits

■ IRP, FMCSA Authority, UCR

■ New Business

(Corporation, LLC, Partnership, etc.)

■ Filing Help: Green Card, Citizenship, Sponsorship

■ IRS Individual & Business Tax

(IRS Registered Agent)

Contact: Nanak Tax Expeditors Greenwood (IN)

@ Ph: 317-215-5758

IFTA
filing
starting
at \$20

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 15 ਅਗਸਤ 2015

ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਚੰਬਾ ਬੇਹਾਲ

ਸੰਗਰੂਰ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲ ਬੰਜਾਰਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਝੰਜੋੜ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਤੋਂ ਅੱਕੀ 16 ਸਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਲਈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ 70-80 ਫੀਸਦੀ ਸੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੀ ਜੀ ਆਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਬਾਰੇ ਘਰੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾ ਹਟਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਖਬਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਦੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਹੱਦਾਂ ਉਲੰਘ ਕੇ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਮੌਕੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੱਪੜ ਵੀ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਖਿੱਚ-ਧੂਹ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਪਾਟ ਗਏ। ਖਬਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਵਾਲੀ ਸਮੁੱਚੀ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਜਣੇ ਨੂੰ ਫੜ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਲਏ ਹਨ। ਇਕ ਚਰਚਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਆਤਮ-ਦਾਹ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪੁਣ-ਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਲੋੜ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਫਰੇਲਣੀਆਂ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਕ ਤੱਥ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਤਮ-ਦਾਹ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੜੀ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬੇਵਸੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਹੋਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਵੀ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦੇ ਰਾਵਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਅਣਖ ਖਾਤਰ ਕਤਲ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ। ਛੇੜ-ਛਾੜ ਇਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਝਲਕਦਾ ਅਕਸਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਰ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਜਾਲ ਅਤੇ ਜੰਜਾਲ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਔਰਬਿਟ ਬੱਸ ਕਾਂਡ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਰਸੂਖਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ ਦਫਨ ਕਰਨ ਲਈ ਝੱਟ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਇਸ ਝੂਠੀ ਤੇ ਫਰੇਬੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਬਣਨੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸ ਹੋਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਇਸ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੂਰੇ 18 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਨੇ 12ਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ 29 ਜੁਲਾਈ 1997 ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਲਾਸ਼ ਭਾਰੀ ਤਰੱਦਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰਕਾਰ 12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉਹੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਲੰਮੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ। ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਉੱਥੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਹੀਲਾ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਿਸਾਲੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਹਰ ਸਾਲ 12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਾਲ ਬੰਜਾਰਾ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅੰਬਰ ਵੱਲ ਉਡਾਣ ਲਈ ਇਕ ਪੁਲਾੜ ਹੋਰ ਭਰਨ ਜੋਗੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅਗਲੀ ਪੁਲਾੜ ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਫੁੱਫੜ ਵੀ ਫੇਸ ਬੁੱਕ 'ਤੇ?

‘ਹਾਈ ਫਾਈ’ ਫੋਨ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ, ਭੋਰਾ ਨਾ ਫਿਕਰ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਲੋਨ ਜੀ। ਰੱਖਦੇ ਝੁਕਾਈ ਧੌਣ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹਦੇ ਉਤੇ, ਵਿੰਗੀ ਟੇਢੀ ਹੋ ਜੇ ਭਾਵੇਂ ਰੀੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ‘ਬੋਨ’ ਜੀ। ‘ਕੀ ਪੈਡ’ ਉਤੇ ਨਾਚ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਹੋਈ ਜਾਵੇ, ਲਿਖਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਉੱਜ ਧਾਰ ਕੇ ਤੇ ਮੋਨ ਜੀ। ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਛੱਡ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਕੰਨੀਂ ਜਦੋਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਏ ਫੋਨ ਵਾਲੀ ਟੋਨ ਜੀ। ਕਰਦੇ ‘ਕੁਮੈਟ’ ਇਹੋ, ‘ਅੱਤ ਐ ਬਈ, ਸਿਰਾ ਲਾਂਤਾ’, ਮਾਰਦੇ ‘ਲਾਈਕ’ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਲੁੱਕ ‘ਤੇ। ਚਾਚੇ, ਤਾਏ, ਮਾਮੇ, ਭੂਆ ਕੋਈ ਪਿਛੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨੂੰ, ਫੁੱਫੜ ਵੀ ਲੱਭਦਾ ਏ ਹੁਣ ਫੇਸ-ਬੁੱਕ ‘ਤੇ।

ਕੀ ਹੈ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ?

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਰੋਹ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਦੋਂ ਛਿੱਬੇ ਪਏ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਜੋ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਚੀਠਤਾਈ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸੀ। ਬਿਆਨ ਸੁਣ/ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਬਰ ‘ਚ ਸਦੀਵੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹਿਟਲਰ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪਾਲ ਜੋਸਫ਼ ਗੋਇਬਲਜ਼ ਵੀ ਝੁੱਭਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਮਾਹਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਖੇ, “ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।” ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਦਰਅਸਲ ਅਬਦਾਲੀ ਦਲ, ਦਾ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ‘ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਰਾਜਸੀ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਲੈਣ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈ ਗਏ। ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਜੁਟਾਉਣ ਸਨ, ਉਲਟਾ ਪਹਿਲੀ ਵੀ ਗੁਆ ਬੈਠੇ।

ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਉਦੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ-ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੰਗਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ‘ਪੰਥ ਰਤਨ’ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੰਗਦੇ ਤੇ ਵਾਅਦਾ-ਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਬਦਲੇ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਛੱਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੱਟਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਾਜਬ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਬੇਬੀਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਅਤੇ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਸਤਰਥਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਅਸਤਰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ੀਆ ਗਰੋਹਾਂ ਦੇ ਜੋਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਧਾੜਵੀ ਵਧਾਰਾ, ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਅਤੇ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਿੱਤ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਭੰਨ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧੂਹ ਧੂਹ ਕੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਸ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਅਤੇ ‘ਨਿਆਂ’ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ, 80-85 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ‘ਚ ਕੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਢੋਹਦੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤਾਂ, ਮਾਣਭੱਤੇ ਦੇ ਕੋਝੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ‘ਨੌਕਰੀ ਲੱਗੇ’ ਮੁੰਡੇ-ਕੁਤੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਵੰਡ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੀ ਜਵਾਨੀ ਵਗ਼ੈਰਾ ਇਹ ਸਮਾਜ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਸਵਾਲ ਜੁੱਤੀ, ਟਮਾਟਰ, ਫਿੱਟ-ਲਾਹਣਤ, ਬੋਲ ਜਾਂ ਨਾਅਰੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਵੀ ਹੋਣ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ-ਦਿਮਾਗ ਚਿੰਤਕ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚੀਕ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਨੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਖੋਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਲਟੇ ਮਾਇਨੇ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਐਨ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਲਫ਼ਜ਼ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਖੋਹ ਕੇ ਅਖਾਉਤੀ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਰੂਹ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਅੱਜ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਵਾਪਸ ਹਾਸਲ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਾਉਣਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਲੜਾਈ ਅੱਜ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ‘ਚ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ‘ਮੁੱਖਧਾਰਾ’ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਣ, ਇਹ ਲੜਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਲਮ ‘ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ’ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਵਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਕੋਝੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰ-ਖ਼ਰੀਦ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ ਧਾੜਵੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜ

ਉਪਰ ਬੋਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸੇ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਅਨਿਨ ਭਗਤ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਡਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਦੇ ਉਜਾੜੇ, ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ 1995 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2014 ਤਕ 3 ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਿਸਾਨ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੌਮੀ ਜੁਰਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ‘ਚ ਵੱਡਾ ਘਾਲਮਾਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅੰਕੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਕੜਿਆਂ ‘ਚ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਇਸ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ (ਖੇਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮਾਹਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੀ. ਸਾਈਨਾਥ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ)। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿਚੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਕਾਲਮ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਾਦਾਦ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ‘ਚ 6926 ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਿਰਫ਼ 2140 ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਹਰ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਧਿਐਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ ਬੋਪੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਗਤ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ

ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਨੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਖੋਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਲਟੇ ਮਾਇਨੇ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਐਨ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਲਫ਼ਜ਼ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਖੋਹ ਕੇ ਅਖਾਉਤੀ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਰੂਹ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਅੱਜ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਵਾਪਸ ਹਾਸਲ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਾਉਣਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਲੜਾਈ ਅੱਜ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਰਮਿਆਨ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਰ ਫਸ ਚੁੱਕੀ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾੜਾ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਇਸ ਬੇਵਸੀ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਨ ਦੀ ਮਾਹਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਖੇਲ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਦੋਮ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲ ਕੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੇ ਰੋਲਣ ਦੀ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਹਯਾ ਯਤਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਰਾਧਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਐਨਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਤੇ ਬੇਹੁਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵੇਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣੀ ਪੈ ਗਈ।

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਨਫ਼ੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਤੱਤ-ਨਿਚੋਤ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਨਿਗੂਣੇ ਸਾਧਨ ਹੱਤਧ ਕੇ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਉਜਾੜਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤਖ਼ਤਪੁਰਾ ਨੂੰ 16 ਫਰਵਰੀ 2010 ‘ਚ ਭੂਮੀ ਮਾਫ਼ੀਆ ਨੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਲਹੂ-ਪਸੀਨਾ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਆਬਾਦ ਤੇ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਤੱਥ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਭੂਮੀ ਮਾਫ਼ੀਆ ਦੇ ਮੁਕਾਮੀ ਸਰਗਨੇ ‘ਅਕਾਲੀ’ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੋਪੋਕੇ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਲ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਗਨੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਛੁੱਟੀ ‘ਤੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿਚ ਭੰਨਤੋੜ ਕਰਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਅਤੇ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਮਾਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੌਕਾ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਉਪਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਠੋਸ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਜਰਮ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੁਲੰਦੇ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ‘ਚ ਜੁੱਟੀ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਖ਼ਮੋਸ਼ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇਣ ਜੋਗੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਰਿਆਓ ਖ਼ੁਚਰ ਵਿਚ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਬਾਦਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਸੱਤਾਤੰਤਰ 15 ਅਗਸਤ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਲਾਕ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਮਲੇ, ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲਸ਼ਕਰ ਜੁਟਾ ਕੇ ਇਸ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ ਉਪਰ ਉਸ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਧਾੜਵੀ ਹੋਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਥੋਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਹਿਸੀ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ, ਮੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਟਿਊਬਵੇਲਾਂ ਦੇ ਮੀਟਰ ਸਭ ਲਾਹ ਲਏ। ਰੱਸੇ ਵੱਢ ਕੇ ਡੰਗਰ ਭਜਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਪਰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਖ਼ੋਫ਼ਨਾਕ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਬਹੂ ਦੇ ਵਾਰ ਬੋਹੋਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ 21 ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ 100 ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ‘ਹਮਲਾਵਰਾਂ’ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ, ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚਾਹੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਚਰਾਸੋਂ-ਬਲਬੇਤਾ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਖੰਨਾ ਚਮਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸੌਤੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੂਮੀ ਮਾਫ਼ੀਆ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਲੱਠਮਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਲੜਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਟਵਿੱਟਰ ਦੀ ਹੱਦ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕਾਲੇ-ਚਿੱਟੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿੱਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਗਰਮ ਹੈ; ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਸਾ ਅਹਿੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੋ ਕਿਰਦਾਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਰਦਾਰ, ਪਰਦਾ ਵੰਡ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਜਾਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਵਾਂ ਸੰਵਾਦ ਇਕੋ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਗਲਪ ਦਾ ਮੰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਹੁਣ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਿਨਫ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਤਮਾਮ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਰਦਾਰ ਇਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਰਦਾ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁੰਗਰਾ ਭਰਦਿਆਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਅਖ਼ਾੜਾ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਰਲ਼ਗੱਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਜੋਂ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਮਾਰਾ-ਮਾਰੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉੱਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸਮਾਜਕ-ਸਿਆਸੀ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲੱਭਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਸਮਾਜਕ-ਸਿਆਸੀ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਸਲੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਗਲ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਨਅਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਭਾਰੂ ਰੁਝਾਨ ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਫੌਰੀ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ‘ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਜਵਾਬਦਾਰੀ’ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ‘ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ’ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ‘ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ’ ਬਨਾਮ ‘ਪੈਪਸੀ’ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਜਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲੇਖਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਜਾਂ ਜੁਆਬੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਮਾਹਰਾਂ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕਟ ਮੋਚਨ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਪੈਂਤੜੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਤਵੱਕੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਪੈਂਤੜੇ ਦਿਨਾਂ, ਘੰਟਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਹਰ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਕਸ਼ ਸਮਾਨ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਜਾਂ ਸੂਝ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੁਹਾਣ ਲੱਭਣਾ ਚੋਣ ਅਖ਼ਾੜੇ ਵਿਚ ਬੇਮਾਅਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੋਣ ਤਕਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰੀ ਹੁਨਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਜੁਆਬੀ ਸ਼ੇਅਰ ਸਿਆਸੀ ਅਖ਼ਾੜੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਬੀਰ, ਰਹੀਮ, ਫਰੀਦ, ਰਵੀਦਾਸ, ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਗ੍ਰੰਥ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਜੁਆਬੀ ਤੁਕਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਛੇਤ ਤੋਂ ਜੁਆਬੀ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਦਾ ਵੰਡ ਚੁੱਕੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਜੁਆਬੀ ਤੁਕਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਕਾਰ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਜੁਆਬੀ ਤੁਕਾਂ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਗੂ ਇਸ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼’ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੁਆਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨੁਕਤਾਵਾਰ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨੁਕਤਾਵਾਰ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਪਰਦਾ-ਵੰਡ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਸਾਲਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ‘ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਅਹੁਤਨ’ ਜਾਂ ‘ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣ ਜੁਆਬੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਿੱਧੇ ਕੇ ਤਿਆਰੀ

ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਿਆਰੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੇਖਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਅਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬੀਤੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਾਹਰਾਂ ਵਜੋਂ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਨੂੰ ‘ਜੰਗਲ ਰਾਜ’ ਅਤੇ ‘ਬੀਮਾਰੂ ਸੂਬਾ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੀਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ‘ਭਤਕੀ ਹੋਈ ਝੂਠੀ’ ਜਾਂ ‘ਭਾਰਤੀ ਜੁਮਲਾ ਪਾਰਟੀ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਪੇਚ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਾਹਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਫਿਕਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਆਗੂ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਮੇਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਮੁਖੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਚਾਂ ਅਤੇ ਲੜੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਖੇਡ ਮਾਹਰ ਪਾਰੀ ਦਰ ਪਾਰੀ ਜਾਂ ਪੜਾਅ ਦਰ ਪੜਾਅ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਟਾਬਾਜ਼ੀ ਗੇਂਦ-ਦਰ-ਗੇਂਦ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ‘ਬੀਮਾਰੂ ਸੂਬਾ’ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਸਮਝ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੀਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ‘ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਭਤਕੀ ਹੋਈ’ ਜਾਂ ‘ਜੁਮਲਾ ਪਾਰਟੀ’ ਬਣੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਪੇਚ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਾਹਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਫਿਕਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਆਗੂ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਮੇਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਮੁਖੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਚਾਂ ਅਤੇ ਲੜੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਖੇਡ ਮਾਹਰ ਪਾਰੀ ਦਰ ਪਾਰੀ ਜਾਂ ਪੜਾਅ ਦਰ ਪੜਾਅ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਟਾਬਾਜ਼ੀ ਗੇਂਦ-ਦਰ-ਗੇਂਦ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨਤੀਜਾ-ਦਰ-ਨਤੀਜਾ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਚਰਚਾ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰਾ-ਦਰ-ਫਿਕਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਮਹਿਜ਼ ਸਿਆਸਤ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਨੀਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉੱਤੇ ਨਸਲੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ (ਡੀ.ਐਨ.ਏ.) ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਆਮ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਿਸ ਨੂੰ (ਨਸਲੀ ਪੱਖੋਂ) ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਮਲਾ ਜਨਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਂ ਇਲਹਾਮ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਜਾਤ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪੇਚੀਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ‘ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ’ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਲਾਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹਜ਼ੋਰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਅਧਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਅਣਪੜ੍ਹ ਆਗੂਆਂ ਪੇਚੀਦਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਾਰ ਬੋਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਨਸਨੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਸਾਰੇ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਅਗਵਾਨ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤਬਕਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਟਵਿੱਟਰ ਦੀ 140 ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਅੰਦਰ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰੇ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਫਿਕਰਿਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਕਦੇ ਇਸੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਹ ਆਪ ਮਾਹਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਫ਼ੇਦਪੇਸ਼ ਬੁਲਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀ ‘ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਹਵਾਸ’ ਨੂੰ ਤੁਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਫ਼ੇਦਪੇਸ਼ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ‘ਮਾਲਕ’ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜੁਆਬਤਲਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਜੀਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ‘ਖੁੰਦਕੀ’, ‘ਲੱਚਰ’ ਅਤੇ ‘ਹੋਛੇ’ ਬੋਲ ਲਿਆਏ ਹਨ ਜੋ ਫਿਲਮੀ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਅਰਥੀ ਬੋਲੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ‘ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ’ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੁਰਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਦਾ ਉਪਚਾਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਸਿਆਸਤ ਚੁਸਤ ਫਿਕਰਾ ਬੋਲ ਕੇ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ? ਕੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਟਵਿੱਟਰ ਦੇ 140 ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਜਿੰਨੀ ਸੰਖੇਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਸਲੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕੀ ਚੋਣ ਬਹਿਸ ਦਾ ਚਰਬਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਕ ਇਨਸਾਫ਼, ਸ਼ਹਿਰੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹਕੂਕ ਦੇ ਮਸਲੇ ਕੀ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ?

ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ

ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਕਸਰ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਡੇਢ ਦੇ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੰਧੀ, ਤਾਮਿਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਨੀਲਾ, ਕੈਂਟਾ, ਸੇਬੂ ਅਤੇ ਦਾਵਾਉ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਫਿਲਪੀਨੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਰਚਾ ਲਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਨੀਲਾ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਮੇਅਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰੋਮੈਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਆਜ ‘ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾਬਖ਼ਸ਼ ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧੰਦਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਆਜ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤਕ ਹੈ। 100 ਪੈਸੇ (ਫਿਲਪੀਨੀ ਕਰੰਸੀ) ਦੇ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 120 ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸ਼ਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ, ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਉਗਰਾਹੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ ਬਣਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੌਂਕਣ ਸਾੜੇ ਕਾਰਨ ਫਿਲਪੀਨੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਜਤੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਏ। ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਜਤੀਏ ਬੜਾ ਠੋਕ ਕੇ ਵਿਆਜ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੈਂਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਗਾਹਕ ਤੋੜਨ ਲਈ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤਕ ਵਿਆਜ ‘ਤੇ ਵੀ ਪੈਸਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਧੰਦਾ ਖ਼ਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਨਵਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਗਰਾਹੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਗਰਾਹੀ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਲਪੀਨੋ ਗੈਂਗ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਡਰਾ ਕੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਤਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਨੱਥੇ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ 2-2, 3-3 ਮੈਂਬਰ

ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਈ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ, ਸਕੇ ਭਰਾ ਤੇ ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਮਾਰਧਾਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਲਪੀਨੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗਾਂ ਦੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਬੜੀ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਪੈਸੋ।

ਕਤਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਮੋਗਾ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ। ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਸ਼ੇੜੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ 90% ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੁਪਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ

ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਮੀਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀਨਾਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਮ ਹੈ।

ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਵਿਆਜ ਦਾ ਧੰਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ‘ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਜ ‘ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ 5-6 ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 1930 ਵਿਚ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਫਿਲਪੀਨੋ ਨੂੰ 5 ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ 6 ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਧੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ 5-6 ਪੈ ਗਿਆ। ਲੋਕਲ ਵਸਨੀਕ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਹਰ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਆਦਿ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਈਨਾਂਸ ਦਾ ਧੰਦੇ ਲਈ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਲਿਖਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਈ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਕਈ ਵਾਰ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ਦੀ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੈਂਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣਦਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾ ਕੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ-10

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-11425-02364

bhullarg@gmail.com

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਹਰ ਰਚਨਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੀ ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਤਾਘਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਰੂਪ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਰਚਨਾ ਪੂਰਨਤਾ ਤਾਂ ਸਤਕਾਂ ਉਤੇ, ਕਾਫ਼ੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ, ਚਾਹ-ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਦਾ ਮੂਲ, ਭਾਵ ਮੁੱਢਲਾ ਰੂਪ ਕਦੋਂ ਰਚਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਦਾਸੀ ਉਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਰਚਨਾ-ਕਾਰਜ ਤਾਂ ਇਕਾਂਤ ਤੇ ਸਹਿਜ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਆਦਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਲਮ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਾਗਜ਼, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਹੌਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ?”

“ਦਰਅਸਲ ਜੀ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਜਾਗਦੇ ਪਿਆਂ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਚਾਰ ਵਜੇ ਜਾਂ ਉਹਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਗਦਾ ਪਿਆ ਮੈਂ ਸੋਚ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਠ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦਿਲ ਕਰੇ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਨੌਂ ਵਜੇ ਤਾਈਂ, ਦੁਪਹਿਰ ਤਾਈਂ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵੀ। ਲਿਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਦਤ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਜੀ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਸੰਗੀਤ ਵਜਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਪਾਠਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇ-ਵਖਰੇ ਵਾਕ-ਵਾਕੜੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ, ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਸ ਧਾਗੇ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਖਰੇ-ਵਖਰੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀ-ਹਾਰ

ਸਾਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ-ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ!

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਬੱਤਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਲਈ ਖਬਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਲੜੀਫੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਾਮੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ‘ਸਤਿਯੁਗੀ ਬੰਦੇ’ ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖ ਸਤਿਆਰਥੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਹੂਮ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੇਖ ਭੇਜੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬਣਾ ਸਕੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਨਵਯੁਗ ਵਿਚ ਇਹੋ ਮਾਮਲਾ ਛਿੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਉ ਜੀ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਸਰਲ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। “ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਰਾ ਕਾਗਜ਼ ਫੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ, “ਲੈ ਬਈ ਭੁੱਲਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲਿਖ, ‘ਆਰਸੀ’ ਵਿਚ ਦੇਈਏ। “ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਲਿਖ ਕੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਸਖਤ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਕੰਪੋਜ਼ੀਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ‘ਆਰਸੀ’ ਦੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਅੰਕ ਲਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ, “ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਮੋੜ ਦੇਣਾ। “ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪੋਜ਼ੀਟਰ ਕਾਗਜ਼ ਮੋੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਲਾ-ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਠਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ‘ਆਰਸੀ’ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚੋਪੀ-ਦਰ-ਚੋਪੀ ਦੇ ਪੁਲਸਾਰਤ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰਨਾਲਾ, ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਚਨ ਤੋੜਨ ਦਾ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ, ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਦਰਅਸਲ ਜੀ, ਵਾਅਦਾ ਹੀ ਕਿਆ ਜੇ ਵਫਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਤੋੜਨਾ। ਜੀ, ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗਰੰਥ ਵੀ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਅਦੇ ਤੋੜਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ।”

ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਵੀ ਮੰਗ ਹੀ ਲਿਆ, “ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਰਚਨਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਸਗੋਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੌਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਵੱਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਹਾਡੀ

ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ?”

ਬਾਬੇ ਮੁਸਕਰਾਏ, “ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੋਲੀ ਹੈ,” ਉਹ ਫੇਰ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜੇ, “ਕੱਲੀ ਟੱਕਰੋਂ ਤਾਂ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਜਿੰਦਗੀ! ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਤ ਤਾਂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੱਲੇ ਟੱਕਰ ਹੀ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਲਉ ਇਹ ਦੁੱਖਤਾ ਵੀ ਸੁਣ ਲਵੋ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਮਿੱਤਰ ਭਾਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੁੱਛਣਗੇ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ‘ਇਕੱਠੀ’ ਵਰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ? ਮੇਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਜੀ ਮੈਂ 1941 ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ; ਕੀ ਮੈਂ ਏਨੇ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਲਿਖਾਂ? ਦਰਅਸਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਤ-ਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹੋ ਰੱਬਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ-ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਪਾਠਕ ਨਾ ਦੇ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ, ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਰਚਨਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਰਚਨਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਮਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਡੇਗ ਲਵਾਂ?”

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂ, ਉਚ ਪਾਏ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਔਖ ਜਾਂ ਸ਼ੈਲੀਗਤ ਉਲਝੇਵੇਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ ਚੇਤੇ ਆਈ: ‘ਸੁਰ ‘ਚੋਂ ਸੁਰ ਤੁਰੇ, ਮੁਰਲੀਏ ਨੀ ਹੋ ਉਰੂ!’ ਇਕ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ‘ਬਿਸਕੁਟ ਵਾਂਗੂੰ ਭੁਰ ਭੁਰ ਪੈਂਦੀ, ਪਾਰੁਲ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨ।’ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਾਦਗੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਚਾਈ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਵੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਰਲ ਹਨ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ, ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਕਦਰਯੋਗ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਮੁਖੀ ਹਨ:

‘ਤੇਰੇ ਹਲ ਨੇ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ

ਓ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ!

ਤੇਰਾ ਢਿੱਡ ਕਬਰ ਸਦੀਆਂ ਦੀ

ਓ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ!...

ਧਰਤੀਏ ਨੀ ਸਮਝਾ ਕਣਕ ਨੰ

ਜਿਧ-ਖਿਧੀਆਂ ਨਾ ਕਰੇ ਪਈ ਇੰਜ

ਭੁਖਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਆਖੇ ਹਾਸਾ!...

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਚਰਖੇ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਸਾਂਝ ਦੇ ਲੋਕ-ਧਾਰਾਈ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਆਰਥਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਸਤ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਦੇਵਤਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ’ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ-ਧਾਰਾ ਜਿੰਨੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਬੇਲਾਗ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਬੇਲਾਗ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਨਿਰੋਲ ਆਰਥਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਇਹ। ਚਰਖਾ ਅਤੇ ਮਿੱਲ, ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ, ਤਜਣਯੋਗ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ-ਯੋਗ ਨਵੀਂ ਲੀਹ ਵਿਚਕਾਰ ਰਣ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਇਹ ਕਹਾਣੀ। ਗਾਂਧੀ-ਭਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਚਰਖੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਘੁਣ ਤੋਂ ਖਵਾ ਕੇ ਡੇਗਣਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ-ਪਾਤਰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਸਚਮੱਚ ਹੀ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਦਮ ਸੀ। ਰੱਸੀ ਵਰਗੇ ਮੋਟੇ ਧਾਗੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਚਰਖਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਮਸ਼ੀਨ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਚਰਖੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਦ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸਰਲ ਸ਼ੈਲੀ-ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਕੇਵਲ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਿਤਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੁਰੇਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਘੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਜਤਾਇਆ, “ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਇਨ-ਬਿਨ ਉਹੋ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਲੇਖਕ ਲਿਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਹਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਛਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ। ਉਹੋ ਪਾਤਰ

ਹਨ, ਉਹੋ ਲੇਖਕ, ਉਹੋ ਕਹਾਣੀ, ਉਹੋ ਕਵਿਤਾ, ਬੋਹੀ-ਬੁਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਦੀ ਰੀਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਆ ਚੁਕੇ ਹੋਈਏ।...ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਬਾ-ਕਬਿਤ ਨਵਾਂ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ, ਪਾਠਕ ਹਨ, ਜਾਂ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਲਈ ਤਾਘਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ-ਬੈਠ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਚਿਤ ਬੜਾ ਕਾਹਲਾ ਪੈਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਗ਼ਜ਼ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, “ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਏਨਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਤੇ-ਉਤੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ!”

ਪਰ ਚੌਦਾਂ ਹੱਥ ਦੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਿਰਨ-ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੱਚੇ ਘੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਣ ਵਾਲੇ ਕਿਥੇ ਸਨ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, “ਦਰਅਸਲ ਜੀ, ਰਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਲਿਖਣਾ ਓਨਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਜਿੰਨਾ ਨਾ-ਲਿਖਣਾ। ਸਰਤ ਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਲਿਖਣਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਨਾ-ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ। ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਨਾ, ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਅਣਛੱਤਿਆ ਵੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨੀਰੇ ਵਾਲਾ ਕੋਠਾ ਬੋੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਬਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਰੌਸ਼ਨਦਾਨ?...ਰਹੀ ਗੱਲ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ, ਜੀਹਦਾ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ”, ਉਹ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਖਰਤਾ ਚੁਕਦਿਆਂ ਬੋਲੇ, “ਲਹਿ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਸੁਣੋ।”

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਸਤੀਆਂ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਤੇ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਬਾਤੀ ਖੋਜ ਕਾਉਂਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਉਪ ਸੰਪਾਦਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਮਿਲ, ਤੈਲਗੂ, ਬੰਗਾਲੀ, ਮਰਾਠੀ, ਮਲਿਆਲਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੀ. ਮੁਬੂਸਵਾਮੀ, ਟੀ. ਆਰ. ਰਾਓ, ਸੁਮਨਿੰਦਰ ਪਾਂਡੇ, ਐਸ.ਕੇ. ਅੱਢੀਆ ਤੇ ਰਾਧਾ ਮੈਨਨ-ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਏ।

ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੋਰਨ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਛੱਡ ਕੇ ‘ਅਜੀਤ’ ਸੰਭਾਲਣੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਟਰੱਸਟੀ ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਉਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਾਂ ਲਿਆ। ਮੇਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਮੇਂ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛੇ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਉਤਰ ਵਿਚ ‘ਜਦੋਂ ਚਾਹੋ’ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਰੰਧਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਚੇਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ

ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਭੁੱਲੇ ਵਿਸਰੇ ਪਲ

ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦਸ ਵਿਚੋਂ ਹਾਲੀ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ’ ਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਾ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ

ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਅਜੀਤ ਪਰਤਣ ਵਾਂਗ। ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੁਣੇ ਉਪ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕਲਾ ਤੇਜ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸੰਚਾਰ

ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਰਕ ਦਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਸਾਂਭਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅਮਲੇ ਵਿਚ ਤੇਜ ਸਭ ਤੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਕਾਮਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਉਪ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਪੌੜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਖਰ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਰਹਿ ਗਈ ਮੇਰੀ ਚੀਨ ਉਡਾਰੀ: ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਨਾਏ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੂਸ ਤੇ ਚੀਨ ਵੇਖਣ ਦਾ ਬੜਾ ਚਾਓ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਪਰਜਾ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਜਾਨਣ ਲਈ। ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜੋ ਰੂਸੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨਾਲ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰੂਸੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰੂਸ ਜਾਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸੱਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਪਤੇ ‘ਤੇ ਆਇਆ ਪਰ ਸੱਦਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਫਤਰ ਛੱਡਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਉਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸੱਦਾ ਦਬੋਚ ਲਿਆ ਤੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗਿੱਟ-ਮਿੱਟ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਖੁਦ ਰੂਸ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰ ਆਇਆ।

ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮੋਹਾਲੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਚੀਨ ਤੇ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ

ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮੇਰੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਟਰਿਸਟ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਾਂਭੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜਿਸਮ ਦਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਾਰਡ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਡ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਬੇਜਾਨ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ? ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਅਸੀਂ ਬੀਜਿੰਗ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ, ਸ਼ਿੰਘਾਈ ਤੇ ਮਕਾਓ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮਕਾਓ ਪੱਛਮੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਕਾਓ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਸਥਾਨ ਅਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂਗਕਾਂਗ 618 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਚੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਬਸਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪਰ 1997 ਤੋਂ ਮੁੜ ਚੀਨ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਸ਼ਿੰਘਾਈ ਅਪਣੇ ਰਤਨ ਮੋਤੀ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਲਈ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਮਹਾਨ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਦੀਵਾਰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਸੱਤ ਅਜੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਸਤਰ ਅਜਾਇਬ ਘਰ, ਟਾਇਨਾਮਨ ਚੌਕ, ਵਰਜਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਗੋਤਾ ਵੀ ਮਾਨਯੋਗ ਹੈ। ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਣਾ ਨਿਸਚਿਤ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ!

ਅੰਤਿਕਾ:

(ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ‘ਗੁਲਨਾਰ’ ਵਿਚੋਂ)

ਉਸੇਲ ਵੱਟੇ ਲੈਦਿਆਂ
ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲਈ ਹੈ,
ਤੇਰੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਕੀਮਤ
ਕਿੰਨੀ ਤਾਰ ਲਈ ਹੈ।
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਟੁੱਟਕਾ ਕੇ
ਰੂਹ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਕੁੰਵਾਰਾ,
ਤੂੰ ਵੀ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿੱਥੋਂ
ਸਾਡੀ ਸਾਰ ਲਈ ਹੈ।

ਭਰਵਾਂ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਲੰਘੀ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਮੈਸੀਡੋਨੀਆ ਦੇ ਲੋਗਵੁਡ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਭਰਵਾਂ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਦੋੜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਥੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਚਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਖੁਬ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਓਪਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਐਂਡਰ-21 ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਮੈਚ ਹੋਏ। ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰੇਡਰ ਰੇਡ ਪਾਉਣ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਜਾਫੀ ਰੇਡਰ ਨੂੰ ਤਗੜਾ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਉੱਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਈਂ ਹੁਣ, ਮਾਰ ਦੇ ਜੰਦਰਾ', 'ਲੈ ਜਾ ਲੈ ਜਾ, ਚੁਕ ਕੇ ਹੀ ਲੈ ਜਾ ਪਾਣੇ ਤੋਂ ਪਾਰ।' ਨਾਲ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵੀ ਵਰ੍ਹਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਓਪਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀ ਧਕਤ ਟੀਮ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ। ਐਂਡਰ-21 ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ ਜਦੋਂਕਿ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਐਂਡਰ-18 ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਕੁਝ ਓਪਨ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਖਚੈਨ ਬਰਾੜ ਨੇ ਜਿਥੇ ਖੇਡ ਦਾ ਅਨੰਦ ਦੂਣਾ ਕਰੀ ਰਖਿਆ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਚੁਟਕਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਢਿਡੀਂ ਪੀੜਾਂ ਵੀ ਪਾਈ ਰਖੀਆਂ। ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ ਦੀ ਸੁਲਤੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਨੇ ਵੀ

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਆ। ਨਾਮੀ ਖੇਡ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਉਚੇਚੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਓਪਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੈਚ ਵੀ ਹੋਏ ਜੋ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਰਹੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜੀ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਪਕੌੜੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੀਜ਼ੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਆਏ ਨਾਲੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਨਾਲੇ ਖਾ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਫੇਲ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਥੇ ਗਾਇਕ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬਿਲਾ ਤੇ ਹੈਪੀ ਰਾਏਕੋਟੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਐਸਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਲੇ ਹੀ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੀ, ਨਾਲ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝੁਮਣ

ਲਾ ਦਿਤਾ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੇਲਾ ਸੁਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ, ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਰ ਅਹਦੇਦਾਰਾਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੂਨਰ, ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਧਰਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ-

ਪਲਵਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਣੇ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਨਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ।

(ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਫਾ 14 ਅਤੇ 15 ਉੱਤੇ ਦੇਖੋ)

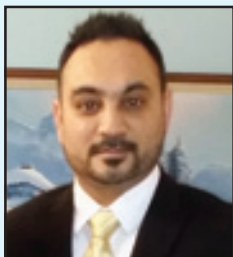
Prestige Insurance Agency

5820 N Canton Center Rd, Suite#115, Canton, MI 48187

We do Property and Casualty Insurance, Both Commercial and personal lines.

**ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਹੋਵੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ,
ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ
ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦਿਓ**

**ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਫੋਨ: 734-560-2886**

Korma Sutra Cuisine of India
Overland Park, Kansas

**ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ**

ਓਵਰਲੈਂਡ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ
ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

**ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 913-269-5727**

31-35

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

ਆਈ ਆਰ ਐਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ, ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਪਾਵਰ ਆਫ਼ ਅਟਾਰਨੀ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ, ਐਸਟੇਟ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ, ਨਵੇਂ ਬਿਜਨਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਪੱਤਰਾਂ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਤੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਰਜੀਆਂ ਭਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph:248-982-2036

Fax:616-855-5575

Mohan Singh M.COM,
MBA (Finance), ACA
Master in Taxation.
IRS Enrolled agent,
Notary Public

Office Locations

38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167
38565 Joy Rd., Westland, MI 48185

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com
For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

MWOSE & DHALI WAL ATTORNEYS AT LAW

1426 W. 29TH ST., SUITE 201B, INDIANAPOLIS, IN 46208 Fax: 317-288-1842

IMMIGRATION
CRIMINAL DEFENSE
BUSINESS LAW
CIVIL LITIGATION
REAL ESTATE

**ਅਟਾਰਨੀ
ਐਟ
ਲਾਅ**

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਫੌਜਦਾਰੀ ਵਕਾਲਤ
ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ
ਦੀਵਾਨੀ ਵਕਾਲਤ
ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ

LICENSED TO
PRACTICE IN
INDIANA, MICHIGAN,
FLORIDA AND
IMMIGRATION LAW
IN ALL 50 STATES.

FREE CONSULTATION!

**ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਲਾਹ ਅੱਜ ਹੀ ਮੁਫਤ ਲਓ
317-222-1567**

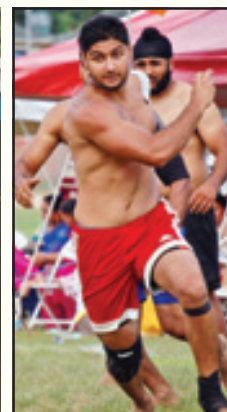
**ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ
ਉਰਦੂ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ**

CONTACT US TO SET UP AN INTERVIEW PUNJABI,
HINDI, AND URDU SPOKEN
WWW.MDLEGALTEAM.COM
CONTACTUS@MDLEGALTEAM.COM

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ)

ਚੌਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਖੂਬ ਪਈਆਂ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਧਮਾਲਾਂ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਮਾਹੌਲ, ਮਤਲਬ ਨਾ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਸੌਣ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪੇਕਿਆਂ ਵੱਲ ਅਹੁੜਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਬਰੋਟੇ ਰਹੇ ਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੀਘਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੌਣ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਕੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ਕੀ ਵਿਆਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਅ ਤੇ ਉਮੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਉਠ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੀਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਆਂ ਬਰੋਟਿਆਂ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਹਰ ਰਸਮੇਂ ਰਿਵਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰੇਦਸਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮਰੀਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਪੀ ਏ ਓ) ਵਲੋਂ

ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਤੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਦਾ 11ਵਾਂ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਸੀ।

ਸਥਾਨਕ ਸਬਰਬ ਮਾਊਂਟ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟ ਦੇ ਬ੍ਰਿਸਟਲ ਪੈਲੇਸ ਬੈਂਕੂਇਟ ਹਾਲ ਵਿਚ ਭਾਂਤ ਸੁਭਾਤੇ ਸੂਟਾਂ ਅਤੇ ਲਹਿੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ

ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਏਰੀਏ ਤੋਂ ਹੀ ਸਗੋਂ ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਸੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀਆਂ

ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਜਲੌਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪਿੜ 'ਚ ਗੋਤੇ ਤੇ ਗੋਤਾ ਵੀ ਦਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪੀ ਏ ਓ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇਹਾ ਵਾਲੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਇਆ। ਨੇਹਾ ਪੀ ਏ ਓ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤੀਆਂ ਵਿਚ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿਚ ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਰੰਗ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਸ ਵਾਰ 'ਮਿਸਿਜ਼ ਪੰਜਾਬਣ' (ਪੰਜਾਬਣ ਸੁਆਣੀ) ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਬੀਬੀ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਸਜੀ ਹੋਈ ਸੀ। 'ਮਿਸਿਜ਼ ਪੰਜਾਬਣ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਪਾਮਿਲਪ੍ਰੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂਕਿ ਰਮਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। 'ਸ਼ੌਂਕਣ ਮੇਲੇ ਦੀ' ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜੇਤੂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ ਨੇ ਜੇਤੂ ਤਾਜ

ਮਿਸਿਜ਼ ਪੰਜਾਬਣ 2015 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ

ਤੀਵੀਆਂ-ਮਾਨੀਆਂ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

ਨਿਰੋਲ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ

ਗਾਇਕਾ ਸੁਨੀਤਾ ਭੱਟੀ

ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਮਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਜ 'ਮਿਸਿਜ਼ ਪੰਜਾਬਣ-ਕੈਨੇਡਾ' ਗੁਗਨੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਰੱਖਿਆ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਆਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਢੋਲਕੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਭਾਂਤ ਸੁਭਾਤੇ ਗੀਤ ਢੋਲਕੀ ਦੀ ਥਾਪ ਉੱਤੇ ਗਾਏ। ਮਾਹੌਲ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਕੁੜੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸੌਣ ਦੀਆਂ ਤੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪੇਕੀਆਂ ਹਨ।

ਢੋਲਕੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਗਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕਾ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾ ਸੁਨੀਤਾ ਭੱਟੀ ਨੇ ਮਾਧੀਕ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ

ਖੂਬ ਪਈਆਂ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਧਮਾਲਾਂ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਗੀਤ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੀਆਂ, ਆਰਤੀ ਸਿੰਗਲਾ, ਨੈਣਾ ਸਿੰਘ, ਮਨਿੰਦਰ ਛਾਬੜਾ ਅਤੇ ਸਵੀਤਾ ਬਾਵਾ ਨੇ ਨ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੂਜਾ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮੋਨਾ ਭੱਲਾ, ਸਿਮਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਮੋਨਾ ਸ਼ਰਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਹਰ ਸਾਲ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਰਿਚਾ (getethnic.com) ਨੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨੇਹਾ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਡਲ ਲੋਕਲ ਸਨ। ਅੰਸੂ ਪੋਲ

ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਿੱਧੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹੀ ਲੁੱਟ ਲਏ। ਗਿੱਧੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਟੀ ਵੀ ਉੱਤੇ ਗਿੱਧਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੋਵਾਂ।

ਤੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਿਖਰ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪਿਤ ਵਿਚ ਆ ਵੜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਗੋਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਉਧਰ ਸੁਨੀਤਾ ਭੱਟੀ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗੋਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੀ ਜੇ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਡਾਂਸ ਫਲੋਰ ਪੂਰੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੌਅ ਵੇਖ ਕੇ ਨੇਹਾ ਵਾਲੀਆ, ਮਿਨੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸੁੱਖੀ ਫੁੱਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਾ ਰਹੀਆਂ।

ਹਾਲ ਦੁਪੱਟਿਆਂ, ਸਾੜੀਆਂ, ਪੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਹਿੰਦੀ, ਚੂੜੀਆਂ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਮੇਕਅਪ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਉਪਰ ਬੀਬੀਆਂ ਪੂਰਾ ਝੁਰਮਟ ਪਾਈ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੀਨ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਆਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ ਗਿਆ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਕਲੇਰ ਸਨ ਅਤੇ ਗਰੈਂਡ ਸਪਾਂਸਰ ਜਸਮੀਤ ਸੂਗਾ (ਸੂਗਾ ਬਿਲਡਰਜ਼) ਸਨ। ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਡੰਡੋਨਾ, ਅਮਰਦੀਪ ਲਾਂਬਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀਬੋਬ ਤੇ ਗਰੈਗ

ਕੋਰਨੀਗਲੀਆ (ਐਸ ਐੱਡ ਸੀ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ) ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਨੀ ਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਮਨਜੀਤ ਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪੋਲੀਆ, ਜੈਸੀ ਸਿੰਘ (ਰੀਮੈਕਸ), ਰੈਨੀ ਤੇ ਨਿਕ ਗਾਖਲ, ਕਲਸੀ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੁਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਤੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਮਯਾਬ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਿਨੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸੁੱਖੀ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ ਬਾਜਵਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਮਾਗੋ, ਕਮਲ ਹੁੰਜਣ, ਨੇਹਾ ਵਾਲੀਆ, ਪਿੰਕੀ ਵਾਲੀਆ, ਨੈਨਾ ਸਿੰਘ, ਮਨੀਸ਼ਾ ਗਰਗ, ਆਰਤੀ ਸਿੰਗਲਾ, ਜਸਮੀਤ ਸੂਗਾ, ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਰੈਨੀ ਗਾਖਲ, ਪੰਮੀ ਸੰਘਾ ਅਤੇ ਪੀ ਏ ਓ ਦੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ- ਜਸਬੀਰ ਸੂਗਾ, ਪਾਲ ਡੰਡੋਨਾ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਜੈਸੀ ਸਿੰਘ, ਸਵੀ ਸਿੰਘ ਅਟੱਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਹੁੰਜਣ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਿਕ ਗਾਖਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਧਵਾਟੇ ਲਟਕਿਆ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਸਦਕਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤਹਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 300 ਸਾਲਾ ਸਾਜਣਾ ਦਿਵਸ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਮਾ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਇੱਟ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ

ਹੋਇਆ, ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਅਧਵਾਟੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਜਿਥੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਰੁਕ ਗਈ ਉੱਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੰਗ ਨਾ ਹੋਣ

ਕਰਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾਏ ਗਏ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿਥੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਥੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੰਗ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 2.75 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਕਾਇਆ ਹਨ।

ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅਜੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੀ। ਉਧਰ, ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਫੇਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾਏ ਗਏ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਹੋਰ ਰੰਗ ਕਰਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਰ ਰੰਗ ਹੀ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਸਵੱਛ ਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਣਗੌਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਛੇਤੀਆਂ ਸਵੱਛ ਅਭਿਆਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਣਗੌਲਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲੇ 100 ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੇਠਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ। ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ 476 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ 28ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਨੰਬਰ 381ਵਾਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 430ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। 29 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਬੈਂਗਲੁਰੂ, ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ, ਗੰਗਟੋਕ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 5ਵੀਂ ਸਥਾਨ-ਸੂਚੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ 21ਵੀਂ ਥਾਂ ਹੈ।

ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੈਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਪਹਿਲੇ 10 ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ 25 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ

ਸਫ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ ਪਹਿਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ

ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਬਨਿਸਬਤ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ 100 ਸਾਫ਼ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਥੇ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦੇ 39 ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਥੇ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 27, ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 15, ਜਦਕਿ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 12 ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੇਠਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ

ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 74 ਸ਼ਹਿਰ ਹੇਠਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 21 ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੇਠਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ 10 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਸੂਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਰੂਚਿਰਾਪੱਲੀ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ), ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ, ਕੋਚੀ (ਕੇਰਲ), ਹਸਾਨ, ਮਾਂਡਲਾ, ਬੈਂਗਲੁਰੂ (ਸਭ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ), ਤਿਰੂਵਨੰਤਪੁਰਮ (ਕੇਰਲ), ਹਲੀਸਾਹਾਰ (ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ) ਤੇ ਗੰਗਟੋਕ

ਮੈਸੂਰ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ 21ਵੀਂ ਥਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 476 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਸੂਰ ਸਿਖਰਲੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਰਲੀਆਂ ਦਸ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 476 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 21ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਰਹੀ। ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਨੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ 25 ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਖਰਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਸਵੱਛਤਾ ਨੀਤੀ 2008 ਤਹਿਤ ਇਹ ਸਰਵੇਖਣ 2014-15 ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਰੈਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 42 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਅੰਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਸਮਾਨ ਹੇਠਾਂ ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੇ 22 ਕੂੜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 430ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ

ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ 28ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਨੰਬਰ 381ਵਾਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 430ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੇਠਲੇ 100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ। ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ 476 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸਿੱਕਮ) ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਾਮੋਹ 476ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ 10 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਿੱਡ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਪਲਵਨ ਤੇ ਭਿਵਾਨੀ (ਹਰਿਆਣਾ), ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ (ਰਾਜਸਥਾਨ), ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਿਰ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਨੀਮਚ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਰਿਵਾੜੀ (ਹਰਿਆਣਾ), ਹਿੰਦਾਓ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਤੇ ਸੋਬਨਪੁਰ (ਉੜੀਸਾ) ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ 476

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 100 ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਲਿਡ ਵੇਸਟ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਬਰਬਾਦ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪਖਾਨਾ ਵਰਗੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਮੁੜ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਨਵਰੀ, 2015 ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਏ ਸ. ਬਰਾੜ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਆਸ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਬਰਾੜ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 35 ਸਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਸ. ਬਰਾੜ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਖੇਪ ਮੁਅੱਤਲੀ ਲਈ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਪਜੇ

ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਬਰਾੜ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਨ। ਹਲਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨਾਂ ਕਾਰਨ ਸ. ਬਰਾੜ ਨੂੰ 14 ਅਗਸਤ, 2014 ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਏ. ਕੇ. ਐਂਟਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਜਨਵਰੀ, 2015 ਨੂੰ ਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਰਿਪਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਵਿਜੈ ਸਾਬੀ, ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸ ਗਿਰਧਰ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਬਹਾਲੀ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਪੰਜਾਬ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਾਲਵਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਹਾਦੀਆਂ ਨੇ 19 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਇਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਈ.ਐਸ. ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੌਸੂਲ (ਇਰਾਕ) ਵਿੱਚ 19 ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਡੋਲੀ ਮੇਲ ਅਖਬਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਦਿਸ਼ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਆਈ.ਐਸ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

Preet BOUTIQUE ਹੁਣ ਗਰੀਨਵੁੱਡ 'ਚ ਹੀ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ

916 E. Main Street, #204, Greenwood, IN 46143
Vally Vista Plaza (Near Desi Bazar)

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
Designer Lehngas, Suits, Sarees, Kids Wear

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Gidha Bhangra Dressess On Rent
ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੁਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਦੋਆ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ

Call: 317-603-4018
E-mail: preetboutique1973@gmail.com or spkaurus@yahoo.co.in
Facebook page (Preet Boutique USA & Canada)

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju
Tel: 773-973-0200
Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਰੂਮੇਸੇ

Punjabi RADIO USA

Uniting Punjabi's All Over

24 ਘੰਟੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਸੁਣੋ

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App
www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

Khehra Productions

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ, ਕੈਨਸਸ ਅਤੇ ਕਨਟੱਕੀ ਵਿੱਚ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Professional HD Video & Digital Photo Production
Multiple Camera Shooting/Digital Still Photography
(With Flush Mount Album)

Call For Enquiry
Sonu Khehra
734-394-9998
Bob Khehra
734-925-0177

E-mail: sonu@khehraproductions.com
www.khehraproductions.com

ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ, ਸੁਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੁਮੇਲ: ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ

‘ਫੋਕ ਕੁਈਨ’ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜੋਕੀ ਲੋਕ ਮਟਕਾਉ ਫੋਰਮ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਲੋਕ ਤੱਥ ਅਧਾਰਤ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮੰਚ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਚੀ ਹੋਕ ਨਾਲ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੋਤੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆਏ ਝੁਮਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਜਿਲਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲਿਆਂਵਾਲੀ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਸੰਨ 1990 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੂਬੀਆਂ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ
ਫੋਨ: 224-829-1437

ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਲਰਜ ਤੇ ਗੜਕ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਪੇ ਤੁਲੇ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਆਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੀਤ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ ਤੇ ਦਿਲ ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਬੇਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੇਅਰੇ-ਸ਼ਾਇਰੀ, ਜੁਮਲਿਆਂ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਝੱਟ ਹੀ ਪੀੜਾ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਵਿਚ ਗੀਤ ਵਿਚਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਰਾਹੀਂ ਚਿਤਰਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਜ਼ਾਲ ਐ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਕੇਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਥਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਲੋਕ ਗੀਤ ‘ਛੱਲਾ’ ਗਾਉਂਦੀ ਉਹ ਡੱਲਾ ਮਲਾਹ ਦੀ ਕਬਾ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੰਦੀ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਗੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਵੁਕ ਕਰ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਤੇ ਲੋਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਰਾਸ ਲੀਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸਿਰਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਫੋਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਦਫਤਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਕਿ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਚੋਟ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੀ? ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਰਿਆ। ਘਰੇਲੂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਸ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਮੌਕੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਲੋਡੀਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਦੌਰਾਨ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀ। ਅਕਸਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀ। ਸਾਰੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨਚਦੇ-ਟਪਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪਏਗਾ।

ਉਸ ਦੱਸਿਆ, ਮੈਂ ਉਚੀ ਹੋਕ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਕਲਾਮ, ਕਾਫੀਆਂ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਬੰਦ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ। ਉਚੀ ਹੋਕ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰ ਲਿਆ। ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੈਂ ਬਾਬਾ (ਕੁਲਦੀਪ) ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੀਤ ‘ਚੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਨ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਚੋਨ’ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਕੌਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਰਹੀ ਪਰ ਕਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗੁਰਤੇਜ ਕਾਬਿਲ ਕੋਲੋਂ ਲਈ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ।

ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਵਾਦ ਅਦਾਇਗੀ, ਰਿਦਮ ਤੇ ਲੈਅ ਬੜੀ ਨਪੀ-ਤੁਲੀ ਸ਼ੈਲੀਬੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ? ਜਸਵਿੰਦਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, “ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਸਰੋਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਲੜੀ ਅਗੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।”

ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਅੱਜ

ਕਲ ਇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਗਾਇਕ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਫਿਊਜ਼ਨ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਫੋਕ ਰਾਕ ਰੀਮਿਕਸ ਘੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਲਿਕ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ‘ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਰਾਏ ਹੈ? ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ

ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਮਾਤੀ ਮੋਟੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਸੀਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਾਂਭਿਆ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਲਗਾਓ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਦੀ ਐਲਬਮ ‘ਮਿਰਜਾ’ ਜਦੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਗੀਤ ‘ਮਿਰਜਾ’ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਸ਼ਫਲਤਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਿਰਜਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਗਾਏ ਮਿਰਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਸ ਮਿਰਜਾ ਗੀਤ ਸ਼ੇਅਰੇ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਲਬਮ ‘ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼’ 1990 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੈਸੇਟਾਂ ਵਿਚ ‘ਖੁੱਲਾ ਅਖਾੜਾ’, ‘ਰਾਂਝਾ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ’, ‘ਅਖਾੜਾ’, ‘ਇਸ਼ਕ-ਮੁਹੱਬਤ-ਯਾਰੀ’, ‘ਦੁਜਾ ਅਖਾੜਾ’, ‘ਗੁੰਜਦਾ ਅਖਾੜਾ’, ‘ਝੱਲਾ ਦਿਲ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦਾ’, ‘ਰੌਂਦੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਰਵਾ’, ‘ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਸਤਾਵੇਂ’, ‘ਗੱਲਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ’, ‘ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ’, ‘ਪਿਆਰ’, ‘ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ’ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਚਿਨ ਆਹੁਜਾ, ਗੀਤਕਾਰ ਸੰਜੀਵ ਤੇ ਰਿੰਪੀ ਰਿਕਾਰਡਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੈ। ਮਿਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ, ਭੈਣ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕਲ ਗਲੈਮਰ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਸਲੀਲ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਲੋਕ ਤੱਥ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀਡੀਓ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਲਕੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਗਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆ ਵਿਚ ਵਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚਲੰਤ ਗਾਣੇ ਦੀ ਉਮਰ ਬੜੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੀ ਅਸਲੀਲ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰੋਤੇ ਹੀ ਠੱਲ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਬਾਰੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡਾ ਅਵਾਰਡ ਤਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਵਾਰਡ ਵੀ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ‘ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ ਅਵਾਰਡ 2010’ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੇਲੇ ‘ਤੇ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ‘ਸੰਗੀਤ ਸਮਰਾਟ ਅਵਾਰਡ’ ਈ.ਟੀ.ਸੀ. ਚੈਨਲ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਅਵਾਰਡ’, ਮਿਰਜਾ ਗਾਣੇ ਲਈ ‘ਬੈਸਟ ਫੋਕ ਵੋਕਲਸਿਟ ਫੀਮੇਲ ਅਵਾਰਡ’ ਅਤੇ

‘ਗੱਲਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ’ ਐਲਬਮ ਲਈ ‘ਬੈਸਟ ਫੋਕ ਫੀਮੇਲ ਸਿੰਗਰ 2006’ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਪੱਲਿਓ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਕੈਸੇਟ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਗਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਝਿਜਕੀ ਪਰ ਫਿਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੁਕ ਕੇ ਬੋਲੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪਾਇਰੇਸੀ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੈਸੇਟ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਉਣੀ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੈਸੇਟਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਘੱਟ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕੈਸੇਟਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ।

ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਨਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾਮੀ, ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਪਰ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਜਰੂਰ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਗੀਤ ਲਿਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਰਾਸਤੇ ਵਿਚ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ‘ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਕੁਤਤਾ-ਚਾਦਰਾ ਤੇ ਤੁਰਲੇ ਵਾਲੀ ਸੁਹਣੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਕੋਈ ਖਾਨਦਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਨ ਖੜਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਰਚ ਦਿੱਤਾ, ‘ਤੇਰੀ ਜੁੱਤੀ ਕਢਵੀਂ, ਪੱਗ ਲੜ ਛੱਡਵੀਂ, ਤੇਰਾ ਕੁਤਤਾ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਵੇ, ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।”

ਜਸਵਿੰਦਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ, ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਏ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੋਤਾ ਵੀ ਤਗੜੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਤੇ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਉਸ ਵਿਚ ਡੁਬ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਾਰਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਜ ਕਲ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 91-98763-00772, 91-98727-49396 ਜਾਂ jasvinderbrar06@gmail.com ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans
(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com
*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

Madan Khatri

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos, Apartments, Motels!

Call Madan Khatri

847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!!*****

BHHS American Heritage

25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

800.914.1013 • 408.659.9400

\$25

2500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੋਟ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

ਸਤੀਸ਼ ਦਾ '47...

**ਪੰਜਾਬੀਆਂ
ਦੇ ਪੱਛਾਂ 'ਤੇ
ਰੱਖਿਆ ਸੁੱਚੇ
ਰੰਗਾਂ ਦਾ
ਫਹਿਆ**

**ਕਲਾ
ਪਰਿਕਰਮਾ**

1947 ਦੇ ਸਾਕੇ ਮੌਕੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ (25 ਦਸੰਬਰ 1925) ਇੱਕੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੌਰ ਪਾਇਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਖੌਰ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਟਦਾ, ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਆਣ ਟਿਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ ਇਸ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੀਰੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਜਾੜੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ!

ਵੰਡ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ

ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਦੇਹਲ

ਬੰਬੇ ਦੇ ਜੇ.ਜੇ. ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਅਜੇ ਲਾਹੌਰ ਪਰਤਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਮੱਲ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਰਾਚੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਬਾਰੇ ਸਤੀਸ਼ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲਾਰਡ ਮਾਉਂਟਬੈਟਨ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਹਿੰਦੂ ਵਸੋਂ ਉਜੜ ਗਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਤੀਸ਼ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ

ਵਿਚ ਰੇਲ ਦਾ ਭਾੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਤਰਾਸਦੀ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਉਤਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੰਜਰ ਜੁੜ ਗਏ। ਅਗਲੇ 8

ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਦੇਖੋ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੁਤੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੁੱਜੀਆਂ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਤੀਸ਼ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਦਾ ਮਾਨੋ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਾਮੋਸ਼ ਬੈਠੀਆਂ ਆਪਣੀ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ!

ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ 1947 ਤੋਂ 1950 ਤੱਕ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਹੀ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ। ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਹੁਕ ਨਿਕਲਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੁਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪੱਛੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਤੀਸ਼ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਬੇਹੱਦ ਬੇਵਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਮਗੀਨ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਫਹਿਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਦੁੱਖ 'ਤੇ ਫਹਿਆ ਰੱਖਦਾ ਰੱਖਦਾ ਉਹ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਫਹਿਆ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਏ...

ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ 8 ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਗਾਮ (ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਗਿਆ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਤਾਂ ਬਚ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ 2 ਸਾਲ ਉਹਨੂੰ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪੈਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣਨਾ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੰਗੇ-ਬੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਆਰੀ ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਫਿਰ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 22 ਅਗਸਤ 2015 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-182

**ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਛਟੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਹੋਇਆ ਜਿਸਮ ਕਮਾਨ ਜਿਹਾ।
ਰੰਬੀ, ਕਹੀ ਤੇ ਦਾਤਰ ਨਾਲ, ਸੀਗਾ ਇੱਕ ਜਹਾਨ ਜਿਹਾ।
ਹਾਲੇ ਵੀ ਤਾਂ ਸੀਰੀ ਬਣ ਕੇ, ਵਕਤ ਟਪਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਢੋਇਆ ਟੋਕਰਾ, ਹੁਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।**

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-180

ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਤਨ ਦੀ ਕੀਤੀ
ਭੁੰਗੀਰੀ ਦਾ ਦਿਲ ਕੱਢ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ।
ਤੋਰਾ ਭਾਣਾ ਸਿੱਠਾ ਲੱਗੇ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ
ਨਾ ਗੁੱਸਾ ਮਨ 'ਚ ਹੋਵਾਇਆ।
ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੂਨੀ ਵਰਕੇ
ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫੁੱਲਾਂਗੇ।
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਦਾ ਹੀ ਟੋਰਲਾਂਗੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ ਦੀ ਖਾਤਿਰ
ਜੇ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਜਾਂਦੇ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਪੈਦਾ
ਉਹ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਆਖਵਾ ਜਾਂਦੇ।
ਬੈਠ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਜੋ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾ ਜਾਂਦੇ।
ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਨਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ
ਬੇੜੀਆਂ 'ਚ ਵੱਟੇ ਪਾ ਜਾਂਦੇ।
-ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਐਸ਼ ਜਾਜਾ

ਖਾਲਸਾ ਨਾ ਝੁਕਿਆ ਜੁਲਮ ਦੇ ਵਾਰ ਅੱਗੇ
ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਲਈ ਬਣ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਲੱਗੇ।
ਗੜ੍ਹੀ ਗੁਰਦਾਸ ਭਾਵੇਂ ਘਿਰ ਗਿਆ ਸ਼ੇਰ
ਸਦਾ ਰਹੀ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਿਹਰ।
ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਬੇੜੀਆਂ, ਲਾਈਆਂ ਹੱਥਕੜੀਆਂ
ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਚੜਾਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਬੜੀਆਂ।
-ਸਤਵਿੰਦਰ ਥਾਂਦੀ ਦੌਲਤਪੁਰੀ
ਇੰਡੀਆਨਾ।

ਮੁਗਲ ਆਏ ਕੱਟੜ ਜਨੂੰਨੀ, ਚਾਹੁੰਦੇ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸਭ ਦਾ ਧਰਮ।
ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੇ ਤਸੀਹੇ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਲਈ।
ਤਸੱਦਦ ਰਿਹਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰੂ
ਦੇ ਕੇ ਫਤਵਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਤੇ ਕੰਬਦੀ ਸੀ
ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ।
ਇਕੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੌਮ
ਜਿਹੜੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦੀ
ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ।
ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ
ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਜਿਉਂਦੀ।
ਕਹਿਣ ਮੁਗਲ ਸਿੰਘ ਕੋਈ
ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ।
ਜਿਥੇ ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਸਿਰੋਂ ਹੀ ਵੱਢਣਾ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਹਾਕਮ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੱਚੀਂ ਸੂਫੀ ਸੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਨੇ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੂਫੀ ਜੁੜ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਫਾਸਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਗਰਾਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ 50 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਮੇਲੀ ਦੀ ਜੇਬ 'ਚ ਇੱਕ ਕੁ ਦੀ ਅਤਰ ਫਲੇਲ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਤੰਗ ਵਾਂਗ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕਾਟੀਮਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਡੋਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਤੰਗ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੇਵੇ। ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਡੋਰ ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਗਿੱਠਾਂ ਨਾਲ ਮਿਣਨ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਪੈੜ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਛੱਡੀ ਹੈ।

ਵੇਟਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਕੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ ਪਰ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤਿਕੋਣ ਵਾਂਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੋਣ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਉਹੀ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗਿੱਟੇ ਦਾ ਝਾਂਜਰ ਨਾਲ, ਛੋਟੇ ਦਾ ਘੁੰਗਰੂ ਨਾਲ, ਬਲਦ ਦਾ ਟੱਲੀ ਨਾਲ, ਤਬਲੇ ਦਾ ਥਾਪ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਾਸਫੀ ਇਸ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਿਰਜੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾਓਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਦੱਸਦੇ, ਜਿਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਹੀ ਸਕੂਲ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਗਿੱਦਤਬਾਹੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਜਿਸ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਨੇ ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਉਸੇ ਤੋਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ, ਜਿਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਖੜ ਕੇ 'ਸੂਰਜਾ ਸੂਰਜਾ ਫੱਟੀ ਸੁਕਾ' ਦੀ ਹੇਕ ਹਾਕਮ ਨੇ ਲਾਈ, ਉਸੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਦਰਖਤ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਵੀ 'ਉਤਾ ਉਠ ਤੇ ਕੱਕਾ ਕਬੂਤਰ' ਉਚਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਜ਼ ਡਫਲੀ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਿਵਾਈ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੱਦ ਵੀ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਮਰ ਦਾ ਹਾਣ ਮੰਗਲ ਵੀ, ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਮੇਰੇ

ਦੇ ਲਬਾਂ 'ਤੇ ਉਦੇਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਬਹੁ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗ ਕਾਫੀ ਗੂੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਚਾਅ ਅਧੂਰਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਮੈਂ ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਜਦੋਂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕਾਲਮ 'ਸੂਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ' ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ

ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਰ ਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਕਹਾਉਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਦੋਂ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ ਉਦੋਂ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਂਗ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸਵਰਗ ਹੋਇਆ, ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਧਰਮਰਾਜ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਰਾਜ ਉਠ ਕੇ ਆਪ ਉਹਦੇ ਗਲੇ 'ਚ ਹਾਰ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਧੰਨ ਭਾਗ ਹੀ ਸਮਝੇਗਾ। ਉਂ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਤੀਵਰਤਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਹੈ ਪਰ ਪਤਨੀਵਰਤਾ ਮਰਦਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ।

ਹਾਕਮ ਦੇ ਗਲੇ 'ਚ ਲਟਕਦਾ ਲੋਕੋਟ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਓਸੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਸਵੀਰ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹਾਕਮ ਦੇ ਗਲੇ 'ਚ ਸੂਰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਫਕੀਰੀ 'ਤੇ ਆਦਤ ਵਿਚ ਸੰਨਿਆਸ ਹੀ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਓਸੇ ਦਾ ਭਗਤ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਕ ਦਰ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿਣ ਵਾਂਗ ਉਹਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਨੇ ਓਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਲਾਈ ਰੱਖੀ।

ਮਾਛੀਵਾਤੇ ਇਕ ਮੇਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀਪ, ਜੋ ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੇ

ਓਸੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਐ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਵੀ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਐ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੁਫਤ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਫਿੱਟ ਰਹੇਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਏਦਾਂ ਦੇ ਸਨ ਕਿ ਚਾਹ ਆਈ ਤਾਂ ਪਕੌੜੇ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਜੇ ਪਕੌੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਚਾਹ ਲਈ ਦੁੱਧ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹੀ ਹਾਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ, ਪਰ ਦਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਖੂਬ ਖਿਲਾਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਡੇਢ ਸੌ ਲੈ ਲਿਆ, ਇਕ ਫਰੂਟ ਦੀ ਰੇਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹੇ ਪੰਜਾਹ ਤੂੰ ਕੱਢ, ਨੀਲੋਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ ਜਾਵੇ ਤੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੈਗਾ? ਰਲਾ-ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸੱਠ ਰੁਪਏ 'ਕੱਠੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ ਪਰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸੌ ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਨੀਂ, ਤੇਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸੱਠਾਂ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੇਲਾ ਲਾ ਲਈਂ।" ਇਉਂ ਇਕ ਫੱਕਰ ਦੀ ਫਕੀਰੀ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਨਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜਿਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਤ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਜਿਹੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮੇਲਾ ਵੀ ਖਿੰਡਿਆ-ਪੁੰਡਿਆ ਸੀ, ਆ ਜੱਸੋਵਾਲ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਵੀ, ਪਰ ਹਾਕਮ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਨਾ ਧਰਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਓਸੇ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਾਂਝ ਲਈ ਤਰਲੇ ਬਹੁਤ ਕੱਢੇ ਸਨ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ

ਅੰਤਿਮ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ (1996) 'ਤੇ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵੁਕ ਘੜੀਆਂ।

ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇੰਦਾਂ ਹੋ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ 1991 ਵਿਚ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਅਜੀਤ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਜਾਇਬ ਔਲਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਮਰਹੂਮ ਗਾਇਕਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਦਾ ਭਰਾ ਬਿੱਟੂ ਸੰਧੂ ਵੀ। ਹਾਕਮ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਲੇ ਲੱਗਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਆਜਾ ਆਪਾਂ ਕੁਝ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ ਜੋ ਅੱਜ ਮੇਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖਾਸ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਉਹਨੇ ਇਹ ਕਹੀ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਿੰਦਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤੁਰਦੀ-ਫਿਰਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵਹੁਟੀਆਂ ਹੱਥ ਸੋਟੀਆਂ' ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਉਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ 'ਕੱਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜਾਂਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਔਖੀ ਹੈ' ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰਵਾਂ, ਸਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਕ ਬਲਦ ਵਾਲਾ ਹਲ ਬਣ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਡੂੰਘੇ ਸਿਆੜ ਕੱਢ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਸੀ, 'ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੇਲਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜੱਸੋਵਾਲ ਗਿਆ, ਇਹ ਮੇਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਕਿ ਹੁਣਕਿਆਂ ਦਾ ਤਾਲ ਡਫਲੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜਦਾ ਰਵਾਂ, ਮੇਰੀ ਬੋਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਜੋਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾਂ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨੇ ਗੱਲ ਮੁੱਕਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਾਣ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਹਮਜੋਲੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਦਰਦ ਦੀ ਪੀੜਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ

ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਲਜਬਰੇ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉਤਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹੋਲ ਕਰੋ' ਉਦਣ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਹਾਕਮ ਨਾਲ ਸੂਫੀ ਕਿਉਂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

1993 ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ 'ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ' ਹੀ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਗਿੱਦਤਬਾਹੇ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਫੋਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਕੁ ਵਜੇ ਦਾ ਸੀ। ਪੁੱਛਦਾ ਪੁੱਛਾਉਂਦਾ ਹਾਕਮ ਦੇ ਘਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ਤੇ ਫਾਂਟਾ ਵਾਲਾ ਕਛਿਹਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬਨੈਣ ਪਾਈ ਹਾਕਮ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵਾਣ ਵਾਲੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਭੱਜਾ ਆਇਆ। ਤੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਾਰ ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਅਸ਼ੋਕ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ? ਇੰਦਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਚਪੀਤਾ ਆ ਜਾਵੇਂਗਾ।" ਤੇ ਉਹ ਫਾਂਟਾ ਵਾਲੇ ਕਛਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਗਾਇਕਾਂ 'ਚ ਰਿਹੈਂ ਪਰ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਵਸਤਰ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਹੋਣੇ ਨੇ", ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਸ ਪਿਆ ਕਿ ਕਾਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਫੱਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਛਿਹਰਾ ਉਂ ਫਬਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਉਹ ਤੁੰਬੀ ਵਜਾਈ ਐ ਜਿਹਦੀ ਤਾਰ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਪਰ ਤੁੰਬੀ ਦੀ ਘੋੜੀ ਲੱਭੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾਤ ਰੁਕ, ਆਪਾਂ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਹੁਕੂਕਾ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਓਦਰ ਗਿਆ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਸਿਰਫ ਨੌਟਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪੈਸਾ ਮਿਲੇ,

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਟਾ
ਫੋਨ: 510-415-3315

ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਸੀ।

ਮੇਲੇ 'ਚ ਤਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਿਰ ਘਰ ਆਇਆ। ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਾ, ਚੌਦਾਂ ਤਰੀਕ, ਉਹ ਬੰਗੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਬੱਸੋਂ ਉਤਰਿਆ, ਉਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬੈਗ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਓਸੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਕੀ ਈਸ਼ਵਰ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ?' ਸੀ। ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਸਣੇ ਮੇਰੇ ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਇੰਦਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਪਹਾੜੋਂ ਉਤਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਹਾੜ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਹੀ ਦਿਨ ਸਨ ਜਦੋਂ 'ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਖਿੜੋਣਾ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਖੇਡ ਲਿਆ ਕਰੀ' ਵਾਲਾ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਧੂ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਰੇਕ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਹਾਕਮ ਕਿਉਂਕਿ ਡਰਾਇੰਗ ਟੀਚਰ ਸੀ, ਕਲਾ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਵੀ, ਰਗਾਂ 'ਚ ਵੀ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਕਿ 'ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਏ ਬਾਹਰ ਤੂੰ ਏ' ਤੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਚੰਭੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਚੱਤੋਪਹਿਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ! ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕਈ ਰੋਟੀਆਂ ਤਵੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੱਕਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾੜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਿਹਾ, ਦੇਖੋ ਉਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ? ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਚਾਹ ਨਾਲ ਇਕ ਪਰੋਠਾ ਤੇ ਉਤੇ ਅੰਬ ਦਾ ਆਚਾਰ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਮਸਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਮਾਂਹ ਦੀ ਦਾਲ ਨਾਲ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੋਲਾਂ ਦੀ ਬੁਰਕੀ। ਪਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਿੱਠੇ ਤੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਉਤੇ)

1991 ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ, ਅਜਾਇਬ ਔਲਾ, ਬਿੱਟੂ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਟਾ।

ਵਾਂਗ ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਸਾਂਵਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਅਤੇ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਨੈਣ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਰਗਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹੇ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਲਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਗਹਿਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿਣ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਮੇਲ 1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਗੋਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ 'ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਰਾਂ ਡੀਕਾਂ' ਵਰਗੇ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ

ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਅਕਸਰ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਔਰਤ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਰਾਣੀ ਹਾਰ ਵਾਂਗ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਵੀ ਓਸੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹਿੱਕ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਸਨਮਾਨ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਚਲੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਗਾਇਕ ਵੀ ਚੰਗੇ ਆ ਜਾਣਗੇ, 'ਸੌਂ ਜਾ ਬੱਬੂਆ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ ਆਈ ਆ' ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਲੋਂ ਵੀ ਟੀਸੀ ਵਾਲਾ ਬੇਰ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਹਾਕਮ

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਟਾ

ਅੱਜ ਕੱਲ

ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਬੜੇ ਨੇ, ਆਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ,
ਤਾਹੀਓਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਮਚਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਬਿਨ ਤੀਲੀ ਤੋਂ ਕੱਖਾਂ ਨੂੰ।
ਲੂਤੀ ਲਾਈ ਫਿਰ ਨਾ ਲੱਭੀ, ਉਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ,
ਭਾਨ ਟਕੇ ਦੀ, ਕਰਨ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਲੱਗ ਪਈ ਅੱਜ ਕਲ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ।
ਨਰਮ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੋਰੀ ਵੀ ਹੁਣ, ਰਹਿੰਦੀ ਭਰੀ ਕੁੜਿੱਤਣ ਨਾਲ,
ਤਾਹੀਓਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਕਰਦਾ, ਕੌੜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਅੱਕਾਂ ਨੂੰ।
ਹਉਮੇ ਦਾ ਜੋ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇਈਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਏ,
ਖੇਰਾ ਅੱਜ ਕਲ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਏ, ਉਸ ਡਾਢੇ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ ਨੂੰ।
ਕਤਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਜ਼ਰਮ ਕੋਈ, ਮੁਨਸਫ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ?
ਜਿਹੜਾ ਫਾਹੇ ਟੰਗਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ, ਬਿਨ ਘੋਖੇ ਹੀ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ।
ਆਪਣਾ ਦਿਨ ਇਮਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ, ਠੀਕਰੀ ਪਹਿਰਾ ਬੀਵੀ 'ਤੇ,
ਕਿਸ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫੂਕ ਦਿਆਂਗੇ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਐਸੀਆਂ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ।
ਮੱਖੀ ਦੇ ਹੀ ਬਹਿਣ 'ਤੇ 'ਭੋਰੇ', ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ,
ਅੱਜ ਕੱਲ ਰਤਾ ਵੀ ਫਰਕ ਨੂੰ ਪੈਂਦਾ, ਐਸੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਨੱਕਾਂ ਨੂੰ।

ਚਾਚਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 8 ਅਗਸਤ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਰੇਡੀਓ ਅਨਾਊਂਸਰ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਦਿਲ ਉਪਰ ਉਕਰਿਆ ਜਾਏ; ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਨਾਇਕ

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ—ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਚਾਚਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ, ਅੱਜ ਕੁਝ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਮੈਨੂੰ। ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ: ਜੀ ਪਿੱਛੋਂ ਆਇਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸ ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ਸਤਕ ਉਪਰ ਟੋਏ, ਏਨੇ ਹੁਜਕੇ ਕਿ ਪਾਸੇ ਭੰਨੇ ਗਏ।

ਚੌਧਰੀ: ਪਰ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਹੁਜਕਾ ਕੀ ਆਖਦੇ

ਚੌਧਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ। ਅਮੀਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀ ਹੋਈ ਦੇਸੀ ਪੰਜਾਬੀ; ਮਝੈਲ ਉਚਾਰਨ। ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਉਡੀਕਵਾਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਅਦ ਯਾਦ ਆ ਗਈਆਂ, ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹਨ,

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ

ਕਿੰਨੀ ਤਲਖੀ ਸੀ ਅੱਜ ਅਸਮਾਨ ‘ਚ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਪਿਘਲਦੀ ਸੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਮ ਪਈ ਝੁਮਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਟਹਿਣ ਜਾਣ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਤੇ ਉਠਦੇ ਫਿਰ ਝੁਮਦੇ ਉਲਰ ਜਾਂਦੇ ਉਪਰ ਨੂੰ। ਸਰੂਰ ‘ਚ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ ਉਲਾਰਦਾ ਨੱਚ ਨੱਚ ਭੰਗੜਾ ਪਾ ਰਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਸਣ। ਨੱਚਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਸੰਘਣੀ ਥਾਂ ਦਿਸੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਕਿੱਜ ਅੱਜ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਨ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ। ਪਤਝੜ ਖਤਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਪੱਤਿਆਂ ‘ਚ ਪਰਤਿਆ ਸਿਰਫ ਇਕ ਟਾਹਣੀ ਨਹੀਂ ਦਰਖਤ ਦੀ ਹਰ ਟਾਹਣੀ ਝੂਮ ਝੂਮ ਜੋਬਨ ਦਿਖਾ ਰਹੀ। ਵੰਗਾਰ ਰਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਿ ਸੁੱਤੇ ਨਾ ਰਹੇ ਹੁਣ ਉਠੋ, ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ ਹੈ ਆ ਰਹੀ।

—ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ?

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ: ਮਾਤਾ, ਮੋਟਾ ਹੁਜਕਾ? ਰੋਹੜੀ ਵਾਲਾ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਜਾਮਣਾਂ ਨੂੰ ਲੁਣ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਛੁਲਕਦੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਭੁਤਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਕਰੇ, ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਪਰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਹਿਰ ਨੇ ਵਾਰਤਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਇਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਸੀ—ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਚਾਚਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ, ਕੀ ਗੱਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਅਸਮਾਨੀ ਕਿਉਂ ਜਾ ਲੱਗੇ?

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨਗੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਨਗੇ। ਜ਼ਿਆ—ਉਲ ਹੱਕ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸੀ। ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਅਰਾਈਂ ਸੀ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੀਜਣ ਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਗਰੀਬ ਅਰਾਈਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਸਦਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਓਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ, ਫਸਲਾਂ ਵਾਹਵਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਕਿਸਾਨੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ? ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ: ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ—ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ?

ਜਵਾਬ ਸੀ: ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ?

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਤੇਰੇ ਲੋਂਗ ਦਾ ਪਿਆ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਹਾਲੀਆਂ ਨੇ ਹਲ ਡੱਕ ਲਏ। ਹੁਣ ਸੋਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤਾ ਮਹਿੰਗਾ, ਸੁਆਣੀਆਂ ਲੋਂਗ ਪਹਿਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਨਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਪਵੇ, ਨਾ ਹਾਲੀ ਹਲ ਰੋਕਣ। ਬਸ ਵਾਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਖੂਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਖਬਰ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤਰਜਮਾ ਛਪ ਗਿਆ। ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਜੀ ਪਾਕਿ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤਰਜਮਾ ਉਕਾ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ—ਕਿਉਂ? ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਬੋਲਿਆ, ਜੀ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਐਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਛਿਮਾ ਹੀ ਮਾਂਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਕਰਨੀ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੰਗ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ। ਸਹੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਸਹੀ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਉਸ ਦਾ ਬੋਲ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ—ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਸੁੱਟਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਸ਼ਿਅਰ ਕੋਈ, ਬੋਚ ਲਉਗੇ?

ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੱਸਣੇ ਸਨ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਲਉ ਚਾਚਾ! ਹੁਣ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰੀਨ ਭਾਅ ਸੁਣੋ।

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ—ਸੁਣਾ ਲਉ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਰਤਾ ਅੱਖ ਲਾ ਲੈਨਾ ਏਨੀ ਦੇਰ।

ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਖਤਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਾ ਖਤ ਸੀ—ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਖਤ ਲਿਖ ਬੈਠਾਂ। ਇਕ ਖਤ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੁਸੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖਤ ਨਾ ਲਿਖਾਂ, ਜੇ ਖਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਨਹੀਂ ਖਤ ਲਿਖਦੇ ਰਹੋ। ਖਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖਾਈ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਖਤ ਲਿਖਦੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਾਈ ਸੌਰ ਜਾਏਗੀ।

ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਉਪਰ ਸੁਹਣੀ ਵਾਰਤਾ ਪੜ੍ਹੀ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਚਾਚਾ ਇਸ ਪੁਰਨੂਰ ਗੁਫਤਗੂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲੇ ਈ ਨੂੰ। ਤੁਹਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰੂਰ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਫਿਰ ਖਮੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ? ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਬੋਲਿਆ, ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਇਲਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਸੁਣਦਾ, ਸੋਚੀ ਗਿਆ—ਗਰਮ ਰੁੱਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂ, ਸਾਰੀ ਸ਼ੀਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਇਸ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀ ਜਾਵਾਂ, ਪਰ ਕਰਾਂ ਕੀ, ਹੱਥ ਨਈਂ ਆਵਦੀ।

—ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਹਾਕਮ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੱਚੀਂ ਸੂਫੀ ਸੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

(ਸਫਾ 21 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚੌਲ ਖਾਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਦੇਗ ਹੀ ਬਣਾ ਲਵੇ। ਅੱਜ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਹਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਮੈਨੂੰ ਓਸੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਧੌਂਕੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਗਲ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮਾਲਾ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ‘ਇਕ ਓਕਾਰ’ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਅਕਬ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ’ ਤੇ ‘ਸੰਭੋਗ ਤੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੱਕ’ ਵਰਗੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਓਸੇ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਓਸੇ ਦਾ ਨਾ ਵੀ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੀਵਨ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਰੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ‘ਚੋਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਹਾਕਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।

1996 ਵਿਚ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ ‘ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਲੈ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਢਾਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਦੋਂ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮਾੜੀ ਟੀਮ ਰੱਸਾ

ਕਸੀ ਲਈ ਐਂਟਰੀ ਕਰਵਾ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਨ। ਮੈਂ ਮੇਲਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਰੌਅ ‘ਚ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ “ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਮੇਲਾ ਲਾਇਆ, ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

ਉਸ ਸਾਲ ਮੈਂ 28-29 ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ 27 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨਾ ਮੇਲਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ‘ਚ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ‘ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ‘ਚ ਸਰਦੂਲ ਸਕੰਦਰ ਵੀ ਆਇਆ, ਅਮਰ ਨੂਰੀ ਵੀ, ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਰੂ ਵੀ, ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਵੀ, ਤੇ ਗੁਰਕਿਰਪਾਲ ਸੂਰਾਪੁਰੀ ਵੀ। ਹਾਕਮ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੇਲਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਜੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾ ਜਾਂ ਸਮਰਪਣ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਸੋਨੀਆਂ ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਨਹਿਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਏਅਰਪੋਰਟ ਸਾਡਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਲੋਕ ਮੂਰਖਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਰੱਜ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਣਗੇ, ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਾਗਾ

ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਲਾ ਲਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਮੈਂ ਇਸ ਮੇਲੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਗਧਾ ਮੇਲਾ’ ਵੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਕਮ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧਾ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਆਇਆ। ਮਾਈਕ ਹੱਥ ‘ਚੋਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਦੇਖੋ, “ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਫੱਕਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਅੱਜ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਓਦਰਿਆ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗਿਆ! ਪਰ ਜੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਮੇਲਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰ ਰਾਹੀ, ਢਾਡੀ, ਗਵੱਈਆ, ਗੀਤਕਾਰ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਸਾਜ਼ੀ-ਸਾਜਿੰਦਾ ਬਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖੜਾ ਰਹੇਗਾ।” ਤੇ ਮਾਈਕ ਉਹਨੇ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਮੇਰੇ ਗਲ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਇਕ ਲੰਬੀ ਹੋਕ ‘ਚ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੂੰ ਯਾਰ ਅਸਾਡਾ ਏਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਯਾਰ ਕਹਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਆਖੇਗਾ ਜਿੰਦ ਘੋਲ ਘੁਮਾਵਾਂਗੇ।”

ਮੇਲਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਨ ਸੂਰਾਂ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਇਆ ‘ਵਟਣਾ’ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਸੀ:

ਮੇ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵੈ

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮਹਲਾ ੫

ਮੇ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵੈ॥ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਜਨਾਵੈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਅਨਜਾਨਤ ਕਿਛੁ ਇਨਹਿ ਕਮਾਨੋ ਜਪ ਤਪ ਕਛੁ ਨ ਸਾਧਾ॥ ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਬਾਧਾ॥੧॥ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ॥ ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੁ ਸੁਝਸਿ ਨਾਹੀ ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ॥੨॥ ਤਬ ਇਹੁ ਕਹਾ ਕਮਾਵਨ ਪਰਿਆ ਜਬ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪਹਿ ਕਰਤਾ॥੩॥

ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ॥੪॥

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ— ਮੇ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵੈ, ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਜਨਾਵੈ, ਇਹ ਵਿਧੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਹੀ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਨਜਾਨਤ ਕਿਛੁ ਇਨਹਿ ਕਮਾਨੋ ਜਪ ਤਪ ਕਛੁ ਨ ਸਾਧਾ॥ ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਬਾਧਾ॥੧॥ ਸਤਿਗੁਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦਮ-ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ

ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦਸੀਂ ਪਾਸੀਂ ਦੁੜਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ॥ ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੁ ਸੁਝਸਿ ਨਾਹੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ॥੨॥

ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ, ਸਰੀਰ, ਧਨ-ਦੌਲਤਾਂ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ; ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਸੁੱਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ, ਪਸ਼ੂ ਵਾਂਗ ਜੀਵ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਢੰਗੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਤਬ ਇਹੁ ਕਹਾ ਕਮਾਵਨ ਪਰਿਆ ਜਬ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪਹਿ ਕਰਤਾ॥੩॥

ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਭਲਾ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਰਫ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੌਣ ਦੱਸੇ।

ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ॥੪॥ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੌਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

—ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਸਾਹ ਲਿਆ, ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਹੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਛੱਲਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਧੁਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਮਰ ‘ਚ ਸਿਰਫ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਿੱਖਿਆ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਹਾਂ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ‘ਬਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ਹੈ’ ਪਰ ਧਰਾਤਲੀ ਰਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਭਲ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਖੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਦੀ ਗੱਡੀ ਕਿਧਰੋਂ ਆਣ ਕੇ ਟਕਰਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਹੋ ਗਿਐ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਉਮਰੇ ਜਿਸ ਉਮਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਜਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਗੁਣਵਾਨ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ‘ਖਾਸ ਰਿਆਇਤਾਂ’ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਹਟਿਆ ਹਾਂ, ਉਸ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਵਾਕਿਫ਼ ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ‘ਮੱਲਕ ਦੇਣੀ’ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਹਾਕਮ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੈ।

ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਰਹੇਗਾ। ਮੌਤ ਨੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਅਚਾਰ ਖਾਧਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਹੀ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਚੀਨੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਮਰਤਬਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ 'ਦੇਖੋ' ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮਰਤਬਾਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਅਚਾਰ ਚਾਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਅਚਾਰ ਤੇ ਮਰਤਬਾਨ ਦਾ ਜੋੜ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਦੇਖੋ' ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਮਰਤਬਾਨ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਉਪਯੋਗੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਮਰਤਬਾਨ ਵੀ ਸਜਾਵਟੀ ਵਸਤੂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਕਈ ਆਕਾਰਾਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਸਜਾਵਟੀ ਮਰਤਬਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਚ ਜਾਂ ਚੀਨੀ ਦੇ ਜਾਰ, ਕੈਨ, ਬੋਤਲਾਂ, ਡੱਬੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਰੀ ਪੈਂਦੇ, ਚੌੜੇ ਦਲ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਕਾਇਆ ਵਾਲੇ ਰੁਹਬਦਾਰ ਮਰਤਬਾਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਰਪੋਟ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮਰਤਬਾਨ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਰੱਬੇ, ਗੁਲਕੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣ ਵੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅਰਬੀ-ਯੂਨਾਨੀ ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਮਰਤਬਾਨ ਵੀ ਅਰਬ ਤੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ।

ਕੁਝ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਮਰਤਬਾਨ ਨੂੰ ਇੰਮ੍ਰਿਤਬਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਮਰਤਬਾਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਭਾਂਡਾ ਹੀ ਹੈ। ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਰਾਕੋ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਆਏ ਇਬਨਬਤੂਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਪੜੇ, ਦੋ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਲੱਦ ਚੌਲ੍ਹ, ਚਾਰ ਭਾਂਡੇ ਸ਼ਰਬਤ ਦੇ, ਦਸ ਭੋਡਾਂ, ਦੋ ਝੋਟੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਰਤਬਾਨ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਤਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਅੰਬ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।" ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਵਰਤੋਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਰਤਬਾਨ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਸ਼੍ਰੋਤ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ

ਮਰਤਬਾਨ

ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਅਰਬੀ 'ਮਥਾਬਾਨ' ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਮੁਦਰਾ' ਅਰਥਾਤ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਾਜਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ 'ਮਾਰਜੀਪੈਨ' ਜੋ ਖੰਡ, ਬਦਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇਕ ਮਠਿਆਈ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਠਿਆਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਇਸ ਵੱਲ

ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਉਂਜ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਵਿਉਤਪਤੀਆਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਲੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਪੈ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਬਾਲਟੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਲਟੀ ਸ਼ਬਦ ਹੁਣ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੜੀ ਜਿਹੇ ਪਕਵਾਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਗ ਇਕ ਬਰਤਨ ਵੀ ਹੈ,

ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਲੱਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮਰਤਬਾਨ

ਖਿੱਚੇ ਆਉਣ। ਇਸੇ ਤੱਥ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਉਪਰੋਕਤ ਮਥਾਬਾਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਸਿੰਘਾਸਣ' 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਈਸਾ' ਵਾਲੇ ਸਿੱਕੇ ਲਈ ਰੂੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਕੇ ਸਜਾਵਟੀ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੱਕੇ ਚੱਲਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਡੱਬਿਆਂ ਜਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਦਲਾਅ ਆਇ

ਕਤਾਹ ਦਾ ਸੂਚਕ ਵੀ ਹੈ। ਬਾਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਖਾਣਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਂਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਗੁਜਰਾਤੀ ਬਾਲੀ'।

ਮਰਤਬਾਨ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਖੋਜ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਰਾਵਦੀ ਨਦੀ ਦੇ ਡੈਲਟਾ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਪੇਂਗੂ ਟਾਪੂ ਦੀ ਖਾੜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਤੇਲੰਗ ਨਾਂ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਾਂ 'ਮੁੱਤ-ਤਾ-ਵਾਨ' ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਦੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਪੇਂਗੂ

ਦੇ ਰਾਜਪੁੱਤਰ 'ਮੋਇਰਾਮਿਆ' ਦਾ ਇਹ ਕਸਬਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਸਬਾ ਅੱਜ ਮਿਆਂਨਮਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਮਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਂ ਵੀ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। 1514 ਵਿਚ ਇਹ 'ਮੁੱਤ-ਤਾ-ਵਾਨ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਲਾਖ ਅਤੇ ਕਪੜਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮਰਤਬਾਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਰਤਬਾਨੋਂ ਅਤੇ ਮਾਰਤੋਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਬਣਦੇ ਸਨ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਮਰਤਬਾਨ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ। 'ਅਲਫ਼ ਲੈਲਾ' ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਮਾਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਈਏ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਉਤਪਤੀ 'ਤੇ। ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਜਿਤ ਵਡਨੋਰਕਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹੈ। ਬਰਮਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ 'ਮ੍ਰਿਦਾਂਡ' (ਮ੍ਰਿਦ = ਮਿੱਟੀ + ਭਾਂਡ = ਭਾਂਡਾ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮਟਕਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮ੍ਰਿਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਡਨੋਰਕਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਇਥੇ ਮਰਤਬਾਨ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਗੱਲ, ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਬਦ 'ਮ੍ਰਿਦਾਂਡ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਮਿੱਟੀ-ਸ਼ਿਲਪ ਦੇ ਧਨੀ ਬਰਮਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਮਿਰਦਾਂਡ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਬਰਮਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਵਡੇਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਤ ਵਡਨੋਰਕਰ

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਦੀ ਦਲੀਲ ਬਹੁਤੀ ਗਲੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਬਰਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਚੀਨੀ-ਤਿੱਬਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। 1326 ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਵਿਚ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੁੱਤਮਾ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮੌਰਿਸ ਕੌਲਿਸ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ 'ਮਰਗੂਈ' ਅਤੇ 'ਤੇਨਾਸਰਿਮ' ਦੇ ਛੋਟੇ ਰੂਪਾਂ 'ਮਰਿਤ' ਅਤੇ 'ਤੇਨਾਉ' ਦੇ ਸੰਯੋਗ (ਮਰਿਤ+ਤੇਨਾਉ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਰਤਬਾਨ-ਸ਼ਿਲਪ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਘਟੇ ਘਟ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਕਿ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਮ ਉਪਲਬਧ ਨਾਂ 'ਮੁੱਤਮਾ' ਸੀ, ਵਡਨੋਰਕਰ ਦਾ ਇਹ ਕਿਆਸ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਤਬਾਨ ਸ਼ਬਦ ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਮ੍ਰਿਦਾਂਡ' (ਮ੍ਰਿਦ = ਮਿੱਟੀ + ਭਾਂਡ = ਭਾਂਡਾ) ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਰਤਬਾਨ ਬਰਮਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ 'ਮਰਤਬਾਨ ਦੀ ਖਾੜੀ' ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਬਰਮਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਅੰਡੇਮਾਨ ਸਾਗਰ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਾੜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਪਿਛੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਮਰਤਬਾਨ ਨਾਮਕ ਨਗਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ ਮੁਤਾਮਾ ਸੀ।

ਕੰਧ ਐਰੇ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਸੀ

‘ਕੰਧ ਐਰੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਜਾਸੀ’ ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖਾਣਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਖਾਣ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬੁਣਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਦੇਖਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸੁਹਜ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਭਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਮੌਲਦੀ-ਧੜਕਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-95019-44944

ਬੇਜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਖਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, 'ਚੇਤੇ-ਮਚੇਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਨੁ, ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਘੀਸੀਆਂ ਹੀ ਸੀਆਂ।' ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਹੀਆਂ ਟਿਕੇ ਸਾਂ ਵਤਨੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆ ਵੱਸੇ ਦਿੱਲੀ-ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਵਿਚ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਲੋਕਤੀ। ਕੋਈ ਬਹਾਵਲਪੁਰੀਆ, ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਹੌਰੀਆ ਪਰਿਵਾਰ। ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਮੂਲ-ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ, ਉੱਠ-ਬੈਠ ਵੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸੀ।

ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਪੀਢੀ-ਪੱਕੀ ਇਕ ਗੁੱਤ ਦੇ ਗੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਣ ਲੱਗੀ। ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਪਰੋਂਠਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਡਬਲਰੋਟੀ-ਮੱਖਣ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਚਟਕਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਅਸਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬੇਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ: 'ਚੇਤੇ-ਮਚੇਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਨੁ, ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਘੀਸੀਆਂ ਹੀ ਸੀਆਂ।'

“ਬੇਜੀ ਜੀ ਇਸਨਾ ਕੇ ਮਤਬਲ?”

ਉਦੋਂ ਇਹ ਅਖਾਣ ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਪੈਂਦਾ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੱਧਾ ਹੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲੁਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੱ ਸਦਾ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਾਵਾਂ-ਮੋਹਤਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਲਈ ਬਾਹਰ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਬਬੇਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਜ਼ਰਾ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ।

ਹੁਣ ਬੇਸ਼ਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਪਰ ਬੇਜੀ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਤਾਂ ਸਵਾ-ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੋਟਾ ਵੀ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਕੋਈ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਰ ਦੂਰ, ਵਿਰਲੀਆਂ ਵਿਰਲੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਨਦੀ, ਨਹਿਰ ਜਾਂ ਕੂਲ੍ਹ-ਕੱਸੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਹੀ ਫਾਰਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਜੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਵਗਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੇਤ-ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਘੀਸੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰੇਗਾ।

ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਬਾਲ-ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਧੂਰ-ਕੋਠਿਆਂ ਉਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਵੇਖਿਆ

ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਿਹਤਰ ਦੂਹਰੀਆਂ ਤ੍ਰੇਹਤੀਆਂ ਪੌਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਂਝਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੇਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇਰੇ ਅੱਧ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਖਾਣ ਸਹੀ ਹੀ ਸੀ, 'ਚੇਤੇ-ਮਚੇਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਨੁ, ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਘੀਸੀਆਂ ਹੀ ਸੀਆਂ।'

ਆਂਦੀ ਹਾਂ, ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਖਾਵਾਂਗਾ-ਪੀਵਾਂਗਾ, ਹੈਗਾ-ਨੀਘਾ, ਆਤਾ-ਜਾਤਾ, 'ਕੇ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਕੀ' 'ਕਿਆ', ਮੁਝੇ-ਤੁਝੇ। ਪੋਠੋਹਾਰੀ, ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੀ-ਉਰਦੂ ਦੀ ਲਫ਼ਾਜ਼ੀਅਤ ਅਸਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਜੀ ਲੋਹੇ-ਲਾਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਜਦ ਕਿ ਉਂਜ ਹਸੂੰ ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ, ਖੁਸ਼-ਰਹਿਣੇ, ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਨ ਉਹ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ, 'ਜਾਤ ਵਟਾਈ ਚੰਗੀ ਤੇ ਬੋਲੀ ਵਟਾਈ ਮੰਦੀ।' ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਨਾ, ਤੇ ਬੋਲੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਬੰਦਾ ਅਨਜ਼ਿਊਆ ਰੁੱਖ।

ਮਾਂ-ਦਾਦੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਚਹੇਤਾ ਅਖਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, 'ਮਾਂ ਨਾ ਸੂਈ ਮਾਸੀ ਸੂਈ।' ਮਤਲਬ, ਮਾਸੀ ਤੇ ਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ਮਾਸੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਹਰ ਮਰਜ਼ ਦੀ ਦਵਾ। ਜੇ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਰ ਬਾਲ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਮਾਸੀ ਆਪਣਾ ਬਾਲਕ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਉਹਦੀ ਖਾਤਰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅੰਮ ਕੱਟ ਲਵੇਗੀ।

ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜੀਜੇ ਨਾਲ ਸਾਲੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸਾਡੇ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਦਸਤੂਰ ਹੈ। ਮਾਸੀ, ਮਾਂ ਮਹਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਸਕੀ ਮਾਂ ਹੋ ਨਿੱਤਰਦੀ ਹੈ।

ਮਤਰੇਈ ਇੰਨੀ ਮਤਰੇਈ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਤਰੇਈ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ 'ਸੰਦੇਹ' ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਕਿੱਸਾ-ਕਾਵਿ (ਪੂਰਨ), ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ, ਬਾਤਾਂ ਆਦਿ ਮਤਰੇਈ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦੀ ਅਮਾਨਤੀ ਜਾਂ ਰਾਕਸ਼ੀ ਜਿਹਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਤਰੇਏਪਣ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਨੁੰਮਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਸੀ ਯਾਨਿ ਮਾ...ਸੀ... ਅਰਥਾਤ ਮਾਂ ਜਿਹੀ ਤੋਂ ਹੀ।

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਜੀ ਅਤੇ ਭੈਣਜੀ।

‘ਮਾਂ ਨਾ ਸੂਈ ਮਾਸੀ ਸੂਈ।’ ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਖਾਣ ਵੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੇਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ। ਉਹ ਸੀ: ਜਿਹੀ ਮਾਂ ਤੈ ਜਿਹੀ ਮਾਸੀ ਕੰਧ ਐਰੇ ਤੇ ਹੀ ਜਾਸੀ ਜੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕਸੀਦੇ-ਕਢਾਈਆਂ ਤੇ ਕਰੋਸ਼ੀਏ ਦੀਆਂ ਬੁਣਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕਾਂ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮਾਸੀ ਵਾਂਗ ਛੰਦ-ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਵੀ ਮੇਰਾ ਸੁਗਲ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਜਿਹਤੀ ਵੀ ਸਿਫ਼ਤ ਅ-ਸਿਫ਼ਤ ਬੇਜੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ-ਮਾਸੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਵੇਖਦੇ ਤਾਂ ਤੱਤ ਖੜਤ ਉਚਰਦੇ:

ਜੇਹੀ ਮਾਂ ਤੈ ਜੇਹੀ ਮਾਸੀ

ਕੰਧ ਐਰੇ (ਨੀਹਾਂ) ਤੈ ਹੀ ਜਾਸੀ

ਕਿਸੇ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਦਤਾਂ, ਚਾਲ-ਚਾਲ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਲੱਛਣ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਧੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੌਣ ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮਾਸੀ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਖੇਡਾਂ, ਟੋਟਕੇ, ਤੋਹਫ਼ੇ, ਹੋ ਕੋਈ ਅੰਤ? ਨਾਨਕੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ, ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਭਲਾ।

ਅੱਜ ਦੇ ਖਪਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਉ ਵਾਂਗ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੇ ਗਿਣਾਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਿਉ ਨਾਲੋਂ ਮਾਂ

ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬੇਜੀ ਦਾ ਅਖਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ:

ਪਿਉ ਤੈ ਪੁੱਤਰ ਤੁਖਮ ਤੈ ਘੋੜਾ

ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ

ਜਿੱਥੇ ਧੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਆਚਰਨ ਜਾਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੰਧ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਰਗੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ, ਉਥੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ, ਨਸਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ। ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਸਹੀ, ਪਰ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਾਹਲਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ।

ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੀ 'ਘਰਵਾਲੀ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲਕ ਦਾ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪਲ ਦਾ ਸਾਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਉ ਨਾਲ ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਦਾ। ਚਾਲ-ਚਾਲ, ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਅੰਦਰ ਪਿਉ ਦੇ ਨਸਲੀ ਗੁਣ ਆਉਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਸੱਚ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ:

ਪਿਉ 'ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਤੁਖਮ 'ਤੇ ਘੋੜਾ

ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ।

ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਭਾਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਧੀ ਵਿਚ ਵਿਰਸਾ ਜਮ੍ਹਾ ਨੇਤਤਾ ਦਾ ਕੰਧ ਅਤੇ 'ਐਰੇ' ਦਾ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਹੀ ਮਾਂ ਤੇ ਜਿਹੀ ਦਾਦੀ... ਨਾ ਕਹੀਏ?

ਸਾਕਾ 1947 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਾਹ

1947 ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਜ਼ਖਮ ਬਣ ਕੇ ਉਕਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠੇ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਰੁਲਣ ਤੇ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਣ ਲਈ ਬਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੱਥੀ ਦਾ ਦਰਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਤਮਸ' ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਡੋਰੀ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਾਹ' ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੌਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੇਵਸਾਹੀ ਦਾ ਡੰਗਿਆ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ

ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਲਝੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਬਾਹਵਾਂ ਟੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗਾਂ-ਮੱਝ ਲਈ ਗੁਤਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕੌਣ ਹੋ? ਕੀ ਕੰਮ ਏ?” ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝ ਗਈ ਸੀ।

“ਬਦਨਸੀਬ ਹਾਂ, ਢੱਕ ਲਿਆਹੀ ਬਖਸ਼ੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਫਸਾਦੀ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।”

ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਉਹ ਔਰਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ, ਫਿਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, “ਆ ਜਾਓ, ਲੰਘ ਆਈ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਉਠੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਬਰੂਹਾਂ ਲੰਘ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਣ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਝਾਕ ਕੇ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਝੱਟ ਦੇਣੀ ਕੁੰਡਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਇਕ ਟੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿਮ ਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਮੰਜੀ ਡਾਹ ਦੇ ਇਕਰਾਂ” ਆਖ ਉਹ ਮੁੜ ਪਾਈਆਂ ਪੱਥਰ ਲੱਗੀ। ਇਕਰਾਂ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚੋਂ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪੱਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੋਈ ਤੁਰ ਗਈ ਤੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਮੰਜੀ ਡਾਹ ਦਿੱਤੀ।

“ਢੱਕ ਲਿਆਹੀ ਬਖਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੱਟੀ ਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਸਾਡਾ ਘਰ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਥੇ ਬੈਠੋ ਰਹੋ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਕੱਲ੍ਹ ਕਰੀਮ ਖਾਨ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਖਤਰਾ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਉਸ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ। ਪਿੱਠ ਮੋੜਨ ਦੀ ਦੇਰੀ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਆ ਗਏ। ਦੁਕਾਨ ਵੀ ਲੁੱਟ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।” ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਔਰਤ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬੰਤੋ ਮੰਜੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਔਰਤ ਕੋਲ ਬਹਿ ਗਈ।

ਇਕਰਾਂ ਆਈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਤਲੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਔਰਤ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਗੋਰੇ ਪਾਈਆਂ ਪੱਥਰਾਂ ਰੱਖੀ। ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੀ।

“ਮਰਦ ਕਿਥੇ ਗਏ?” ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਔਰਤ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮਰਦ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਝੁਣ-ਝੁਣਾ ਉਠਿਆ। ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹਾਂ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸਲਾਮਤ ਰਹੇ ਤੂੰ ਭੈਣ, ਜਿਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ।”

ਘਰ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਚੁੱਪ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ

ਕਹਿੰਦਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਕਰਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਘੁਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਉਠ ਖਲੋਤੀ ਤੇ ਤਸਲੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਇਕ ਬੰਨੇ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਛੁੱਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲੱਸੀ ਪਾ ਲਿਆਈ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬੰਦੂਕ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਟਕਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਦੀ ਪੇਟੀ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਕਮੀਜ਼ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਲਓ, ਲੱਸੀ ਪੀਓ, ਰਾਤ ਭਰ ਕੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋ।”

ਛੁੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਪਿਆ। ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਬਕਾਵਟ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੇ ਸੋਚਾਂ ਇਕਦਮ ਫੁੱਟ ਕੇ ਵਹਿ ਤੁਰੇ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵਿਲਕ ਪਿਆ। ਆਖਰ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਲੱਕ ਨਾਲ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੱਡਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦਰ ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਣ ਲੱਗ ਸੀ।

“ਇਥੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਨਾ ਰੋਵੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਸੁਣਨਗੇ ਤਾਂ ਭੱਜੇ ਆਉਣਗੇ, ਚੁੱਪ ਬੈਠੋ ਰਹੋ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦਬਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਗੜੀ ਦੇ ਲੜ ਨਾਲ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗਾ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਤੁਹਾਡਾ ਭੈਣੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਾਂਗੇ।”

“ਰੱਬ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਔਰਤ ਹਾਲੇ ਵੀ ਲੱਸੀ ਦਾ ਛੁੱਕ ਲਈ ਬੰਤੋ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਲੱਸੀ ਦਾ ਛੁੱਕ ਵੇਖ ਕੇ ਬੰਤੋ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਤੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕਟੋਰਾ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਲਵੇ? ਉਧਰ ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਬਕਾਵਟ ਨਾਲ ਸੰਘ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਝਿਜਕ ਨੂੰ ਮਾਲਕਣ ਸਮਝ ਗਈ। “ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਭਾਂਡਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾ ਲਓ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਏ। ਘਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦੋ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਉਂ, ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ, ਉਹ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਦਾ ਨਾ ਲਓ ਪਰ ਦਿਨ ਭਰ ਭੁੱਖੇ ਕਿਥੇ ਪਏ ਰਹੋਗੇ?”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕਰ ਕੇ ਛੁੱਕ ਲੈ ਲਿਆ, “ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਾਬਰ ਏ ਭੈਣਾਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕਦੇ।” ਧੁੱਪ ਨਿਕਲ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਲਾਗੇ-ਚਾਗੇ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਧੀ ਲੱਸੀ ਪੀ ਕੇ ਛੁੱਕ ਬੰਤੋ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਸੁਣੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੁਕਾਵਾਂਗੀ”, ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੋਲੀ, “ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਦੋਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਹੁਣ ਮੁੜਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲਾ ਤਾਂ ਰੱਬ ਤੋਂ

ਡਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਲੀਗੀ ਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਵੀ ਲੀਗੀ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਫਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸੋਚ ਲਓ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਇਹ ਔਰਤ ਅਲੱਗ ਭਾਂਡੇ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੀ ਏ। ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ, “ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਈਏ?”

“ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ? ਭਲੇ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਏ ਕਿ ਮਰਦ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੰਗੀ-ਮੰਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿਣਾ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੜੀ ਦੇਰ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ

ਮਾਂ, ਅਸੀਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ।”

“ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਲਊ। ਤੂੰ ਜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਪੌੜੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਜਲਦੀ ਕਰ। ਘਰ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਆਂ ਹੁਣ? ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਏ। ਜਾਹ ਵੀ... ਖਲੋਤੀ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਕੀ ਵੇਖ ਰਹੀ ਏ, ਅੰਦਰੋਂ ਪੌੜੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਮੁੜ ਆਏ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਨੂੰ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖੇ ਭੈਣਾਂ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਹੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ।”

ਦਿਨ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਾਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ, ਬਰਛੇ-ਕੁਹਾੜੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ।

ਇਕਰਾਂ ਪੌੜੀ ਲੈ ਆਈ। ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਪੌੜੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਥੋਂ ਕੋਠੜੀ ਉਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਿਆਨੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਧਰ ਆਓ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੋ, ਅੱਗੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮਾਲਕ!”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੇਸ਼ ਆਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਦੇਹ, ਦੂਜੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਭਾਰੀ ਬੰਦੂਕ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹਫ਼ਦਾ ਉਹ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਤੋ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਮਿਆਨੀ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕੁੰਗੜ ਕੇ ਬਹਿਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਨੂੰ ਸੀ, ਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਨੂੰ। ਬੱਸ, ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਡੋਰੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਿਸਮਤ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਫ਼ਦਾ ਚਿਹਾ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਮਾਗੇ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ 1947 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਪੇਂਟਿੰਗ 'ਮਾਤਮ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ'।

ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਸੱਤ ਬਚਨ, ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਉਹੋ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਮ ਜਾਗਿਆ, ਤੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਹੇਗੀ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਚੱਲ ਬੰਤੋ, ਉਠ...।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਲੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਪਰਲੇ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖਲੋਤੀ ਏ, ਪਰ ਚਾਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਰਤ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਜਦ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁੰਡੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਔਰਤ ਬੋਲ ਉਠੀ, “ਨਾ ਜਾਓ ਜੀ, ਰੁਕ ਜਾਓ, ਕੁੰਡੀ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ ਏ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਓ, ਜੇ ਹੋਊ ਵੇਖੀ ਜਾਊ, ਤੁਸੀਂ ਪਰਤ ਆਓ।”

ਪਿੱਛੇ ਹਨੇਰੀ ਕੋਠੜੀ ਦੀ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਇਕਰਾਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਆਈ, “ਜਾਣ ਦੇ

ਮਿਆਨੀ ਅੰਦਰ ਹੁਮਸ ਸੀ, ਹਨੇਰਾ ਵੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਕੀ ਨੂੰ ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਹਵਾ ਤੇ ਲੋਅ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਝੀੜ ਵਿਚੋਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਿਹੜਾ ਤੇ ਬੂਹਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਚੁੱਪ ਬਿਖਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸੱਸ-ਨੂੰਹ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

“ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਬੰਤੋ, ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰਾਂਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ...” ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੁਸ-ਫੁਸਾ ਕੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਅਸੀਂ ਫੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ।”

ਬੰਤੋ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਉਹ ਇਕ ਇਕ ਇਕ ਪਲ ਗਿਣ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇਰੇ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹੇਠਾਂ, ਪਿਛਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਸੱਸ-ਨੂੰਹ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਦਮ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਕਰਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਸੁਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, “ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ

ਪਨਾਹ ਦੇਨੇ ਓ, ਬਹੁ ਮਾੜਾ ਕਰਨੇ ਓ, ਮਰਦ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣਗੇ।”

“ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ। ਬਦਨਸੀਬ ਕੋਈ ਆਏ ਤੇ ਮੈਂ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂ?”

“ਨਾ ਜਾਣ ਨਾ ਪਛਾਣ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੀ ਲੱਗਦੇ ਨੇ? ਕਿੰਨਾ ਬੁਰਾ ਲੱਗੇਗਾ ਅੱਬਾ ਨੂੰ ਤੇ ਰਮਜਾਨ ਨੂੰ ਵੀ। ਉਪਰ ਦੋਵੇਂ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਤੋਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਏ। ਜੇ ਮਰਦ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ।”

ਸੱਸ ਇਕਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਦਮ ਸੀ। ਜੇ ਗੱਲ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ, ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਪਰਤਣ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੂੰ-ਤੂੰ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਰਮਜਾਨ ਤਾਂ ਉਂਝ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬੁਖਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਹੇਠਾਂ ਖਲੋਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਰ ਹੀ ਸੁੱਟੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਮਿਆਨੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਖੜ੍ਹੀ।

“ਸੁਣੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ।” ਉਸ ਨੇ ਦੱਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤਾਕੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਕੀ ਏ ਭੈਣਾਂ?”

“ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਬਹਿ ਸਕਣਾ।”

ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਬੰਦੂਕ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦੇਣੀ। ਜੇ ਉਹ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਰਨ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ, ਬੰਦੂਕ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਲਟਕ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ।

“ਸੁਣਦੇ ਹੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਏ?”

“ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰੱਥਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ਭੈਣਾਂ, ਕਿਥੇ ਮਾਰਿਆ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰਾਂਗਾ? ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਏ।”

“ਤੂੰ ਬੰਦੂਕ ਏਧਰ ਲਟਕਾ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੰਦੂਕ ਤੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੰਦੂਕ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਬੰਦੂਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਇਆ ਕਿ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ। ਭਰੀ ਹੋਈ ਬੰਦੂਕ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ, “ਜਿਥੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੇਯਕੀਨੀ ਵਿਚ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਨਹੀਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਹਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹਾਨਾ ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।” ਸੋਚਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਇੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਕਿ ਬੰਤੋ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਖਲੋਤੀ ਔਰਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਤੋਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੰਤੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਸਾਂਭ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਚੂਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਨੇਰੀ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰੀਮ ਖਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀਦ ਉਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪ ਫਸਾਦਾਂ ਦੇ ਇਕ ਝੋਂਕੇ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਦੇ ਕਿਤੇ ਪਟਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਚਾਨਕ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਕਿ ਬੰਦੂਕ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਹ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਬੈਠਾ? ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਲਏ। ਬੰਦੂਕ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਲਾਠੀ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਮਿਲੇਗੀ?

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸੋਚਦਿਆਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਛੁੱਟ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰਸਯੋਗ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਮਾਨਵ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੱਚ ਦੇ ਇਕ ਥਪੋਤੇ ਵਿਚ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਸੀ।

“ਜਸਬੀਰੋਂ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।” ਅਚਾਨਕ ਬੰਤੋ ਬੋਲੀ।

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਬੋਲਦਾ ਵੀ ਕੀ? ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਂ ਬੋਲਣ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚੱਲਦੇ ਚੱਲਦੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਫਿਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਜਦ ਵੀ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸਾਇਆ ਟਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਤਾਉਣ ਲੱਗਦੀ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰੋਲਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਰਦ ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਤਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, “ਨੀ ਇਕਰਾਂ, ਆ ਬਾਹਰ, ਵੇਖ ਉਹ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।”

ਇਕਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਇਕਰਾਂ ਭੱਜਦੀ ਹੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਲ ਫਿਰ ਧੜਕਣ ਲੱਗਾ। ਬੰਤੋ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਰੋਜ਼ ਚਮਕਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਪੀਲਾ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵੱਟੋ-ਵੱਟ ਤੇ ਮੇਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅੱਧ-ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮਿਆਨੀ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਹੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੋਕ ‘ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਉਚਾ ਲੰਮਾ ਕੱਦ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਸਰੀਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਸੰਭਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਵੇਂ ਫਿਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਔਰਤ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ!

“ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਭਗਤ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ?” ਬੰਤੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ।

ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਧਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਾਸੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਨ। ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਤਦੋਂ ਇਕਰਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਉਚਾ-ਉਚਾ ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਮਰਦ ਰਾਤ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜ ਆਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕਰਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਟਰੱਕ ਚੁੱਕੀ ਵਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਆਏ। ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਪਗੜੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਟਰੱਕ ਏ, ਵੱਡਾ ਕਾਲਾ ਟਰੱਕ। ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ ਲੁੱਟਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।” ਪਰ ਬੰਤੋ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੱਕ ਨਾ ਕੀਤੀ।

“ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਿੰਦਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਏ।” ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ।

ਇਕਰਾਂ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਟਰੱਕ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਪੂੰਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਰਮਜ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ?”

“ਰਮਜ਼ਾਨ ਲੀਗੀਆਂ ਨਾਲ ਗਿਆ ਏ।” ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਗੋਡਾ ਛੂਹਿਆ, “ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਏ, ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਜਾਣਦਾ। ਇਹਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਰਿਹਾ ਏ।”

“ਬੰਦ ਦਾ ਬੰਦ ਟਰੱਕ ਚੁੱਕ ਲਿਆਏ ਹੋ ਅੱਬਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੈ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ।” ਇਕਰਾਂ ਨੇ ਫਿਰਕਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ।

“ਕਿਉਂ? ਇੰਨਾ ਭਾਰਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਦੂਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਟਰੱਕ ਏ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਬੱਸ, ਟਰੱਕ ਹੀ ਲਿਆਏ ਓ? ਰਮਜ਼ਾਨ ਵੀ ਕੁਝ ਲਿਆਇਆ ਏ?”

“ਉਹ ਇਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਸਬੂਤੇ ਦਾ ਸਬੂਤਾ ਟਰੱਕ ਚੁੱਕ ਲਿਆਏ ਹਾਂ,

ਹੋਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਏ?”

“ਲਿਆਓ ਇਹਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਆਂ, ਇਹਦਾ ਜਿੰਦਰਾ ਭੰਨੀਏ?” ਇਕਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹਥੌੜੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈ। ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਕਰਾੜਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਅਜੇ ਵੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ।

“ਲੱਸੀ ਪਿਆ ਰਾਜੇ, ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਏ।” ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ, ਰਾਜੇ ਉਨ੍ਹੀਂ ਪੈਰੀਂ ਲੱਸੀ ਲੈਣ ਚਲੇ ਗਈ।

ਟਰੱਕ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ‘ਤੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਛੁੰਨਾ ਫੜੀ ਲੱਸੀ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਧੌਣ ਕੱਢ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਜਿੰਦਰਾ ਕਿਉਂ ਤੋੜਦੀ ਏਂ ਧੀਏ, ਅਹਿ ਲੈ ਚਾਬੀ। ਇਹ ਟਰੱਕ ਸਾਡਾ ਈ ਏ।” ਫਿਰ ਉਹ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ, ਮੈਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਤੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਟਰੱਕ ਸਾਡਾ ਏ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।”

ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਉਤਾਰ ਚੁਕੀ ਪਰ ਝਿਪ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਕਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੀ ਰੁਕ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, “ਅੱਮਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਵੀ ਸੀ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵਾੜ, ਪਰ ਅੱਮਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ।”

ਇਕਰਾਂ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਅਜੇ ਵੀ ਠਿਠਕਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਤੇ ਅਟਪਟਾ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਸਨ, ਚੰਗੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰੇ। ਅਜਿਹੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

“ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾ।” ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਨ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, “ਬੇਰ ਮਨਾਓ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਹੱਥ ਧੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ।”

ਇਕਰਾਂ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਚਾਬੀ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੀ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਏ ਹੋ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨਜ਼ੂਰ ਏ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ। ਸਾਡਾ ਕੀ ਕੋਈ ਵੱਸ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਏ? ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਬਹਾਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਛੱਡੇਗਾ?” ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੀਵੀ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਖੇੜਾ ਤੇਰਾ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਘੁੰਮਿਆ, “ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੇ ਸਨ...ਹੁਣ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਲੁਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਏ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਵੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਓ।”

ਇਕਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੌੜੀ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਮਿਆਨੀ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ। ਦੋਵੇਂ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਉਹੋਂ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਲੋਕ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਣੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਹਿਸਾਨ ਅਲੀ ਬੋਲਿਆ, “ਰਾਜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੜੀ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦੇ, ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਿੰਦਰਾ ਮਾਰ ਦੇ। ਲੈ ਇਹੋ ਜਿੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈ, ਜਾ ਜਲਦੀ ਕਰ।” ਫਿਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਥ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਏ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਰ ਜੇ

1947 ਦੇ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਤੀਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ

ਕੁਝ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਏ, ਖੁਦਾ ਕਸਮ! ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਖੂਨ ਖੌਲ ਉਠਦਾ ਏ।”

ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਰਾਜੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਤੋ ਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ। ਵਿਹੜਾ ਲੰਘ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਜਿਹੇ ਦਲਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੋਂ ਗੋਹਾ, ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੋ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, “ਇਧਰ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਮੇਰਾ ਆਦਮੀ ਭਲਾ ਲੋਕ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਏ, ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਵਕਤ ਕੱਟ ਲਓ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਇਥੇ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਵਕਤ ਬੀਤਣ ਲੱਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੌਸਲਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਪਨਾਹ ਮਿਲੀ ਰਹੇਗੀ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਲੱਸੀ ਵੀ ਦੇ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਸਰਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਰ ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਬੇਮਕਸਦ ਝਾਕਦੇ ਰਹੇ। ਬੰਤੋ ਨੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ?”

“ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਕੋਈ ਭਲਾ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਵੇ।”

“ਜਸਬੀਰੋਂ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਏ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਏ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਸਭ ਇਕੋ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, “ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਬੰਦੂਕ ਵਾਪਸ ਕਰ ਵੀ ਦੇਣਗੇ? ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਏ? ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।”

ਉਹ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਠੜੀ ਬੰਦ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹੀਂ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਨਾਲ ਢੋਆ ਲਾਈ ਬੈਠਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ। ਰਾਤ ਭਰ ਦਾ ਥਕੇਵਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਝਪਕੀ ਆ ਗਈ।

ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਹੋਏ ਭਿਆਨਕ ਖੜਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਕੁਹਾੜੇ

ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਚੀਕਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਨਿਕਲੋ ਓਏ ਬਾਹਰ। ਕਿਥੇ ਵੜੋ ਬੈਠੋ ਓ? ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਦੀ...! ਨਿਕਲੋ ਬਾਹਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣ ਦੀ...!”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਹੜਬੜਾ ਕੇ ਇਕਦਮ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਕੁਹਾੜੇ ਦੇ ਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਾਂ ਤੱਕ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ।

“ਕੱਢ ਚਾਬੀ, ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਂ...!”

“ਹੌਲੀ ਬੋਲ ਰਮਜ਼ਾਨ।” ਇਹ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਕਰਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ‘ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਉਪਰੋਂ ਪਾਟ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ

ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਝੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ।

“ਕਿਉਂ ਭੌਂਕ ਰਿਹਾ ਏ ਤੂੰ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ?” ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ, “ਕਿਥੇ ਏ ਇਹ ਚੁੜੇਲ? ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਜੀਭ ਨਾ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹੀਂ! ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੀ! ਤੈਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ, ਕਿਉਂ ਦੱਸਿਆ? ਤੇਰੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਚਦੀ? ਰਮਜ਼ਾਨ, ਤੂੰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ? ਘਰ ਵਿਚ ਖੂਨ ਕਰੇਗਾ? ਘਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ? ਇਹ ਆਦਮੀ ਸਾਡੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦਾ ਏ, ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ।”

“ਬਹੁਤੀ ਬਕ ਬਕ ਮਾਂ ਕਰ ਮਾਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸੌ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਨੇ।” ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਹੋਇਆ, “ਨਿਕਲੋ ਬਾਹਰ ਕਾਫ਼ਰਾਂ! ਤੁਹਾਡੀ...!”

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੁੰਡਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਚੌੜ-ਚੁਪੌਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਵੇਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕੱਠੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਹਾੜਾ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਕਰਾਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਪੀਲਾ ਭੂਕ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਚਿਹਰਾ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਲੋਕ ‘ਤੇ ਸਨ।

“ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ ਕਾਫ਼ਰੇ...!”

ਰਮਜ਼ਾਨ ਨੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਖੁੱਜੇ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਚੁੰਬਕੇ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੋਖਲੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਮਾਰ ਦੇ, ਲੈ ਮਾਰ ਸੁੱਟ।”

“ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੀ...!” ਰਮਜ਼ਾਨ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧੌਣੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਖਿੱਚ-ਧੁਹ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦਾ ਉੱਪਰ ਵਾਲਾ ਬਟਣ ਟੁੱਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪੱਗ ਵੀ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਮਜ਼ਾਨ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਗਲ ਫੜਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਧੌਣ ‘ਤੇ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਲਾਲ ਲਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈ ਗਏ।

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ‘ਤੇ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਉਹਨੇ ਚਾਹ ਪੀਤੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਚਿੱਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਤਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਮਜ਼ਾਨ ਨੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਕੁਹਾੜਾ ਉਲਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤਾਕਤ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਫ਼ਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਗੱਲ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਪਨਾਹਗੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੋਰ ਗੱਲ। ਉਹਦਾ ਖੂਨ ਕਰਨਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਲਕੀਰ ਕਿਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਉਸ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਪਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਹਫ਼ਦਾ ਹੋਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੰਦ ਬਕਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਵੇਗਾ

ਜਦ ਉਚੀ ਲੰਮੀ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਰਮਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੰਨ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਰਮਟ ਉਪਰ ਖਿਲਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਚੌਗਿਰਦਾ ਝਿਲਮਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਅਲੌਕਿਕ, ਰਹੱਸਪੂਰਨ ਤੇ ਸੁਪਨਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਫਿਰ ਉਹੀ ਚਾਂਦਨੀ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੁਰਮਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਰ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅਸੀਮ ਪ੍ਰਸਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਰਹੱਸਪੂਰਨ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਾਇਆ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੁਨਾਲੀ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਹ ਫਿਰ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਵੱਲ ਉਤਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਖੱਬੇ ਬੰਨੇ ਦੂਰ ਆਕਾਸ਼ ਲਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਬੰਤੋ ਦਾ ਹੱਥ ਦਬਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਖੱਬੇ ਬੰਨੇ ਵੇਖ, ਵੇਖਿਆ? ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਸੜ ਰਿਹਾ ਏ।”

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ।” ਬੰਤੋ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, “ਕਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਸੜ ਰਿਹਾ ਏ? ਅਹੁ ਦੇਖੋ, ਇਕ ਓਧਰ ਵੀ...।”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ। ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਚਪਟੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘਰ ਖਲੋਤੇ ਦਿੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾ ਜਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੂੜੀ ਦੇ ਉਚੇ ਉਚੇ ਢੇਰ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗੱਡਾ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਰਮਟ ਵਿਚ ਨੌਗਜ਼ੇ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਕਬਰ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਉਸ ਉਤੇ ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਸ ‘ਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਣਾ ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਨ।

ਰਾਜੇ ਬੁਰਮਟ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚੱਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਬੁਰਮਟ ਦਾ ਸਿਰਾ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਢਲਾਣ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸੇ ਸਵੇਰੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੰਤੋ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੜੇ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਰੁਕ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਬੰਦੂਕ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬੋਲੀ, “ਜਾਓ, ਹੁਣ ਰੱਬ ਰਾਖਾ! ਸਿੱਧੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਤੁਰਦੇ ਜਾਓ, ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸਮਤ!” ਉਸ ਨੇ ਮਮਤਾ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ।

“ਤੂੰ ਸਾਡੇ ‘ਤੇ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਨ ਕੀਤਾ ਏ ਰਾਜੇ ਭੈਣਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ।” ਬੰਤੋ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ...”

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੜਖੜਾ ਗਈ। “ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਭਰਾਵਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬਾਂ ਦਾ! ਚੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਏ।” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਕੁੜਤੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸਫੈਦ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪੈਟਲੀ ਕੱਢ ਲਈ, “ਇਹ ਲਓ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚੀਜ਼ ਏ।”

“ਇਹ ਕੀ ਏ ਰਾਜੇ ਭੈਣਾਂ?”

“ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਕੱਢ ਲਿਆਈ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਅੱਖਾ ਵਕਤ ਆ ਪਿਆ ਏ, ਜੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਸਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।”

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖੇ ਭੈਣਾਂ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸੀ ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ।” ਕਹਿੰਦੀ ਬੰਤੋ ਰੋ ਪਈ।

“ਜਾਓ ਰੱਬ ਰਾਖਾ! ਦੇਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।” ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਕਹਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਣ, ਕਿਸ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾਣ, ਕਿਸ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਉਣ, ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਅੱਖਾ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਢਲਾਣ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਰਾਜੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਆਂ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਉਹੀ ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਉਪਰ ਚੰਨ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਮੈਦਾਨ ਕਾਲੇ ਤੇ ਸਫੈਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਸੀ

ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਜੀ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਦੇਵਤਾ ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਇਸ ਚੇਅਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, 'ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਚੇਅਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗੀ?' ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਆਪਣੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਵੇ! -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਨਾਇਕਾਂ, ਖਲਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਸੰਖੇਪ ਵਾਕਫ਼ੀ:

ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਵੈਦਿਕ ਮੱਤ ਵਿਚਲੇ ਵਿਸ਼ਣੂ ਜੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਸਪਤ-ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਮਦਗਨੀ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਆਪ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁਗ ਦੇ ਆਖਰ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੋਏ, ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਕਹਾਏ, ਯਾਨਿ ਕਿ ਅਮਰ। ਵੈਦਿਕ ਮੱਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਅਮਰ ਪੁਰਖ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਖਤ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਫਲਸਰੂਪ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪਰਸੂ (ਕੁਹਾੜੇ) ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਨੇ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਲਾਵਾਂ ਸਿੱਖੀਆਂ।

ਕਰਤਵੀਰ ਖੱਤਰੀ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਧ (ਕਤਲ) ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਇੰਨੇ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕੀ ਵਾਰ ਭਿਆਨਕ ਧਰਮ ਧੁੱਧ ਕੀਤੇ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ, ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਰਹੇ।

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਅਤੇ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਅਕਾਲ ਅਸਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ-ਅਸਤ੍ਰ, ਵੈਸ਼ਨਵ-ਅਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪਸ਼ੁਪਤ-ਅਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਸਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਡੇਰੇ ਪੁਰਖ ਨਿਯੋਗੀ, ਚਿਤਪਵਨ, ਦੇਵਰੁਪ, ਦੈਵਦਾਨਾ, ਮੋਹਿਅਾਲ, ਤਿਆਗੀ, ਅਨਾਵਿਲ ਅਤੇ ਨੰਬਦਰੀ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਸੀ। ਕਲਯੁਗ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਗਏ-ਵਿਆਸ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਬੇਟਾ ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਤ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਯੁਗ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਿਰ ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਜਨਮ ਲੈਣਗੇ।

ਨਾਮ: ਪਰਸੂ ਮਾਇਨੇ ਕੁਹਾੜਾ, ਸੋ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੁਹਾੜੇ ਸਣੇ। ਉਹ ਭ੍ਰਿਗੂ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਭ੍ਰਿਗੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਾਇਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੀਰੰਦਾਜ਼ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਗਵ ਨਾਮ ਵੀ ਪੈ ਗਿਆ, ਭ੍ਰਿਗੁਪਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਯਾਨਿ ਕਿ ਭ੍ਰਿਗੂ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡੇਰਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਭ੍ਰਿਗੂ ਵੰਸ਼ੀ ਤੇ ਜਮਦਾਗਨੀ ਵੀ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਥਾਨ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕ ਮੱਤ ਨਹੀਂ। ਅਜੋਕੇ ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਬਾਬੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰੁਚਿਕਾ ਸੀ ਤੇ ਰੁਚਿਕਾ ਸੰਤ ਭ੍ਰਿਗੂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ। ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਭਾਰਦਵਾਜ ਅਤੇ ਕਸ਼ਯਪ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਕੁਲਗੁਰੂ ਸੀ। ਉਹ ਗੌਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਰੁਚਿਕਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਸਨ। ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਗਾਧੀ ਦੀ ਧੀ ਕੁਆਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਸਤਿਆਵਤੀ। ਰੁਚਿਕਾ, ਗਾਧੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁਰੋਹਤ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸਤਿਆਵਤੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਰੁਚਿਕਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਰਾਜਾ ਇਹ ਮੰਗ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਹ ਪੁਰੋਹਤ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲ ਟਲ ਜਾਏ, ਸੋਚ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਠੀਕ ਹੈ ਪੰਡਤ ਜੀ, ਧੀ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਫੈਦ ਘੋੜੇ ਲਵਾਂਗਾ, ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਕਾਲੇ ਹੋਣ।

ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਵਰੁਣ ਦੇਵ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਤਪ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇੱਛਤ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰੁਚਿਕਾ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਤਿਆਵਤੀ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਵਾਰਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਸਦਕਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਖਤਮ ਹੋਏਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਿਕਰ ਪਤੀ ਕੋਲ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ।

ਰੁਚਿਕਾ ਨੇ ਦੋ ਪਿਆਲੇ ਸ਼ਰਬਤ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤਾ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਤੇਜਸਵੀ ਯੋਧਾ ਖੱਤਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਖਤਮ। ਦੂਜਾ ਪਿਆਲਾ ਤੇਰੇ ਲਈ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਂਗੀ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਤਪੱਸਵੀ ਸਾਧੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਆਲੇ ਸਤਿਆਵਤੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰੁਚਿਕਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਆਲੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ, ਆਪ ਧੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂਵਾਂ ਧੀਆਂ ਗਰਭਵਤੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਰੁਚਿਕਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪੇਟ ਦੁਆਲੇ ਖੱਤਰੀ ਦੀ ਆਭਾ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਤਿਆਵਤੀ ਨੇ ਭੇਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਰੁਚਿਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਹੁਣ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਯੋਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ-ਪਤੀਦੇਵ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਹੋ। ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਖਿਮਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਤਪੱਸਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੋਤਾ ਯੋਧਾ। ਬੇਨਤੀ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਬੇਟਾ ਜਮਦਾਗਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਬੇਟਾ ਭਾਰਗਵ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਸੀ। ਭਾਰਗਵ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਣੂ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਅਵਤਾਰ।

ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਘੜਾ: ਦੇਵੀ ਰੇਣੁਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਤ ਉਪਰ ਇੰਨਾ ਫਖਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਤ ਸਦਕਾ ਉਹ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਗੰਧਰਵ ਉਡਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖੇ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਸੁਹਣੇ ਸਨ ਕਿ ਪਲ ਛਿਣ ਲਈ ਰੇਣੁਕਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਮਵਾਸਨਾ ਜਾਗ ਪਈ, ਫਲਸਰੂਪ ਘੜਾ ਖੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਣੀ ਡੁੱਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਡਰ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਤੀ ਜਮਦਾਗਨੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਵਾਂ? ਦੇਰ ਤਕ ਰੇਣੁਕਾ ਨਾ ਪਰਤੀ, ਤਾਂ ਦਿਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਤੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਜੇਠੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੁਹਾੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ। ਬੇਟੇ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਬੇਟਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਖਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜੋ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ-ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੰਗੋਗਾ, ਦਿਆਂਗਾ। ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿਉ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਯੁੱਧ ਲਈ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਇੱਕੀ ਦਿਨ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਪਰਸੂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਡੂੰਘਾ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਰਸੂ-ਖੰਡ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰਸੂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ਖਮ। ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਜੇ ਧਨੁਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ 21 ਵਾਰ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬਨਾਸ

ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਰਸੂ ਨੇ ਇਹ ਧਨੁਖ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ 17ਵੇਂ ਦਿਨ ਕੀਤੀ।

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਹਵਾਲੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਰਹੀ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਰਤਵੀਰ ਨਾਮ ਦਾ ਖੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਇੰਨਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰਾਵਣ ਖੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋਇਆ।

ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਔਰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ-

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਦਪੋਲੀ ਬੀਚ ਉਤੇ ਲਾਏ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੀ ਝਲਕ।

ਅਜੇ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰੁਦਨ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਖੱਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਜੀਆ-ਘਾਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਟ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਬਚਾਇਆ। (ਮਹਾਂਭਾਰਤ 1:182)

ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਮਦਾਗਨੀ ਕੋਲ ਰਾਜਾ ਕਰਤਵੀਰ ਆਇਆ। ਜਮਦਾਗਨੀ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ-ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਨਾ ਧਨ, ਰਿਜ਼ਕ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਪੁਰੋਹਤ? ਜਮਦਾਗਨੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਦਿਖਾਈ ਜੋ ਇੰਦਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਰ ਮੰਗੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਾਮਧੇਨ ਮੰਗੀ ਪਰ ਇਨਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਜਬਰਨ ਲੈ ਗਿਆ। ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਗਾਰਡ ਵੱਢ ਕੇ ਖੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਕਰਤਵੀਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਿਤਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਰ ਲਹੂ ਲਿਬੜਿਆ ਕੁਹਾੜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ-ਕ੍ਰੋਧ ਤਿਆਗ, ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ। ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਇਕ ਸਾਲ ਤੀਰਥ ਰਟਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਰਤਵੀਰ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਮਦਾਗਨੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ।

ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੁਦਨ ਕਰਦੀ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਬੀਜਨਾਸ ਕਰਾਂਗਾ। ਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕੀ ਵਾਰ ਛਾਤੀ ਪਿੱਟੀ, ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਇੱਕੀ ਵਾਰ

ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਇਆ, ਖੱਤਰੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਨ ਕਿ ਬੇਕਸੂਰ, ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਵੱਢੇ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ: ਇਸ ਅੱਗ ਦੀ ਨਾਲ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਇੰਨੇ ਖੱਤਰੀ ਮਾਰੇ ਕਿ ਪੰਜ ਝੀਲਾਂ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਭਰ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਮੰਤ-ਪੰਚਕ ਹੈ। (1:2)

ਉਸ ਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਧੋਤਾ ਤਾਂ ਨਦੀ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਖੱਤਰੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੇ, ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਅਸ਼ਵਮੇਧ ਜੱਗ ਰਚਿਆ। ਜਿੱਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ

ਬਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਸੈਲੈ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ-ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲੈ ਪੁਰੋਹਤ, ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਹ। ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕਤਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਰਿਸ਼ੀ ਵਸਿਸ਼ਟ ਨੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ-ਇਸ ਗੁਸੈਲੈ ਸਾਧੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਪਰ ਸੀਤਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ-ਸੁਹਾਗਣ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਅਸੀਸ ਸਦਕਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਿਆ।

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀ ਸਾਖੀ ਮੁਤਾਬਕ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਭੀਸ਼ਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਅੰਬਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ-ਚਲੀ ਜਾਹ। ਅੰਬਾ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਕੋਲ ਫਰਿਆਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗਾ? ਭੀਸ਼ਮ ਨੂੰ ਮਨਾਉ ਜਾਂ ਯੁੱਧ ਕਰੋ। ਦੋਵੇਂ 23 ਦਿਨ ਤੱਕ ਖੂਨੀ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦਾ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਭੀਸ਼ਮ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਿਤਰ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ-ਭੀਸ਼ਮ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਿਲਾਫ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣਾ ਖੱਤਰੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਖੱਤਰੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ। ਫਿਰ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਓ ਭ੍ਰਿਗੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣ ਹਥਿਆਰ ਤਿਆਗੋ, ਭੀਸ਼ਮ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਅੰਬਾ ਨੂੰ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਭੀਸ਼ਮ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਵਸ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਹ। ਜਦੋਂ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਨੇ ਸਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਧਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡ ਚੁਕਾ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਰੋਣ ਆ ਗਿਆ, ਦਾਨ ਮੰਗਿਆ-ਕੀ ਦਿਆਂ? ਦਰੋਣ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਜੀ ਅਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ। (ਮਹਾਂਭਾਰਤ 7: 131)

ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਰੋਣ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤਰ ਮਿਲ ਗਏ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਮਿਲੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਿਰ ਕੌਰਵਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬਨਾਸ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੌਰਾਣਿਕ ਨਾਇਕ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਚੇਅਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ? ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਹਿਰ ਕਾਹਨੂੰ ਢਾਹੁਣਾ?

ਸਵਾਮੀ ਧਰਮ ਤੀਰਥ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਦੇ ਪੰਨਾ 99 ਉਪਰ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਚੇਅਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਚੇਅਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗੀ? ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਵਾਂਗੇ।

WEBSITE - DHOLRADIO.CO

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG
MUSIC 24/7
LISTEN ON PHONE

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

LIVE CALLS ➔ USA 951-824-6365

skype - DHOLRADIO.ORG

LISTEN BY CALL ➔ USA 702-489-0211

Sukhpal Gill
10 pm to 12 am (IST)

Puran singh waraich
2:30 pm to 4 pm (IST)

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਯੋਧਾ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਡੋਲਿਆ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਸਿੰਜਿਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ, ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਝੱਲੀਆਂ, ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕੁਰਕ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਨਤਾਂ, ਤਰਲਿਆਂ, ਜਾਂ ਭੀਖ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

1946 ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਏ। ਇਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ

ਪ੍ਰੋ. ਐਚ.ਐਲ. ਕਪੂਰ
ਫੋਨ: 916-587-4002

ਪਾਇਆ। ਅਜਿਹੇ ਗਰਮਖਿਆਲ ਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬੜਾ ਉਭਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ (ਇੰਗਲੈਂਡ) ਉਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 1909 ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਖਾਸੀਅਤ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਾਰਨ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ 17 ਅਗਸਤ 1909 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦਾ ਜਨਮ 18 ਸਤੰਬਰ 1883 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਮੀਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਮੱਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰਜ਼ਨ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੁਹੱਲਾ ਕਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ 21 ਮਕਾਨ ਸਨ ਤੇ ਛੇ ਬੰਗਲੇ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਨ। ਦਿੱਤਾ ਮੱਲ ਨੇ 1850 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸਾਹੀਵਾਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਰਗੋਧਾ, ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ) ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹਵੇਲੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚੌਖੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਦਿੱਤਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦਿੱਤਾ ਮੱਲ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਕ ਧੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਸਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਕੀਲ ਸਨ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।

ਇਉਂ ਅਮੀਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਉਹ ਐਸ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜੀਅ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੇ ਐਮ.ਬੀ. ਏ.ਟਰ-ਮੀਡੀਏਟ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। 1904 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਾਲੇ ਬਲੇਜ਼ਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ 'ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਲਰਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਫਿਰ ਕਾਲਕਾ ਵਿਚ ਟਾਂਗਾ ਚਲਾਇਆ। ਫੈਕਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੰਝਲਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬੋਤਾ ਚਿਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਡਾਕਟਰ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। 1906 ਵਿਚ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ, ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਲਾਹੌਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਉਤੇ 'ਪੱਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ' ਲਹਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਚਾ) ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਨਾਇਕ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਤੇ ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਰਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ, ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ 'ਤੇ 1906 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੜ੍ਹਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਵੀ ਉਸੇ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਾਣੀ ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਰਮਾ ਬਹੁਤ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਨ। ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੈਰਿਸ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਦਨ ਲਾਲ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਮੰਡਲ' ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ

ਲੰਡਨ ਦੀ ਪੈਂਟਨਵਿਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਿਥੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਵਰਕਰ, ਮਦਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟੱਕਰ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਖੁਦੀ ਰਾਮ ਬੋਸ, ਕਨਹਈ ਲਾਲ ਦੱਤ, ਸਤਿੰਦਰਪਾਲ ਤੇ ਪੰਡਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ, ਢੀਂਗਰਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਿੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਮਕਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 1909 ਦੀ ਸ਼ਾਮ

'ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਲੰਡਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਉਤੇ ਬਣੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਰ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵੀ ਸੀ, ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਆਪਣਾ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਘਰ ਭੁੱਲ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯਾਤਰੂ ਬੁੱਕ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਦਨ ਲਾਲ, ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਵੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਨੇ 13 ਅਪਰੈਲ 1909 ਨੂੰ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਢੀਂਗਰਾ ਹਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਹਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।"

ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਨੇ ਕੰਨ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਮੌਕਾ ਤਾਤਦਿਆਂ ਸੱਜੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਪੁਤਪੁਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਤ ਦੇ 11.20 ਵਜੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗਿਆ, ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਹੋਰ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਢੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਰਸੀ ਡਾਕਟਰ ਕਾਵਾਸ ਲਾਲਕਾ, ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਆਇਆ। ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਵੀ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਾਲਟਨ ਸਟਰੀਟ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਆਈ। ਉਸ ਉਤੇ ਬੜਾ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਭੰਗ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਮਕਾਨ 'ਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸੀ।

ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 10 ਕਰੋੜ ਪੌਂਡ ਸਰਮਾਇਆ ਲੁੱਟ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ

ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ

ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ।... ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਫਲ-ਕਪਟ ਉਤੇ ਬੜੀ ਹੋਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਚਿਹਰਾ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਵੀਹ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪੱਤ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਮੈਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਦਇਆ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਹੋਰ ਵਧੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਵਿਹਾਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ, ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਜੇ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੇ।"

ਜਦੋਂ ਢੀਂਗਰਾ ਨੇ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਭਜਨ ਲਾਲ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਗਰੇਅਜ਼ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਲਾਲ ਬਰਿਕਸਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਉਪ ਨਾਮ ਢੀਂਗਰਾ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਵਰਕਰ, ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ।

ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ 'ਤੇ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ 17 ਅਗਸਤ 1909 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੀ ਪੈਂਟਨਵਿਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 26 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ

ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਐਂਤਿਮ ਬਿਆਨ ਸੀ, "ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜ ਮਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਇਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਣ। ਮੇਰੀ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੜ ਉਸੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਨਮ ਲਵਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਆਂ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।"

ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਸਥੀਆਂ ਬਕਸੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫੀਰ ਨਟਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ 13 ਦਸੰਬਰ 1976 ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਵੀ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਸੇ ਪੈਂਟਨਵਿਲੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਕੈਦ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਆਗਾ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਨ ਵਾਇਲੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਕੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਰੇ ਹਨ? ਭਾਰਤ ਕਤਲੇਆਰਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।"

'ਦਾ ਟਾਈਮਜ਼ ਲੰਡਨ' ਨੇ 24 ਅਗਸਤ 1909 ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤ-ਚਿੱਤ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਗਾਈਲਾਰਡ ਜਿਹੜਾ 'ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਹੋਈ। ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਗਸਤ ਅੰਕ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਨੇ ਆਇਰਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਾਮ ਪੀਤਾ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ 10 ਸਤੰਬਰ 1909 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਮਹਾਨ ਨਾਇਕ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਢੀਂਗਰਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ।"

ਅਫ਼ਸਾਨਾ-ਏ-ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਿਰਾਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰ ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਲੰਬੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕ 2013 ਵਿਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਆਫੀਆ ਸਿੰਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ’ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੇਹਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕ ਇਹ ਲਿਖਤ ਵੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਚਹਿਲ ਨੇ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ‘ਹੋਣੀ’ ਅਤੇ ‘ਬਲੀ’ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੈਂਠ ਬਣਾਈ ਹੈ। ‘ਬਲੀ’ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ‘ਹੋਣੀ’ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਤੰਦ-ਤਾਣੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਲਮਪੁਰ ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸੇ ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਬਾਰੀਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਕੀਕਤ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ- ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਲੜਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਜੰਗ ਸੀ ਕੋਲਡ ਵਾਰ ਜਾਂ ਸੀਤ ਯੁੱਧ।

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਉਪਰੰਤ, ਦੋ ਤਾਕਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਦੌੜ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੌੜ ਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਬਣਨ ਦੀ। ਮੁਲਕਾਂ ‘ਚ ਧੜੇਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਇਸੇ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਰੂਸ ਵੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣ ‘ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲਬੇ ਹੇਠ ਲੈਣ

ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ
ਫੋਨ: 703-362-3239
chahals57@yahoo.com

ਦੀ ਰੂਸ ਦੀ ਚਿਰੋਕਣੀ ਚਾਹਤ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਹੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਾਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਸੱਤਰਵਿਆਂ ‘ਚ ਜਦੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ, ਰਾਜਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਰੂਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਹਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਥੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਕਰੀਬ ਢਾਈ ਲੱਖ ਵਰਗ ਮੀਲ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਸਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਹਿੰਦੂਕੁਸ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਪਖਤੂਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਤਾਜਿਕ, ਉਜ਼ਬੇਕ, ਤੁਰਕ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਗ਼ੈਰਾ। ਕਾਬਲ, ਹਿੰਦੂਕੁਸ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਇਰਾਨ ਦੀ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਸਰਹੱਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਧਰ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਇਲਾਕਾ ਭਿਆਨਕ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਕੁਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਪੱਟੀ ਧੁਰ ਸਾਈਬੇਰੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਲੜਾਕੇ ਅਤੇ ਸਖਤਜਾਨ ਹਨ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਪਖਤੂਨਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੌਰਾ ਬੈਬਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਧਰਲੇ

ਧਾਤਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਬੱਲੇ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ 15-20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਧਰਤੀ ਹੀ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਹੈ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ 7ਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਟੱਪਰੀਵਾਸ ਅਤੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦੇ ਤੇ ਭੇਡਾਂ-ਬੱਕਰੀਆਂ-ਉਠ ਵਗ਼ੈਰਾ ਪਾਲਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਹ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦੇ ਇਰਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਦੂਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਗਾਹ ਮਾਰਦੇ। ਰੂਸ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਡਰਾਈਵਰੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜੋ ਵੀ ਆਇਆ, ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀਆਂ ਇੱਥੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸਿਲਕ ਰਸਤੇ (ਸਿਲਕ ਰੂਟ) ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੁੱਧ ਧਰਮ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਚੀਨ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਇੱਧਰ ਦਾ ਰੁਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੱਤਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਰਬ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਹਿਨੁਮਾ ਇੱਧਰ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਚੱਲਿਆ ਧਰਮ ਇਸਲਾਮ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ, ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੂਬੀਆਂ ਦਰਸਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਹੀ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸਲਾਮ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ।

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਾਹ ਰਸਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਨ ਸਿਕੰਦਰ ਤੱਕ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਲੰਘ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਧਾਵੀ ਹੋਏ। ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ 329 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਰ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੱਲ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘਿਆ।

ਫਾਰਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਅਰਬ ਗਲਬਾ ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਥੇ ਗਜ਼ਨੀਵਾਦ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਜਾ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਫਿਰ 1219 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਰਕੰਦ ਤੋਂ ਇੱਧਰ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੱਕ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸੇ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ‘ਚੋਂ ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਇੱਥੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਚੌਦਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਬੀਲੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਧੀ

ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਜਿਹੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫਰਗਾਨਾ ਘਾਟੀ ਦੇ ਬਾਬਰ ਜੋ ਮੰਗੋਲ ਸੀ ਤੇ ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸੱਤਾ ‘ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਧਰ ਦਾ ਰੁੱਖ ਕੀਤਾ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਇੱਥੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀਪਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ ਇਬਰਾਹਿਮ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਦਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ

ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਰੇ-ਤੇਤਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਲੋਇਆ ਜਿਰਗਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਲੋਇਆ ਜਿਰਗਾ, ਭਾਵ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਉਥੇ ਲੋਇਆ ਜਿਰਗਾ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਈ। ਇਸ ਲੋਇਆ ਜਿਰਗਾ ਵਿਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪੱਕਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਹਲਫ਼ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਸ

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ‘ਚ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਪਈ, ਸਗੋਂ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੂਬੜ ਚਾਲ ਚੱਲੀ। ਇਹ ਸੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ।

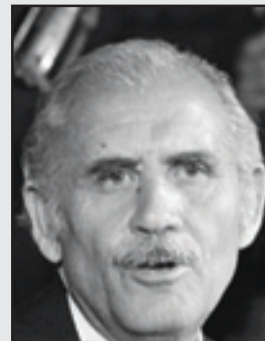
ਉਧਰ, ਇਹੀ ਚਾਲ ਰੂਸ ਨੇ ਚੱਲੀ। ਇਸ

ਜ਼ਹੀਰ ਸ਼ਾਹ

ਮੁਹੰਮਦ ਦਾਉਦ ਖਾਨ

ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਾਕੀ

ਬਬਰਾਕ ਕਰਮਾਲ

ਦਾ ਆਖਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਉਧਰ, ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਮੁਗਲਾਂ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਥੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਥੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਗਿਆ। 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸਾਫੀਵਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਪਖਤੂਨਾਂ ਦੇ। ਅੱਗੇ ਪਖਤੂਨ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਨ ਗਿਲਜੀ ਅਤੇ ਅਬਦਾਲੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਰਾਨੀ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ‘ਚ ਨਿੱਤ ਸਿਰ ਵੱਢਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਰਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵੱਡੇ ਦੁਰਾਨੀ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਅਖਵਾਇਆ, ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ

ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਬਦਾਲੀ ਛੱਬੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਿੱਤਦਾ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਮਰਾਠਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਵਕਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਦਾ ਰਾਜ ਫਤਿਹ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਧਰ ਪੱਕਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਬਣਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਫ਼ਗਾਨ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਕਾਬਲ ਸ਼ਖਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਤਰ ਵਲ ਰੂਸ ਦੇ ਧੱਕੇ ਸਹਿਣੇ ਪਏ। 19ਵੀਂ ਸਦੀ ‘ਚ ਰੂਸ ਦੇ ਇੱਧਰ ਵਧਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੈਂਡਵਿਚ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਅਤੇ ਫੌਜ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰ ਸਨ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪਖਤੂਨਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਦੇ ਗੈਰ-ਪਖਤੂਨ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਬਿਗਾਨਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਨਪਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਵੱਧ ਹੱਕ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ। ਇੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਪਖਤੂਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਾਲ ਚੱਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਈਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵੱਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਖਵਾਇਆ। ਇਸ ਵੰਡ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਡੁਰੈਂਡ ਲਾਈਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਈਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ।

ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਪਰ ਖਰੀਦੇ-ਫਰੋਖਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਿਮਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹਕੂਮਤ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਪਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ: ਜਾਗੋ

ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ

ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਾਅ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਗੋ ਵਿਆਹ ਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਮਨਮੋਹਕ ਰਸਮ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ ਵਲੋਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਵਾਇਤਨ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਵਲਟੋਹੀ 'ਤੇ ਆਟੇ ਦੇ ਦੀਵੇ ਬਣਾ ਕੇ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱ ਦੀਆਂ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 094630-34472

ਬੱਤੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਮਘਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਗਦੀ ਹੋਈ ਵਲਟੋਹੀ ਨੂੰ ਜਾਗੋ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਆਈ ਵਿਆਹੁੰਦਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਫੱਬੀ ਮਾਮੀ ਸੱਗੀ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮਲਕਤੋਂ ਜਿਹੇ ਜਗਮਗਾਉਂਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵਲਟੋਹੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਗਨ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਗੋ ਵਾਲੀ ਮਾਮੀ ਵਲਟੋਹੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਨੱਚਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗਹਿਣੇ-ਗੱਟਿਆਂ ਅਤੇ ਝਿਲਮਲ-ਝਿਲਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਮੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਨਾਲ ਫੱਬੀਆਂ ਮੇਲਣਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ-ਸੁਆਣੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਜਾਗੋ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੁਹਾਰਾਂ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਗੋ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਦਭੁੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਜਲੋਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੁੰਦਤਹੋਲ ਮੁਟਿਆਰ ਖੁੰਡੇ 'ਤੇ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੁੰਡਾ ਖੜਕਾਉਂਦੀ ਜਾਗੋ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ-ਇਹ ਜਾਗੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕੇ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ

ਜਾ ਕੇ ਜਾਗੋ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਜਾਗੋ ਕਢਦੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਦੀਆਂ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਗੋ ਅਤੇ 'ਆਉਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ, ਜਾਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ' ਦੇ ਗੀਤ ਰੂਪ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:

ਜਾਗੋ ਕਢਣੀ ਮਤਕ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ
ਬਈ ਵਿਆਹ ਕਰਤਾਰੇ ਦਾ
ਜਾਗੋ ਵਾਲੀਆਂ ਘਰੋਂ ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ
ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ
ਧਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:
ਆਉਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ, ਜਾਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ
ਚੱਕ ਲਿਆ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕਾਨਾ
ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਰਾਂਗੇ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ
ਬਈ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਰਾਂਗੇ
ਉਹ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ
ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਕਾ ਦੋਂਦੀਆਂ ਹਨ:

ਜਾਗੋ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਈ
ਜਾਗੋ ਆਈ ਆ।
ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਤਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਜਗਮਗਾਉਂਦੀ ਜਾਗੋ ਨੇ ਚਾਰੇ ਬੰਨੇ ਚਾਨਣ ਬਖੇਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਮਖਮੂਰ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਿਆਰਾਂ ਦੀ ਆਭਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਾ ਦੇਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਆਮਦ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਦੇਣੀ:

ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੰਚੇ ਤੇ ਸਰਪੰਚੇ, ਲੰਬਤਦਾਰੇ
ਬਈ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾ ਕੇ ਰੱਖਿਓ
ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਫੇਰਨੀ ਜਾਗੋ
ਬਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਭੰਨਣੇ।
ਵਿਆਹ ਦੇ ਚਾਅ 'ਚ ਭੁਸਰੀਆਂ ਮੇਲਣਾਂ
ਨੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਰੋਹਤੋ-ਗੱਡੇ ਉਲਟਾ ਦੇਣੇ,
ਪਏ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਮੰਜੇ ਮੂਧੇ ਕਰ ਸੁਟਣੇ, ਓਟੇ
ਝਲਿਆਨੀਆਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀਆਂ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ
ਭੰਨ ਦੇਣੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਹੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿੱਲਾਂ-ਮਖਾਣੇ ਲੁੱਟ ਲੈਣੇ।
ਜੇ ਕੁਝ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤਾਹਨੇ ਮਾਰਨੇ:

ਆਉਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ, ਜਾਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ
ਸੱਚ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀਆਂ ਢਾਈਆਂ
ਨੀ ਏਥੇ ਦੇ ਮਲੰਗ ਬਾਣੀਏਂ
ਸਾਨੂੰ ਜੰਗ-ਹਰਤਾਂ ਨਾ ਬਿਆਈਆਂ
ਏਥੇ ਦੇ ਮਲੰਗ ਬਾਣੀਏਂ...।

ਆਉਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ ਜਾਂਦੀਏ ਕੁੜੀਏ
ਭਰ ਲਿਆ ਟੋਕਰਾ ਨਤਿਆਂ ਦਾ
ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੇਗੀ ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੇਗੀ

ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਛੁੜਿਆਂ ਦਾ
ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੇਗੀ...।

ਮੇਲਣਾਂ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਅਤੇ ਹਾਸੇ-ਠੱਠੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਨਾਉਂਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਔਰਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਰਦ ਦੇ ਦਾਬੇ ਹੇਠ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਰਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਸਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦੇ। ਕੇਵਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਕੁਚਲੀਆਂ ਅਤਿਪ੍ਰਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਗੁਭ-ਗੁਭਾਤ ਕੱਢਦੀਆਂ। ਵਿਆਹ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਮਰਦ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਲਣਾਂ ਜਾਗੋ ਕੱਢਦੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕਰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਜਾਗੋ ਦੇ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਸਾਹਦੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ:

ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਸੁੰਢ ਜਵੈਣ
ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਰਾਈ।
ਲੰਬਤ ਅਪਣੀ ਜ਼ੋਰੂ ਵੇਚੇ
ਟਕੇ ਟਕੇ ਸਿਰ ਲਾਈ।
ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ

ਜਾਗੋ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੀ ਆਈ।

ਜਾਗੋ ਦਾ ਵਿਆਹੁੰਦਤ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚ ਖਾਸ ਖਾਸ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮਾਂ ਜਾਗੋ ਨੂੰ ਖਾਸ ਖਾਸ ਅਪਣੇਤ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਗੋ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਪਾ ਕੇ ਖੂਬ ਨੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਜਾਗੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਸ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਜਾਗੋ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਚਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ 'ਤੇ ਰੁਪਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਮੇਲਣਾਂ ਜਾਗੋ ਕੱਢਦੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਖੋਰੂ ਪਾਈ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਰਥਕ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਵਡਾਧੂਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ, ਛੱਜ ਕੁੱਟਣ ਅਤੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਤੋਰੀ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੋਰੀਆਂ-ਡਾਕੇ ਆਮ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਬੋਲੀਆਂ, ਝਿੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਬਰਾਤਾਂ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਆਮ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਬਰਾਤਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਹਿਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਨਾਨੀਆਂ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਤਾਂ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਿੰਡੋਂ ਗਹਿਣੇ-ਗੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਮੇਲਣਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਚੋਰ ਉੱਚਕਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡੋਂ ਰਹੀਆਂ ਮੇਲਣਾਂ ਦਾ ਵਿਹਲਾ ਸਮਾਂ ਨਚਦਿਆਂ-ਟੱਪਦਿਆਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਥੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਛੱਜ ਬਰਾਤ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਗੋ ਗੱਭਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਾਗੋ ਰੱਖ ਕੇ ਨੱਚਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਹੁਣ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਡੀਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਗੋ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਰਕੈਸਟਰਾਂ ਵਾਲੇ ਡੀ ਜੇ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਸਰਾਬੇ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ 'ਤੇ ਮਦਹੋਸ਼ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੱਚਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਗੋ ਵਾਲੀਆਂ ਨਕਲੀ ਵਲਟੋਹੀਆਂ ਵੀ ਅਜਕਲ੍ਹ ਬੈਟਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲਬਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿਲਣ ਲਗੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਗੋ ਦੀ ਆਭਾ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਬਸ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਝੋਰਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਫਸਾਨਾ-ਏ-ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਦਲੀ, ਹਰ ਨਵੇਂ ਲੀਡਰ ਨੇ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਦੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਹ ਸੀ ਬਾਹਰਲੀ ਮੱਦਦ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਆਏ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕਦੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕਦੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਗੰਢੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਪੱਕੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਢੰਗ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਸ ਨਾ ਆਇਆ; ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਦੋਸਤੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ, ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੇ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਹੀ ਝੱਲੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਯਾਰੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸਾਲ 1933 'ਚ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਅਗਲੇ ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਰਾਜਭਾਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਹੀਰ ਸ਼ਾਹ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। 1973 ਵਿਚ ਜ਼ਹੀਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾਉਦ ਖਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਰਿਪਬਲਿਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦੁਰਗਤੀ ਬਸ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਹੀਰ ਸ਼ਾਹ ਇਟਲੀ 'ਚ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਦਾਉਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਛੋਹਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਮੂਲਵਾਦੀ ਕੱਟੜ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਦਾਉਦ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਦਰ ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਜੋ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਨਾਹਗੀਰਾਂ ਵਿਚ

ਗੁਲਬੁਦੀਨ ਹਿਕਮਤਿਆਰ, ਬਰਹਾਨੂਦੀਨ ਰੱਬਾਨੀ, ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਹੱਕਾਨੀ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਮਸੂਦ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਈ ਲੀਡਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ। ਇੱਧਰੋਂ ਬੋੜਾ ਦਬਾਅ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਦਾਉਦ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਰੂਸ ਤੋਂ ਮੱਦਦ ਮੰਗੀ। ਰੂਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਾਤ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੂਸ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਬੁਣਦਿਆਂ, ਬੜੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਅੰਦਰ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਤਾਕਤ ਫਤਦੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦੇ ਧੜਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਖਲਕ ਧੜੇ ਦਾ ਲੀਡਰ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਾਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਚਮ ਧੜੇ ਦਾ ਬਬਰਾਕ ਕਰਮਾਲ। ਦਾਉਦ ਭਾਵੇਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਪਰੈਲ 1978 ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਲੀਡਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ। ਫੌਜ ਅੰਦਰ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਨੇ ਮੌਕਾ ਵੇਖਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪੱਖੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਦਾਉਦ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਾਕੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਲਕ ਧੜੇ ਨੇ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਸਲ 'ਚ ਨਾ ਰੂਸ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਜਨਤਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਲਾਵਾ ਭੜਕ ਉਠਿਆ ਤੇ ਮੁਲਕ

ਵਿਚ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਮੱਚ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲੀਡਰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਾਕੀ ਬੁੱਚਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਂਜ ਭਾਵੇਂ ਤਰਾਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਰੇਟ ਟੀਚਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਮੁਲਕ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮੋਢੀ ਆਗੂ ਬਣਨ ਦੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸਨ। ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਖੋਮੇਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪਿਆ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹੈਰਾਤ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਉਦੋਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਖਰਾਬ ਹੋ

ਮੱਦਦ ਕਰੇ, ਪਰ ਰੂਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਉਧਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠਾ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੀਰੀਆ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੂਸ ਪੱਖੀ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅੰਬੈਸੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਦਰ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਵੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਰੂਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ

ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਖਤਰਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਤੀਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੂਸ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਦੋਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਅਤੇ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਬਾਜ ਅੱਖ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਂਜ ਦੋਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਫੌਜੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕਿਧਰੇ ਪਹਿਲ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਤਾ ਖੇਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਪੱਕੀ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਰੂਸ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭੱਜਣ ਲਈ ਰਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰੂਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੂਸ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਅੱਧਾ ਮੁਲਕ (ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼) ਖੁਰਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੁਲਕ ਸੀ। ਸਿੱਧਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੁਕਾ-ਛੁਪੀ ਦੀ ਖੇਡ ਹੀ ਖੇਡ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਸੋਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮੱਦਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੀ ਜੰਗ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮੱਦਦ ਦੀ ਵੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਫਗਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਸਾਲ 1978 ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਦੀ ਇਕ ਗਲੀ ਦੀ ਝਲਕ।

ਗਏ ਜਦੋਂ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਨਾਂ ਦੇ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਵਿਦਰੋਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਰੂਸੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਅਫਗਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਨੇ ਇਰਾਨ ਜਾ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ। ਹਾਲਾਤ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਵੇਖ ਤਰਾਕੀ ਨੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਫੌਜ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ

ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ। ਰੂਸ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੂਸੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੌਜ ਭੇਜ ਕੇ ਰੂਸ ਵੀ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਚੀਨ ਅਤੇ

ਨੱਚਦੀ ਪਰਨੀਆ ਦੀ ਅਦਾ

ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਪਰਨੀਆ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਖੂਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜਾਨਿਸਾਰ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਬਣ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਨੂਰ ਨਾਂ ਦੀ ਨ੍ਰਿਤਕੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਚੰਗੀ ਡਾਂਸਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 'ਜਹਾਨ-ਏ-ਖੁਸਰੋ' ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪਰਨੀਆ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕਾ ਆਬਿਦਾ ਪਰਵੀਨ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਉੱਤੇ ਕੁਚੀਪੁਤੀ ਨਾਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਜਾਨਿਸਾਰ' ਲਈ ਹੀਰੋਇਨ ਟਿੱਕ ਲਿਆ।

ਪਰਨੀਆ ਨੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਡਾਂਸ ਦੀ

ਸਿੱਖਿਆ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਉਮਰਾਓ ਜਾਨ' ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਡਾਂਸ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਬਣੇਗੀ। ਪਰਨੀਆ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਚੀਪੁਤੀ ਅਤੇ ਕੱਥਕ ਡਾਂਸਰ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਡਾਂਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਨੀਆ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਕਈ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ 2013 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 'ਸਟਾਈਲਿਸ਼ ਵਿਦ ਪਰਨੀਆ ਕੁਰੈਸ਼ੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵੀ ਛਪਵਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਜਾਨਿਸਾਰ: ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜਾਨਿਸਾਰ' 1981 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮ 'ਉਮਰਾਓ ਜਾਨ' ਜਿੰਡੀ ਉਡਾਣ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕੀ। 'ਉਮਰਾਓ ਜਾਨ' ਵਾਂਗ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨੱਚਦੀ ਨਾਇਕਾ

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ

ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਜਾ ਸਕੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਵੱਕੋਂ ਦਰਸ਼ਕ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਕ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਇਕ, ਅਵਧ ਦਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਅਮੀਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਰਬਾਰੀ ਡਾਂਸਰ ਨੂਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਪਰਵਾਜ਼ ਜਨਮ ਲੈਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨੂਰ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਖਿਆਲਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਅਮੀਰ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਦਾਕਾਰ ਇਮਰਾਨ ਅੱਬਾਸ ਅਤੇ ਨੂਰ ਬਣੀ ਪਰਨੀਆ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਹਾਂ, ਪਰਨੀਆ ਦੇ ਡਾਂਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤ, ਲਿਬਾਸਾਂ ਅਤੇ ਕੋਰੀਗਰਾਫੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਨਿਰੀ ਕਵਿਤਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਖੁਦ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ

ਸਫ਼ਕਤ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰਡਰੋਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਿਹਕਮਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੀਰਾ ਅਲੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਡਰੋਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਭਾਵੇਂ 'ਉਮਰਾਓ ਜਾਨ' ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਦੂ ਨਹੀਂ ਪੂੜ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਵਾਲਾ 'ਟੱਚ' ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਜਾਨਿਸਾਰ' ਅਤੇ 'ਉਮਰਾਓ ਜਾਨ' ਦੇ ਪੋਸਟਰ।

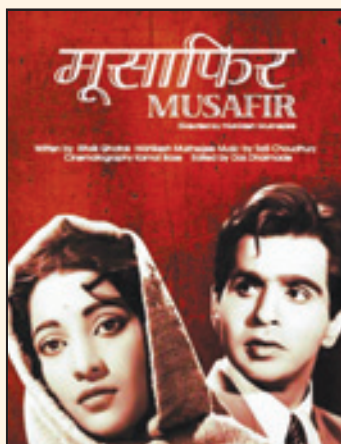
ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਦੇ 'ਮੁਸਾਫਿਰ'

ਨਵਕੋਤਨ ਬੈਨਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ 'ਹਮ ਦੋਨੋ' ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਆਨੰਦ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਪਟਕਥਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਡਬਲ ਰੋਲ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਸਨ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਨੰਦਾ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗਾਣੇ 'ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਤਾ ਚਲਾ ਗਿਆ', 'ਅਭੀ ਨਾ ਜਾਓ ਛੋੜ ਕਰ', 'ਕਭੀ ਖੁਦ ਪੇ, ਕਭੀ ਹਾਲਾਤ ਪੇ ਰੋਨਾ ਆਇਆ' ਅਤੇ 'ਅੱਲਾਹ ਤੇਰੇ ਨਾਮ' ਬੇਹੱਦ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ। 1961 ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜਬ ਪਿਆਰ ਕਿਸੀ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ' ਵੀ ਆਈ ਜੋ ਰੁਮਾਂਸ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਿਲਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗਾਣੇ 'ਜੀਆ ਓ ਜੀਆ ਕੁਛ ਬੋਲ ਦੋ' ਅਤੇ 'ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਹਮੇਂ ਤੁਮਸੇ ਪਿਆਰ ਬਾ' ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਾਸਿਰ ਹੁਸੈਨ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਪਾਰਿਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਉਟਲੁਕ' ਦੇ ਇਕ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੀਨ ਨਾਲ ਵਿਗਤ ਰਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੀ ਧੁੰਦ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ 'ਫਲੀਆ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਿਤ

ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਸੀ। ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੁਨੀ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਗੂੰਜ ਮੁਲਕ

ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਚਲਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ 'ਰੇਡੀਓ ਸੀਲੇਨ' ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਬਿਨਾਕਾ ਗੀਤਮਾਲਾ'

ਫਿਲਮ 'ਮੁਸਾਫਿਰ' ਅਤੇ 'ਹਮ ਦੋਨੋ' ਦੇ ਪੋਸਟਰ।

ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ-ਮਹੁੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਤਾਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ

ਸੀਰੀਜ਼ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਤੇ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦੌਰ ਬੰਨ੍ਹਾਂ, ਆਧੁਨਿਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਵੱਡੇ

ਪੁਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੇਹ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸਭਿਅਤਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਉਭਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਦੀ ਥਾਂ ਜੀਨ, ਚੂੜੀਦਾਰ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਖੰਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਕਲਾ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਹਾਸਾ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਉਲਝੇ ਖਾਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪਲ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਝੁਮਰੂ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੁਮਾਰ ਬੰਗਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਗਾਇਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਕੇ.ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਗੁਣ-ਗੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਖਾਸੀਅਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਜ਼ਿੰਦੀ' ਦੇ ਗਾਣੇ 'ਮਰਨੇ ਕੀ ਦੁਆਏ'

ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਹਾਂ ਹੈ... -14-

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਕਿਉਂ ਮਾਂਗੂ' ਰਾਹੀਂ ਉਹਨੇ ਗਾਇਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

1957 ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਮੁਸਾਫਿਰ' ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕੁਮਾਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕਰੀਅਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। 'ਮੁਸਾਫਿਰ' ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਿਤਵਿਕ ਘਟਕ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਫਿਲਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਲਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰੀ ਖੇਡਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਇਸ 'ਮਕਾਨ' ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਜੋ ਬੀਜਣਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਉਹੀ ਵੱਢਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends &
Evening
Appointments
Available

D Line Logistics Inc.

(Office & Yard Base In Elk Grove Village, IL)

ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ Drivers & Owner Operators Wanted

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪੱਕੇ
ਰੂਟ ਹਨ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਲਈ ਵਾਧੂ ਲੋਡ, 100% ਨੌ ਟੱਚ, ਨਵੇਂ ਟਰੈਕਟਰ-
ਟਰੇਲਰ (2015-16), ਟਰੈਕਟਰ ਅਲਟਰਾ 1-ਸਿਫਟ (ਆਟੋਮੈਟਿਕ
ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ), ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ

ਵੀਕਲੀ ਪੇਅ, ਵਧੀਆ
ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸੇਫਟੀ ਚੈਕਾਂ
ਲਈ ਇਨਾਮ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ
ਡੀਜ਼ਲ ਲੈਣ ਲਈ ਫਲੀਟ ਕਾਰਡ
ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ
ਡਿਸਪੈਚ ਚਾਰਜ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ
'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਓਅਨ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ
ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਯੋਗਤਾਵਾਂ: ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਐਮ ਵੀ ਆਰ ਸਮੇਤ ਏ ਕਲਾਸ ਸੀ ਡੀ ਐਲ,
ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ 23 ਸਾਲ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 847-309-6542 ਜਾਂ 224-456-2713

31 & 33

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

24
ਘੰਟੇ
ਖੁੱਲ੍ਹਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥ ਰਾਖਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕੈਪਟਨ
ਲਿਆਓ
ਪੰਜਾਬ
ਬਚਾਓ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਐਮ ਐਲ ਏ ਬਰਨਾਲਾ)

ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਫੇਰੀ 'ਤੇ

ਨਿੱਘੀ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ

ਵਲੋਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ	ਕਮਲਦੀਪ ਸੰਘਾ ਫੋਨ: 630-946-4150	ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ ਫੋਨ: 847-544-1788	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ ਫੋਨ: 847-338-3866	ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਫੋਨ: 630-440-3458	ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ ਫੋਨ: 847-489-7773
ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ	ਡਾ. ਗਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਫੋਨ: 414-599-3434	ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲਾਲੀ) ਸਿੱਧੂ ਫੋਨ: 414-888-9813	ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਫੋਨ: 414-460-7118	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਫੋਨ: 414-807-5934	
ਇੰਡੀਆਨਾ	ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਫੋਨ: 916-416-2499	ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ ਫੋਨ: 317-250-3545	ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਫੋਨ: 317-750-1900	ਜ਼ਿੰਮੀ ਬਰਾੜ ਫੋਨ: 317-538-5385	
ਓਹਾਇਓ	ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਫੋਨ: 513-919-2311	ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਫੋਨ: 513-373-0145	ਮਿਸ਼ੀਗਨ	ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਫੋਨ: 269-358-1313	

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਏ ਵਨ ਕਾਰਪੋਟ), ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਾ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ੀਸਿਪੀ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰਕਾਨਸਸ, ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੇਂਟ ਲੂਇਸ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਚਾਹਲ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਪੀ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੁ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਕੰਵਲ ਸੰਘਾ, ਰਣਜੀਤ ਮੁੱਧਰ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ, ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ, ਜੇ ਪੀ ਖਹਿਰਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਚਰਨਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਨਿੱਜਰ, ਜਿੰਦੀ ਦਿਆਲ।